

2. BAKARA SÛRESİ

Adını, 67-71. ayetlerde anlatılan, bir ineğin kurban edilişiyile ilgili ilginç ve ibret verici bir kıssadan almıştır. Peygamberin (s) Medîne'ye hicretinden sonra indirilmeye başlamıştır. Ancak 281. ayet, Peygamb ere gönderilen en son vahiydir. Ağırıklı olarak, Medîne'de oluşan yeni İslâm toplumunun karşılaştığı sorunları çözecek hukûkî düzenlemelere yer veren sûre, 286 ayettir.

Rahman ve Rahim olan Allah'ın Adıyla!

Beni yoktan var edip üstün yeteneklerle donatan ve kulluk göreviyle yeryüzüne göderen sonsuz şefkat ve merhamet sahibi yüce Rabb'imın adıyla, O'nun verdiği güç ve yetkiye dayanarak ve ya İnzıca O'nun adına okuyor, söylüyorum:

I. Elif, Lâm, Mîm. Ey hidâyet isteyenler, mutlak hakîkate ulaşmayı arzu edenler! İşte buyurun, size hidâyetin kaynağı: Kur'an-ı Kerim!

Siz insanların dilini ve harflerini kullanan, son derece açık ve anlaşılır bir kitap! Elif, Ba, Lâm, Mîm gibi, sizin pek iyi tanıdığınız ve kullandığınız şu harflere bir bakın; ilâhî kudret, bu sıradan harfleri nasıl da mükemmel bir uyumla yan yana dizerek, olağanüstü güzelliği karşısında insanların ister istemez secdeye kapandığı, bir tek sûresinin dahî benzerini yapmakta beşeriyetin acze düştüğü eşsiz bir kitap ortaya koydu:

2. İşte şu kitap, toplumun ve bireyin temel hayat prensiplerini çizen bu ilâhî yazgı var ya, **kendisinde hiç şüphe yoktur,** insan aklını şüpheyi düşürebilecek hiçbir çelişki, eğrilik, tutarsızlık yoktur onda. Öyleyse, gönlünü aç ve onu içtenlikle oku; okudukça göreceksin ki, bu sözler yüce Yaraticıdan gelen hak îkatin ta kendisidir. Fakat bu kitap, kötülüğü, çirkinliği tercih eden kimseler için değil; her türlü fenâlıktan titizlikle sakınan, doğruya ve güzelliğe ulaşmayı arzu eden o **takvâ sahipleri için** bir kılavuz, bir yol gösterici, bir **hidâyettir**. Şu hâlde, tüm insanlığa doğru yolu gösteren bu kitap, ancak

takvâ sahiplerini hedefe ulaştıracaktır. Peki, kimdir bu takvâ sahipleri?

3. Onlar, Allah, cennet, cehennem, melek, kıyâmet, âhiret gibi duyu organlarıyla algılanamayan; ancak ilâhî vahiy sayesinde kavranabilecek gerçeklikler âlemi olan **gayba inanırlar**, hakikat in sadece gözle görülenlerden ibaret olmadığını bilir, mutlak Hâkim olan Yaratıcıyı imanları sayesinde hissedebilir, kavrayabilirler. Ayrıca, Müslümanlığın vazg eçilmez şartı olan **namazı** gereken dikkat ve özeni göstererek, dosdoğru ve aksatmadan **kılar**, Yaratıcıyla aralarındaki gönül ve kulluk bağını —günde en az beş kere huzurunda durarak— sürekli canlı tutarlar **ve kendilerine verdiğimiz rızıktan**, yani o güzel nîmetlerden bir kısmını toplum yararına fedâkârca paylaşarak, Allah için yoksullara **harcılar**.

4. Yine onlar, o takvâ sahipleri, **hem sana gönderilen** bu son ilâhî vahye, **hem de senden önceki elçilere gönderilen** Tevrat, Zebur, İncil

gibi kitaplara ve diğer bütün ilâhî vahiyelere —sonradan eklenmiş, değiştirilmiş kısımları hariç— **inanırlar**. Bütün Peygamberlerin ve ilâhî kitapların aynı inanç ve ahlâk ilkelerini getirdiğini, hepsinin aynı kaynaktan geldiğini bilirler. **Âhiretin varlığına da tüm kalpleriyle iman ederler**. Dünya hayatının geçici olduğuna, Allah'ın şaşmaz adâleti gereğince tüm insanları yeniden dirilterek iyilikleri ödüllendirip, kötülükleri cezalandıracağına içtenlikle inanır ve bu inanca uygun davranışlar gösterirler.

5. İşte, Rablerinin gösterdiği dosdoğru yolda yürüyenler onlardır, dünya ve âhirette kurtuluşa erecek olanlar da, yine onlardır.

6. Allah'tan gelen bu mesajı örtbas ederek, hakîkati bile bile inkâr edenlere gelince, sen onları uyarsan da uyarmasan da onlar için birdir, inanma zı a r . Çünkü kibir, ihtirâs, bencillik, inatçılık gibi psikolojik saplantılar, kendileriyle hakîkat arasında aşılmaz bir engel olmuştur.

7. Allah, onların kalplerini ve kulaklarını mühürlemiştir. Gözlerinin üzerinde de, hakkı görmelerine engel mânevî bir perde bulunmaktadır. Allah'ın koyduğu yasalar gereğince, bilerek ve isteyerek inkârı tercih ettikleri için, doğuştan sahip oldukları 'hakîkati keşfetme' yetenekleri zamanla körelmiş ve işlevini göremez hâle gelmiştir. **İşte onlar için, dünyada da, âhirette de büyük bir azap vardır.** Kur'an'ın rehberliğinden yüz çeviren toplumlar, dünyada ahlâkî çöküntüler, ruhsal bunalımlar, toplumsal çalkantılar gibi felâketlerle karşılaşacak ve nihâyet âhirette, ebedî azâba mahkûm edilecektir.

Ama insanlar Kur'an-ı Kerim karşısında her zaman ya müttaki Müslüman veya açık ve net kâfir durumunda değiller:

8. İnsanlar arasında öyle kimseler de var ki, gerçekte inanmadıkları hâlde, “Biz de Allah’a ve âhîret gününe inanıyoruz!” derler.

9. Böylece, Allah'ı ve inananları güya kandırmaya çalışırlar. Oysa yalnızca kendilerini kandırırlar, fakat farkı nda değiller.

10. Çünkü kalplerinde, kibir, inat, nankörlük, bencillik, ahlâksızlık gibi sebeplerle meydana gelen ve onları gerçek imana ulaşırmaktan alıkoyan mânevî bir hastalık vardır. Allah da kötü niyetlerinden dolayı, hastalıklarını iyice artırmıştır. Doğru bir inanç ve güzel davranışlarla tedavi etmedikleri bu hastalık, ilâhî yasalara göre zamanla müzminleşerek onları fecî âkıbetle yüz yüze getirir: Sürekli yalan söyledikleri için, onlara can yakıcı bir azap var!

İkiyüzlüleri, şu özelliklerinden tanıyabilirsiniz:

11. Onlara “Yeryüzünde bo zgunculuk yapmayın, bireysel ve toplumsal hayatınızı menfaat ve kazanç ölçülerine göre değil, Kur'an'ın belirlediği adâlet, doğruluk ve erdemlilik esaslarına göre düzenleyin!” denildiği zaman,

—ellerindeki değer ölçüleri, kriterler bozuk olduğundan— **“Hayır, biz ancak düzeltici, ıslah edici kimseleriz, iyilikten ve güzellikten başka bir amacımız yoktur!” derler.**

12. İyi bilin ki, onlar bozguncuların ta kendileridir fakat bunun farkında değiller. Çünkü ilâhî vahyin yol göstericiliğinden yüz çeviren bir toplumda, iyi-kötü, doğru-yanlış, güzel-çirkin, faydalı-zararlı gibi ölçülerin, insânî ve ahlâkî değer yargılarının yozlaşması kaçınılmazdır.

13. Yine onlara, “Gelin şu ikiyüzlülükten vazgeçin ve diğer mümin insanların inandığı gibi siz de hak dine yürekten iman edin! Bırakın artık şu kibir ve inâdı da, vahyin sesine kulak vererek Hakk’ın emrine teslim olun!” denildiği zaman, “Ne yani, şu akılsızların inandığı gibi mi inanalım? Sınırsız zevk ve eğlence içinde hayatı doyasıya yaşamak varken; doğruluk, erdemlilik, fedâkârlık gibi safsatalarla ne diye keyfimizi bozalım? Hem o dar kafalı, yobaz insanlarla aynı inancı paylaşmak bizim gibi üstün

kişiliklere yakışır mı?” derler.

İyi bilin ki, onlar gerçekten akılsızların ta kendileridir; ne var ki, bunun bilincinde değiller.

14. İnananlarla karşılaştıkları zaman, “Biz de inanıyoruz!” derler. Fakat onları perde arkasından yöneten şeytanlarıyla, yani kendilerini yönlendiren liderleriyle, akıl hocalarıyla baş başa kalınca da, “Aslında biz sizin yanınızdayız, bakmayın Müslümanlıktan dem vurduğumuza; böyle yapmakla, onlarla sadece alay ediyoruz!” derler.

15. Oysa asıl, Allah, onlarla alay etmekte, hak ve hakikat karşısında takındıkları bu küstahça tavırlarından dolayı, yüreklerindeki son iman kalıntılarını da yok ederek onları azgınlıkları içinde bocalar bir hâlde bırakmaktadır.

16. İşte bunlar, dosdoğru cennete ulaştıran doğru yolu terk ederek, cehenneme giden yolu, sapıklığı tercih eden kimselerdir. Fakat

bu değiş tokuştan dünyevî bir kazanç elde edemedikleri gibi, hidâyete ermekten de mahrum kalmışlardır.

Kur'an ışığından yüz  eviren bu m n fıkların durumunu, bakın şu misal ne güzel anlatıyor:

17. Onların durumu, ateş yakıp etrafı güzelce aydınlatmaya çalışan bir adamın çevresinde toplanıp, ateşin aydınlığından istifade eden insanların hâline benzer. Bu örnekten ateş yakan kişi Hz. Muhammed; yaktığı ateş de, güneş gibi parlak mesajıyla inkâr ve cehâlet karanlıklarını yok eden Kur'an'dır: **Ateş alev alev yanıp etrafını aydınlatmaya başlayınca,** adâlet ve doğruluk ilkelerine dayalı İslâm sistemi topluma egemen olmaya başlar. Bu durum, adâlete s usamış mazlum halkı sevince boğarken, karanlık ortamda her türlü zulüm ve haksızlığı yapmaya alışmış olan zâlimleri  ileden çıkarır. Herkes gibi ışığı gören ve başlangıçta iman etme imk nına sahip olan bu insanlar; kibir, ihtirâs, kıskançlık, çıkarıcılık gibi sebeplerle ilâhî mesaja karşı düşmanca tavır

takınırlar. Kan ve gözyaşıyla beslenen kölelik düzenlerinin sarsılmaya başladığını görünce de, ışığa karşı amansız bir savaş başlatırlar. Bunun üzerine, Allah'ın insan için varetği yaratılış kanunları devreye girer: **Allah**, bu nankörlerin **gözlerinin nurunu** ve hakîkati görme yeteneklerini ellerinden geri **alarak, onları karanlıklar içinde bırakır** ve böylece, ışık kaynağının yanı başında, kopkoyu inkâr karanlığına gömülürler. Öyle ki, **artık** en apaçık delilleri, en açık mucizeleri bile **görmezler**.

18. Çünkü onlar, mânevî bakımdan **sağırdırlar**, gerçeği işitmeye tahammülleri yoktur, **dilsizdirler**, gerçeği, doğruyu itiraf etmekten çekinirler, **kördürler**, apaçık hakîkati görmezlikten gelirler. **Bu yüzden**, inkârcılık ve ikiyüzlülükten vazgeçmez, bir zamanlar terk ettikleri imana **artık dönmezler**.

On yedi ve on sekizinci ayetlerde, tamamen inkâra saplanmış ikiyüzlüler anlatıldı. On dokuz ve yirminci ayetlerde ise, henüz inkârda karar

kılmamış, fakat çıkar kaygılarıyla inanç ile inançsızlık arasında bocalayıp duran bir başka münâfık tipi ele alınıyor:

19. Yâhut onlar; göklerin gürlediği, şimşeklerin çaktığı zifiri karanlık bir gecede; gökten boşanan şiddetli yağmura tutulmuş kimselere benzerler: Ölüm korkusunun verdiği dehşetle, yıldırımlara karşı güya korunabilmek için parmaklarını kulaklarına tıkarlar. Oysa ne yaparlarsa nâfile, çünkü Allah, inkârcıları çepeçevre sarıp kuşatmıştır.

20. Şimşek neredeyse gözlerini kör edecek; önlerini her aydınlattığında, onun ışığında yürürler; üzerlerine karanlık çökünce de, oldukları yerde çakılıp kalırlar!

Allah dileseydi, öteki azgın münâfıklara yaptığı gibi, bunların da işitme ve görme yeteneklerini tamamen yok edebilirdi. Öyleyse, henüz fırsat varken gaflet uykusundan uyansınlar; akıllarını ve

gönüllerini Kur'an nuruyla aydınlatıp apaçık gerçeğe iman etsinler! Zulüm ve haksızlıktan vazgeçmedikleri takdirde, Allah kalplerini öyle bir karartır ki, bir daha iman etme fırsatı bulamazlar.

Öyle ya, **Allah'ın her şeye gücü yeter.**

Bu tip münâfık, bilgisizlik ve inkârcılık karanlığında bocalarken İslâm dâvetiyle yüz yüze geliyor: İnsanlara adâleti ve mutluluğu sunan bu din, aynı zamanda bir çok tehlikelere göğüs germeyi de emretmekte, dahası, bu emre uymayanları ilâhî azapla tehdit etmektedir. Münâfık, yolunu aydınlatan bu uyarılardan yararlanmak yerine, güya kendini korumak için bunları duymazlıktan, görmezlikten gelir. Bu arada İslâm'ın sunduğu güzellikleri gördükçe, ona sempati ile bakmadan da kendini alamaz. Fakat doğruluğun ve adâletin egemen olması için mücâdele edip fedâkârlık göstermek gerekince, derhâl yüz çevirir.

İşte, ikiyüzlülük ve inkârcılık başta olmak üzere,

bütün kötülüklerin yeryüzünden silinip tamamen yok edilmesi için:

21. Ey insanlar! Sizi ve sizden öncekileri yaratan Rabb'inize kulluk edin ki, insanı hem dünyada, hem de âhirette perişan eden kötülüklerden sakınıp **korunabilesiniz.**

22. O Allah ki, sizin için yeryüzünü rahatça yaşayabileceğiniz **bir döşek, göğü de** koruyucu **bir kubbe yaptı;** ayrıca **gökten** sağanak sağanak **su indirdi ve onun sayesinde, size rızık olmak üzer e yeryüzünde çeşitli ürünler yetiştirdi. O hâlde, bütün bunları bile bile Allah'a eş koşmayın!** Sadece O'na kul köle olun, O'ndan başka hiçbir otoritenin hükmüne boyun eğmeyin! Birtakım sahte ilâhları, itaat edilecek mutlak otorite kabul ederek veya geçici dünya değerlerini, hayatın biricik ölçüsü hâline getirerek Allah'a ortak koşmayın!

23. Eğer kulumuza, üstelik Peygamber olmadan önce okuma yazması bile olmayan elçimiz

Muhammed'e **indirdiğimiz Kur'an hakkında bir şüpheniz varsa**, yani "Aslında inanmak istiyoruz, ama içimizdeki kuşklara engel olamıyoruz!" diyorsanız, **haydi onun ayarında bir tek sûre meydana getirin**; güzellik ve doğrulukt a Kur'an'a denk, onunla boy ölçüşebilecek bir tek sûre yazın; isterseniz **Allah'tan başka bütün şahitlerinizi de yardıma çağırın**, becerisine güvendiğiniz bütün insanları toplayın ve aranızda yardımlaşarak, Kur'an'dakilere benzer bir tek sûre oluşturun, **eğer iddianızda samîmî iseniz!** Öyle ya, madem Kur'an'ın insan ürünü bir kitap olduğunu iddia ediyorsunuz, öyleyse siz de ona benzer bir kitap meydana getirin!

24. Şayet bunu yapamazsanız —ki hiçbir zaman yapamayaca ksınız— o hâlde, yakıtı insanlar ve taşlar olan, yani taptıkları taştan, tunçtan putlarla birlikte zâlimleri yakıp kavuracak derecede müthiş sıcak olan ve inkârcılar için hazırlanan o ateşten sakının!

İslâm davasını yok etmek için her yolu deneyen müşrikler, bu meydan okuma karşısında sessiz kaldılar, cevap verem ediler. Oysa Kur'an ayarında bir kitap, hiç değilse bir tek sûre yazabilselerdi, Muhammed'i susturup iddiasını çürütecek, böylece canlarını, mallarını ve evlatlarını fedâ ettikleri uzun ve meşakkatli bir mücadeleye katlanmak zorunda kalmayacaklardı. Üstelik aralarında meşhur şairler, hatipler, edipler bulunuyordu. Buna rağmen Kur'an'a nazire yapmaya teşebbüs dahi etmediler. Çünkü onun beşer üstü bir kaynaktan geldiğini biliyor, ama kibir ve inatlarından dolayı hakikati inkâr ediyorlardı. Eğer Kur'an'ın benzerini meydana getirmeye güçleri yetseydi, elbette bunu yaparlardı. Fakat yapamadılar ve asla yapamayacaklar!

Ey insanlar! Bu meydan okuma karşısındaki âcizliğiniz, Kur'an'ın bir insan veya topluluk tarafından uydurulmuş olduğuna dair şüphelerinizi gidermeli ve onun Allah'tan gelen hak bir kitap olduğuna iman etmelisiniz. Böylece,

inkârcılar için hazırlanmış olan o korkunç cehennem ateşinden kurtulmakla kalmayacak, şu ilâhî müjdeyi de hak etmiş olacaksınız:

25. İman edip güzel davranış göstere nlere müjdele; onlar için, yemyeşil ağaçlarının altından ırmaklar çağıldayan cennet bahçeleri vardır. Onlara ne zaman rızık olarak oradan bir meyve sunulsa, “Biz bunu daha önce de tatmıştık!” diyecekler. Çünkü onlara, hep birbirine benzer nîmetler verilmiştir. Âhiret nîmetleri, —çok daha lezzetli ve üstün olmakla birlikte— dünyadakilere benzeyecek ve her tadıldığında, bambaşka bir tat ve lezzette olacaktır.

Ayrıca, onlar için orada tertemiz eşler vardır ve onlar sonsuza dek orada yaşayacaklardır.

İşte Allah, sizi eğitip olgunlaştırmak üzere, çeşitli misallerle size öğütler verir. Gerektiğinde sivrisinekten, karıncadan, örümcekten, arıdan söz

eder. Fakat ilâhî hikmetten nasip almamış bazı câhiller, bu misallerin özünde yatan gerçekler üzerinde kafa yoracakları yerde, sırf itiraz etmiş olmak için, Allah'ın böyle 'basit ve değersiz' varlıklardan bahsetmesini bir eksiklik ve ayıp olarak niteliyor, içinde böyle örnekler bulunan bir kitabın ilâhî kaynaklı olamayacağını öne sürüyorlar.

26. Oysa Allah, insanlara yol göstermek için bir sivrisineği de, küçüklük bakımından onun üzerinde olan bir şeyi de örnek vermeyi ayıp görmez. İnananlar, bunun Rab'lerinden gelen bir gerçek olduğunu bilirler. İnkâr edenler ise, küçücük bir sineğin bedenine yerleştirilmiş olağanüstü, taklit edilemez ilâhî yapıyı görüp de, Yarat anın sonsuz ilim, hikmet ve kudreti karşısında acizliklerini idrâk ederek secdeye kapanacakları yerde:

“Allah bu örneklerle ne demek istemiş acaba? Böyle sinek, örümcek, karınca, arı gibi 'değersiz' şeylerden bahsetmek ve hayatımızdaki bu kadar basit ayrıntılarla uğraşmak Allah'ın

hikmetine ve şânına yaraşır mı? Allah bizi yaratmış ve serbest bırakmıştır, ne diye hayatımıza karışsın ki?” **derler.**

İşte Allah, **bu örneklerle bir çok kimseyi saptırır, bir çoklarını da doğru yola iletir. Fakat bunlarla,** bile bile kötülük ve çirkinliği tercih ederek sapıklığı hak eden o **fâsıklardan başkasını da saptırmaz.** İman sahipleri, bu hikmet dolu ayetleri düşünüp ibret alarak doğru yolu bulurlar; önyargılı ve kötü niyetli insanlar ise, sırf itiraz edebilmek için bu misallere takılıp kalır, küçük ve önemsiz gördükleri bu örneklerde nice dersler ve ibretler olduğunu kavrayamazlar.

Peki, kimdir bu fâsıklar?

27. Onlar, Allah ile yaptıkları antlaşmayı —hem de onu yeminlerle pekiştirmelerine rağmen— bozarlar. Allah tarafından iç dünyalarına yerleştirilen doğruluk ve iyiliğe çağırان sesi duymazlıktan gelir, bile bile kötülüğü tercih ederler. Allah’ın adıyla yemin ederek

verdikleri sözlerden cayar, hiçbir ahit ve antlaşma tanımazlar. Bir de, **Allah'ın varedilmesini emrettiği ilişkileri kesip atarlar.** Akraba, komşu, yoksul, yetim ve yarıdima muhtaç kimselere gereken ilgi ve yakınlığı göstermek gibi tüm bağlantıları, ilişkileri kesmeye çalışırlar. Ayrıca, insan ile vahiy arasındaki ilgiyi, bağı ve bütünlüğünü keserek insanı köksüz, temelsiz, başıbozuk bir varlık haline getirmeye çalışırlar. **Ve ye ryüzünde** fitne ve **bozgunculuk çıkarırlar.**

İşte, dünyada da âhirette de **kaybedenler bunlardır.**

28. Ey gâfiller; **nasıl olur da Allah'ı inkâr edersiniz?** Hangi yüzle Allah'a karşı nankörlük eder, söz ve davranışlarınızla O'nun ayetlerini yalanlamaya kalkarsınız? **Oysa siz ölü idiniz de, size hayat verdi.** Cansız, ruhsuz bir topraktan, şu canlı bedeninizi yarattı. **Sonra sizi öldürecek, sonra yeniden diriltecek ve sonunda, yaptıklarınızın hesabını vermek üzere O'na döndürüleceksiniz.**

Evet, nasıl olur da Allah'ı inkâr edersiniz?

29. O Allah ki, yeryüzünde ne varsa hepsini sizin için yarattı; sonra emir ve irâdesini göklere yöneltti ve onları iç içe yedi tabakadan oluşan yedi kat gök şeklinde mükemmel bir ölçüyle düzenledi. Hiç kuşkusuz O, her şeyi en iyi bilendir.

Yeryüzünün yaşamaya elverişli kılınm asından sonra, insanlığın yaratılışına gelince:

30. Hani bir zamanlar Rabb'in meleklerle: “Ben, yeryüzünde bir halîfe yaratacağım. Benden alacağı yetki ve güçle yeryüzünde benim adıma hüküm verecek, Benim emirlerimi yaratılmışlar üzerinde uygulayacak insanı yaratacağım ve onu bir halîfe, bir temsilci olarak yeryüzünde görevlendireceğim!” demişti. İnsan denen varlığın böyle büyük bir yetki ve irâde ile donatılmasının, bu yetkinin kötüye kullanılma riskini de beraberinde taşıdığını düşünen ve —32. ayetten öğrendiğimiz gibi— insan hakkında

Allah'ın verdiği bilgilere dayanan **melekler**:

“Yeryüzünde bozgunculuk yapacak ve kan dökecek kimseler mi yaratacaksın? Oysa bizler, seni övgüyle yüceltip kutsamaktayız. Tabîatımıza yerleştirdiğin bu saflık, bizi hilâfete daha lâıyk kılmaz mı? Yoksa görevimizde bir ihmal, bir eksiklik mi söz konusu?! Doğrusu, insanı yaratmandaki hikmet ve sebebi kavrayamadık ey Rabb’imiz!” **dediler.** Allah:

“Kuşkusuz ben, sizin bilmediklerinizi bilirim! Halîfelik görevinin insana verilmesi konusunda benim bildiğim, fakat sizin bilmediğiniz çok şey var!” **dedi.**

31. Ve Allah, Âdem’e bütün isimleri öğretti. Adem’e eşyayı değerlendirme imkanı verdi. Varlıklar ile semboller arasında zihinsel bağ kurma yeteneği bağışladı; varlıkların niteliklerini, işlevlerini araştırıp öğrenme, eşyayı kullanma ve böylece varlıklar üzerinde tasarruf edebilme gücü verdi. **Sonra onları,** yani bu isimlerin karşılığı

olan varlıkları **meleklerle göstererek:**

“Eğer sözünüzde haklı iseniz, haydi bu varlıkların isimlerini ve özelliklerini bana söyleyin!” dedi.

32. Melekler: “Hâşâ!” dediler, “Seni her türlü eksiklikten, noksanlıktan tenzih ederiz! Biz, Senin bize öğrettiklerinden başka hiçbir şey bilemeyiz; her şeyi bilen sonsuz ilim ve hikmet sahibi ancak Sensin!”

33. Bunun üzerine Allah:

“Ey Âdem, şu varlıkların isimlerini meleklerle bildir!” dedi. Âdem, onların isimlerini meleklerle bildirince, Allah meleklerle:

“Ben size, ‘Göklerin ve yerin gaybını yalnızca Ben bilirim ve dilediğime, dilediğim kadar öğretirim; hem açığa vurduğunuz, hem de gizlediğiniz her şeyi yine Ben bilirim!’ dememiş miydim?” dedi.

İşte burada, insanın baş düşmanı olacak İblîs ortaya çıkıyor:

34. Hani meleklere: “Karşısında saygıyla eğilmek sûretiyle, **Âdem’e secde edin!” demiştik. Bunun üzerine,** melekler Allah’ın emrine boyun eğerek **secde ettiler; ancak** meleklerin arasında yaşayan ve aslen bir cin olan **İblis** emrimize **karşı geldi**, kendisini Âdem’den üstün görerek **kibre kapıldı** ve bu nankörlüğünün sonucunda, ilâhî emre başkaldıran **kâfirlerden biri oldu!**

35. Daha sonra dedik ki: “**Ey Âdem, sen ve eşin cennette yerleşin. Oradaki nîmetlerden dilediğiniz kadar, serbestçe yiyeb ilirsiniz. Fakat** kendinizi başıboş, müstakil ve kayıtsız zannetmeyesiniz ve size bahsettiğim özgür irâdenin sınırsız olmadığını size dâimâ hatırlatsın diye meyvesini yasakladığım **şu ağaca sakın yaklaşmayın, yoksa** büyük bir suç işleyerek kendinize **zulmetmiş olursunuz!”**

36. Derken şeytan, nurdan bir örtü ile gözlerden gizlenmiş olan mahrem yerlerini açıp kendilerine göstermek ve böylece şehvet duygularını kamçılıyıp onları günaha sürüklemek için, Âdem ile Havvâ'nın kalbine vesvese vererek dedi ki: “Rabb’inizin size bu meyveyi yasaklamasının tek sebebi, tanrısal güçlere sahip birer melek veya sonsuz bir hayat sahibi olacağınızdan endişe duymasıdır. Allah adına and içerim ki, bunu sırf sizin iyiliğiniz için yapıyorum!” (7. Ârâf: 20, 21) Böylece, **onları aldatarak** yasak ağaçtan yemelerine, bunun sonucunda da **cennetten çıkmalarına sebep oldu. Biz de “Birbirinize düşman olarak inin yeryüzüne. Artık hayat yeryüzünde, oraya yerleşecek ve belli bir süreye kadar orada yaşayacaksınız!” dedik.**

37. Bunun üzerine, Âdem yaptığına pişman oldu, nasıl tövbe edeceğini kendisine öğreten **Rabb’inden hikmetli sözler alıp öğrendi ve “Ey Rabb’imiz, biz kendimize zulmettik! Eğer bizi bağışlamaz, bize merhamet etmezsen, mutlaka**

kaybedenlerden olacağınız (7. A'râf: 23)!" diyerek O'na yalvardı. **Böylece, Allah da onu bağışladı. Çünkü O, tövbeleri kabul edendir, çok merhametlidir.**

Aslında İblîs de bir günah işlemişti, Âdem de. Fakat İblîs günahında diretirken, Âdem günahının ezikliğini yüreğinde hissederek Rabb'i karşısında boyun büküp suçunu itiraf etti. İblîs'in yaptığı gibi kibire kapılmadı, günahını bir başka günahla telâfi yoluna da gitmedi, aksine, içtenlikle tövbe ederek Rabb'inin sonsuz merhametine sığındı. İşte bu yüzden Âdem, bir "Peygamber"; İblîs ise "şeytan" oldu.

Derken Âdem, asıl yaratılış gayesi olan halîfelik görevini yerine getirmek üzere, cennetten çıkarılıp yeryüzüne gönderildi. Bu, "işlediği günahın cezasını çekmek" için değildi. Çünkü zaten tövbesi kabul edilmiş, suçu da bağışlanmıştı.

38. Âdem ve Havvâ şahsında bütün insanlığa seslenerek dedik ki: "Hepiniz oradan

yeryüzüne inin! **Artık Benden size bir yol gösterici gelince, kimler benim gösterdiğim yolda yürürse, işte onlar Hesap Gününde ne korkuya kapılacak, ne de üzülecekler!”**

39. “ F a k a t Benim yol göstericiliğimi reddederek inkâra saplananlara ve ayetlerimi yalan sayanlara gelince, işte onlar, içinde ebedî kalmak üzere ateşe mahkûm olan kimselerdir.”

Hız. Âdem'den bu yana, bu mesaj insanlığa duyuran bir çok elçi ve kitap gönderildi. İşte ilâhî dâvetin son temsilcisi: Hız. Muhammed (s) ve Kur'an-ı Kerim! Ve bu mesaj sadece Araplara değil, Allah'ın irâdesine boyun eğdiğini öne süren İsrail Oğulları başta olmak üzere, tüm insanlığa seslenmektedir:

40. Ey İsrail Oğulları, size bahşettiğim nîmetleri hatırlayın. Siz Bana verdiğiniz sözü tutun ki, Ben de size verdiğim sözü tutayım. Size dünya ve âhirette mutluluk

bahşetmemi istiyorsanız, gönderdiğim tüm elçilere iman edin. Bu dünyanın gelip geçici çıkar endişeleri sizi inkâra ve zulme sürüklemesin, zâlimlerin tehditlerine de aldırmayın; başkasından değil, **sadece Benden korkun!**

41. Yanınızda bulunan Tevrat'ın tahrif edilmemiş kısımlarını onaylayıcı olarak indirdiğimiz bu son vahye **iman edin ve onu inkâr edenlerin ilki ve öncüleri siz olmayın!** **Benim** gerek Tevrat, gerek İncil ve gerekse Kur'an'daki **ayetlerimi**, servet, makam, şan, şöhret gibi **basit menfaatlerle değiştirmeyin ve** başkasından değil, **sadece Benden**, bana karşı gelmekten —yani Benim rızamı, sevgimi kaybedip azabıma uğramaktan— **sakının!**

42. Hakkı bâtil ile bulandırmayın ve bile bile gerçeği gizlemeyin! Hiçbir dayanağı olmayan yorum ve iddialarınızı Kur'an-ı Kerim'e karıştırarak, gerçekleri çarpıtmayın!

43. Namazı dikkat ve özenle kılın, zekâtı

verin ve Allah'ın hükümlerine boyun eğen şu müminlerle birlikte siz de boyun eğin!

Başkalarına iyilikten, doğruluktan dem vuruyor, fakat kendiniz en büyük kötülükleri yapmaktan çekinmiyorsunuz!

44. Siz insanlara iyiliği öğütler de, kendinizi unuttur musunuz? Oysa Kutsal Kitabı okuyup duruyorsunuz, hiç aklınızı kullanmaz mısınız?

O hâlde, gelin şu anlamsız inattan vazgeçin de Rabb'inize yönelin:

45. Sabırla ve namazla O'ndan yardım dileyin. Yaratıcınızla aranızdaki gönül bağıını sürekli canlı tutun; yeryüzünde adâlet ve doğruluğu egemen kılma uğrunda verdiğiniz mücâdelede, zorluklar karşısında asla yılgınlığa kapılmadan, umudunuzu ve direncinizi kaybetmeden hedefe doğru adım adım ilerleyin! **Hiç kuşkusuz bu görev, Allah'a saygıyla boyun eğenlerden başkasına elbette ağır**

gelecektir.

46. O saygılı kimseler ki, Rablerine kavuşacaklarını; eninde sonunda O'na döneceklerini bilir ve hayatlarını buna göre şekillendirirler.

47. Ey İsrail Oğulları; size verdiğim nîmetleri ve ilâhî yasalara itaat ettiğiniz sürece, sizi tüm insanlara nasıl üstün kıldığımı hatırlayın!

48. Ve öyle bir Günden sakının ki, o gün hiç kimse bir başkası adına bedel ödeyemeyecek, hiç kimsenin başkasının kurtuluşu için aracılık, yani şefa'at etmesine izin verilmeyecek, Allah katında sözü geçtiği varsayılan hiçbir varlık, insanları hak ettikleri cezadan kurtaramayacak, hiç kimseden kurtuluş fidyesi kabul edilmeyecek ve ilâhî yardımını hak etmeyen hiç kimseye yardım edilmeyecektir.

Şefa'at, bir suçlunun cezadan kurtarılması için

aracılık etmektir. Kur'an, ancak Allah'ın dilediği kimselerin (10. Yûnus: 3, 20. Tâhâ: 109, 34. Sebe: 23, 53. Necm: 26), yine ancak O'nun izin verdiği kimselere (21. Enbiyâ: 28) şefaât edebileceğini bildirmiştir. Bu yüzden, araçları memnun etmek için değil, Allah'ın rızasını kazanmak için çaba gösterilmeli ve şefaât, yalnızca O'ndan istenmelidir.

49. Ey İsrail Oğulları! Sizi Firavun ve ordusundan nasıl kurtardığımızı da hatırlayın: Hani size en acı işkenceleri çektiriyorlardı ; nüfusunuzun artmasını engellemek için oğullarınızı boğazlıyor, kadınların ızı utanç verici işlerde kullanmak üzere sağ bırakıyorlardı.

İşte bütün bunlarla, Rabb'iniz sizi eğitip olgunlaştırmak ve böylece insanlığı doğru yola ileten örnek ve öncü bir toplum yapmak üzere çetin bir sınavdan geçirmektedir.

50. Hani sizin için Kızıldeniz'i yarıp sizi kurtarmış, Firavun ve adamlarını da

gözlerinizin önünde boğmuştuk.

51. Hani Mûsâ ile, huzurumuza çıkıp ilk ilâhî emirleri almak üzere, Sînâ dağına gelmesi ve orada, kırk gün **kırk gece** boyunca bu büyük buluşmaya ruhen hazırlanması **için sözleşmiştik. Fakat siz onun ayrılmasından sonra,** kendi ellerinizle yaptığınız bir **buz ağıya** **tapar a k** kendinize zulmetmiştiniz.

52. Fakat tüm bunlara rağmen, şükredesiniz diye sizi yine de bağışlamıştık.

53. Ve hani, dosdoğru yolda yürümeniz için Mûsâ'ya, Tevrât denilen **Kitabı ve** doğru ve eğrinin, güzelin ve çirkinin, iyi ve kötünün mutlak ve şaşmaz ölçüsü olan vahiy bilgisiyle beslenen anlayış ve idrâk kabiliyetini, yani Hak ve batılın ne olduğunu farkettilen özelliği, **furkânı** bahşetmiştik.

54. Hani Mûsâ kavmine, “Ey kavmim!” demişti, **“Siz o buz ağıya tapınmakla kendinize yazık ettiniz! O hâlde,**

yaratıcınıza yönelerek **tövbe edin ve** içinizden puta tapanları cezalandırmak üzer e **birbirinizi öldürün!** Ayrıca, içinizdeki kötü eğilimlerinizi, bencil duygularınızı öldürerek ruhunuzu terbiye edin. **Bu, Yaratıcınız katında sizin için en iyisidir.”**

Bunun üzerine, tövbe edip yeniden hakka yöneldiniz ve Rabb’iniz de **sizleri bağışladı. Çünkü O çok bağışlayıcı, çok merhametlidir.**

55. Ey İsrail Oğulları! Yine bir zamanlar **siz,** birçok mûcizeye bizzat şâhit olduğunuz hâlde, **“Ey Mûsâ!” demiştiniz, “Biz apaçık bir şekilde Allah’ı karşımızda görmedikçe, sana asla inanmayacağız!” Bunun üzerine, gözlerinizin önünde** çakarak, hepinizi cansız bir hâlde yerlere seren korkunç bir **yıldırım sizi yakalayivermişti.**

56. Sonra da şükredesiniz diye, sizi ölümünüzün ardından mûcizevî bir şekilde

yeniden diriltmiştik. Bu mûcize, aynı zamanda, ahlâkî değerler ve toplumsal dinamikler bakımından ölen bir toplumun, ancak ilâhî vahyin yol göstericiliği sayesinde yeniden hayata kavuşabileceğini gösteren çarpıcı bir örnek olmuştu. Nitekim:

57. Çöllerin kavurucu sıcağından sizi korumak için **bulutları üzerinize gölgelik yapmış ve “Size verdiğimiz güzel nîmetlerden yiyin!” diyerek size kudret helvası ve bıldırcın göndermiştik.** Sizi gökten çiğ damlası gibi dökülen, yerden mantar gibi biten tatlı bir gıda ve bıldırcın etleriyle beslemiştik.

Ama bunca nîmetlere karşılık nankörlük ettiler. Ancak **onlar,** böyle yapmakla **bize değil, yalnızca kendilerine kötülük ediyorlardı.** Şöyle ki:

58. H a n i bir zamanlar İsrail Oğulları’na **demiştik ki:**

“Halkı zâlim olan şu şehre girip orayı fethedin

ve orada bulunan nîmetlerden **dilediğiniz gibi,**
serbestçe yiyin için fakat şehri ele geçirdiğiniz
zaman, **kapisından** kibir ve çalımla değil,
“Hıttâ!” yani, **“Bağışla bizi, ey Rabb’imiz!”**
diyerek alçakgönüllülükle, **saygıyla eğilerek**
girin ve insanlara karşı affedici, bağışlayıcı olun **ki,**
biz de sizin günahlarınızı bağışlayalım.
Unutmayın, **doğru ve yararlı davranış**
gösterenleri, hak ettiklerinden çok daha
fazlasıyla ödüllendireceğiz.”

59. A m a içlerindeki **zâlimler,** kendiler ine
söylenenleri başka sözlerle değiştirdiler.
İşlerine gelmediği durumlarda, Allah’ın ayetlerini
ya değiştirdiler, ya da içlerini boşaltıp keyiflerince
yorumlayarak kendi arzu ve heveslerine
uydurdular. **Biz de isyankârlıklarından dolayı,**
o zâlimlerin üzerine gökten korkunç bir
azap indirdik.

60. Hani Mûsâ çöldeyken, **halkı iç in** Allah’a
yalvarıp su istemişti de, ona:

“Âsanla şu taşa vur!” demiştik. Mûsâ, âsasıyla o taşa vurur vurmaz, **derhâl oradan on iki pınar fışkırmış ve on iki boydan her biri, diğerinin hakkına saldırmaksızın, kendi su içeceği yeri kolayca öğrenmişti.** O zaman buyurmuştuk ki: **“Allah’ın nîmetlerinden yiyin, için; sakın yeryüzünde bozgunculuk yaparak fitne ve kargaşa çıkarmayın!”**

61. Ey İsrail Oğulları! Hani siz, “Ey Mûsâ!” demiştiniz, “Bir tek çeşit yemeğe artık dayanamayacağız, her gün aynı yemeği yemekten bıkip usandık! Artık o gökten inen ilâhî nîmetleri de istemiyoruz, **bizim için Rabb’ine duâ et de, bize Mısır’da olduğu gibi toprakta yetişen sebze, salatalık, sarımsak, mercimek, soğan gibi çeşitli yiyecekler çıkarsın; biraz da keyfimize göre, lüks ve refah içerisinde yaşayalım!” Bunun üzerine Mûsâ:**

“Şimdi siz üstün bir nîmeti, aşağılık bir şeyle mi değiştirmek istiyorsunuz? Allah yolunda özgürce ve onurlu bir şekilde mücâdele

edip cenneti kazanmak yerine, Mısır'da köleyken elde ettiğiniz o lüks, fakat onursuz hayatı mı tercih ediyorsunuz? **O hâlde, haydi Mısır'a dönün, istedikleriniz orada var, bol bol sebze meyve yersiniz fakat belânızı da bulursunuz!" dedi.**

Böylece, Allah'ın gazâbına uğrayarak aşığılık ve perişanlığa mahkûm edildiler. Ç ü n k ü sözleri ve davranışlarıyla **Allah'ın ayetlerini inkâr ediyor, haksız yere Peygamberleri öldürüyorlardı.** İlâhî hükümlere çağıran Peygamberlere ve onların izinden giden dâvetçilere hayat hakkı tanımıyor, onların toplumdaki saygınlık ve etkinliklerini yok etmeye çalışıyorlardı. **Bunun da sebebi, isyan etmeleri ve azgınlıkta pek aşırı gitmeleriydi.**

62. Gerçek şu ki; Kur'an' a iman ettiklerini iddia edenler, Hz. İsa'ya ve Hz. Muhammed'e inanmadıkları hâlde, Allah'ın seçkin ve imtiyazlı kulları olduklarını öne süren **Yahudiler,** Son Elçi'yi inkâr eden ve İsa'nın Allah'ın oğlu olduğunu öne süren **Hıristiyanlar,** yıldızlara tapan

Sâbiiler, Zerdüşt'ün izleyicileri olduklarını iddia eden ve ateşe tapan Mecusiler ve diğerleri... Evet, hangi dine, hangi ırka ve hangi cemaate mensup olursa olsun, insanlar arasından **her kim Allah'a ve âhiret gününe** gereği gibi **inanır ve O'nun** mesajları doğrultusunda **doğru ve yararlı işler yaparsa, işte onlar, Rabl erinin katında ödülleri ni mutlaka alacaklardır ve zâlimlerin başına bir kâbus gibi çökecek olan o Hesap Gününde ne korku duyacaktır onlar, ne de üzülecekler!**

Hiç kimse, şu veya bu dine inandığını öne sürmekle veya herhangi bir ırka, sınıfa, cemaate mensup olmakla kurtuluşa eremez. Cennete girebilmenin tek yolu, Allah'a ve âhiret gününe gereğince inanarak ilâhî prensiplerin ortaya koyduğu biçimde yararlı ve güzel davranışlar ortaya koymaktır. O hâlde, Yahudilerin "Allah'ın seçkin halkı" oldukları iddiası, çirkin bir iftiradan başka bir şey değildir. Çünkü Allah katında ayrıcalıklı ve özel bir sınıf veya toplum yoktur. Bunun içindir ki:

63. Ey İsrail Oğulları, hatırlayın: **Hani** Allah’a verdiğiniz sözün önemini iyice idrâk etmeniz ve bu antlaşmayı bozduğunuz takdirde doğabilecek vahim sonuçları belleklerinizde hep canlı tutabilmeniz için, Sînâ **dağını** yerinden söküp, tıpkı bulut gölgesi gibi **tepenize yükselterek, sizden şu kesin sözü almıştık:**

“Size bahşettiğimiz ilâhî vahye sımsıkı sarılın ve içindeki temel hayat prensiplerini sürekli aklınızda ve gündeminizde tutun ki, yeryüzünde adâlet, barış ve huzur ile O’na kulluğu sağlayarak kötülüklerden sakınıp korunabilesiniz.”

64. Ama bundan sonra siz, yine sözünüzden caydınız. Eğer Allah size lütfedip acımasaydı, gerçekten zarara uğrayıp perişan olacaktınız. İşte sizin dönecliğinizi gösteren çarpıcı bir örnek daha:

Bir zamanlar İsrail Oğulları’na, Cumartesi Günü hiçbir işle meşgul olmayıp dinlenmeleri ve o günü

ibâdetle geçirmeleri emredilmişti. Fakat pek çokları, açgözlülükleri yüzünden çeşitli hilelere başvurarak Cumartesi yasağını çiğnediler. Bu yüzden de fiziksel veya ahlâkî yönden maymuna dönüştüler:

65. Nitekim, içinizden Cumartesi Yasağını çiğneyenleri pekâlâ bilirsiniz, açgözlülüklerinin cezası olarak onlara:

“İhtirasları uğruna tüm insânî değerleri ayaklar altına alan gözü doymaz, onursuz ve kişiliksiz aşağılık maymunlar olun!” demiştik.

66. İşte bu cezayı; hem o çağda yaşayanlara, hem de sonr adan geleceklere ibret verici bir ders, kötülükten sakınanlar için de öğüt alınacak bir örnek kıldık.

67. Bir zamanlar Mûsâ, İsrail Oğulları arasında iyice yaygınlaşan bâtil inançları yıkmak ve bir cinâyet olayını aydınlatmak üzere kavmine:

“Allah size, bir zamanlar “efendileriniz” olan

Mısırlıların inançlarına göre kutsal sayılan **bir inek kurban etmenizi emrediyor!”** deyince, onlar:

“Böyle kutsal bir ineği nasıl kesebiliriz? Sen bizimle alay mı ediyorsun?” dediler. **Mûsâ:**

“Ben, ilâhî buyruklar konusunda gayri ciddî davranarak câhillik etmekten Allah’a sığınırım!” dedi.

68. Onlar, işi yokuşa sürerek:

“Bizim için Rabb’ine duâ et de, bari onun nasıl bir inek olduğunu bize açıklasın!” dediler. Fakat her itiraz edişlerinde iş biraz daha zorlaşıyor, yükümlülükleri her seferinde biraz daha artıyordu:

Mûsâ, “Allah onun, ne tam amen kocamış, ne de pek körpe, ikisi arasında orta yaşlı bir inek olduğunu söylüyor, haydi size verilen emri yerine getirin!” dedi.

69. Onlar yine:

“Bizim için Rabb’ine duâ et de, bize onun rengini söylesin!” dediler. Mûsâ:

“Allah onun, görenlere hayra nlık veren sapsarı, parlak renkli bir inek olduğunu söylüyor!” dedi.

70. Onlar yine:

“Bizim için Rabb’ine duâ et de, onun nasıl bir inek olduğunu bize iyice açıklasın. Çünkü bu inek kurban etme meselesi kafamızı karıştırdı, hem bu nitelikleri taşıyan pek çok inek var ve hepsi de birbirine benziyor. Ama Allah dilerse, herhâlde doğruya ulaşırız!” dediler.

71. Mûsâ: “Allah onun, henüz boyu nduruk altına alınmamış, toprak sürmeyen, ekin sulamaya n , her yerde serbestçe dolaşan, alacasız ve beneksiz, kısacası tam da Mısırlılarca kutsal sayılan özellikleri taşıyan bir inek olduğunu söylüyor!” deyince, onlar nihâyet,

daha fazla itirazın kendilerini helâke sürükleyeceğini anlayarak:

“İşte şimdi gerçeği söyledin!” dediler ve istemeyerek de olsa, ineği boğazladılar, fakat az kalsın bunu yapmayacaklardı.

Aslında bu iş için herhangi bir ineğin kesilmesi yeterli olacaktı. Fakat bu insanlar, basit bir inek kesme emrini bile o kadar kurcaladılar ki, sonunda kendileri de işin içinden çıkamaz hâle geldiler. Öyleyse, size emredilenleri gücünüz yettiğince yapmalı, olmadık yorumlara dalıp gereksiz yükümlülükler icat ederek dini karmakarışık ve uygulanamaz bir hâle getirmekten kaçınmalısınız.

Bu ineğin kurban edilişinin asıl hikmetine gelince:

72. Hani siz bir cana kıymıştınız da, suçu birbirinizin üzerine atarak bu konuda anlaşmazlığa düşmüştünüz.

Oysa Allah, gizlediklerinizi ortaya çıkaracaktı. Bunun için de:

73. “Bunun bir parçasıyla ona, yani kurban edilen ineğin bir parçasıyla, öldürülen kişinin cesedine **vurun!” dedik.** Mûsâ kesilen ineğin bir parçasını cesede vurunca, ölü mûcizevî bir şekilde dirilerek kendisini kimin öldürdüğünü söyledi. **İşte Allah, ölüleri böyle kolayca diriltir; aklınızı kullanasınız diye size mûcizelerini böyle gösterir.**

74. Ama bütün bunlardan sonra, kalpleriniz yine kaskatı kesilip taş gibi oldu, hattâ daha da sert! Taşlar, kayalar bile, sizin şu duyarsız kalplerinizin yanında yumuşacık kalır. Çünkü öyle kayalar vardır ki, içerisinden ırmaklar kaynar; öyleleri de var ki, çatlayıp yarılır da, bağrından pınarlar fışkırır; yine öyleleri de vardır ki, Allah korkusuyla yuvarlanıp aşağılara düşer.

O hâlde, ey inkârcılar! Akılsız, şuursuz dediğiniz şu taşlar, ağaçlar, kuşlar bile yüce Yaratıcının kanunlarına kayıtsız şartsız boyun eğerken, akıl ve irâde sahibi olan sizler, sonsuz merhamet ve

şefkatiyle sizi yoktan var eden ve yaratılmışlar içinde en şerefli makâma yücelten Rabb'inize karşı nasıl olur da nankörlük eder, emirlerine baş kaldırırsınız?

Allah, yaptıklarınızdan hiç de habersiz değildir.

75. Şimdi ey Müslümanlar, bu inatçı kâfirlerin durumu ortada iken, hâlâ onların size inanacaklarını mı umuyorsunuz? Hayır, ne yazık ki inanmayacaklar, çünkü içlerinde öyle insanlar var ki, Allah'ın sözlerini dinleyip, onun doğruluğuna iyice kanaat getirdikten sonra, onu bile bile değiştirip çarpıtıyorlar. Öyle ki;

76. İnananlarla karşılaştıkları zaman:

“Biz de inanıyoruz, çünkü Hz. Muhammed'in taşıdığı niteliklere sahip bir Peygamberin geleceği, bize önceden Tevrat'ta zaten müjdelenmişti!” derler. Fakat birbiriyle baş başa kalınca, liderleri, bu sözü söyleyenleri kınayarak:

“Siz ne yaptığınızı sanıyorsunuz? **Allah’ın size bildirdiği** bilgileri, mesela Muhammed’in Peygamberliğini müjdeleyen Tevrat ayetlerini, Müslümanlarla **Rabb’inizin huzurunda** yapacağınız tartışmalarda **size karşı delil olarak kullansınlar** da böylece halkın desteğini kazansınlar **diye mi onlara anlatıyorsunuz?** Ne diye ellerine koz veriyorsunuz? Böyle yapmakla, sahip olduğunuz makâmın, servetin elinizden gideceğini ve insanların gözündeki itibarınızın ayaklar altına düşeceğini **hiç düşünmüyor musunuz?”** derler.

77. Peki onlar, gizledikleri ve açıkladıkları her şeyi Allah’ın zaten bildiğini ve bunları Elçisine, inananlara ve tüm insanlığa bildireceğini bilmiyorlar mı?

78. İçlerinden bir de, bilgiden yoksun, anadan doğma kara câhil ümmiler var ki, Kitabı bilmezler, dini temel kaynaklarından araştırıp öğrenmezler; onların tüm bildikleri, kulaktan duyma hurâfe ve kuruntulardan ibaret

olup, sadece zanna dayanırlar. Onları asıl yönlendirenler ise, hakîkati pekâlâ bildikleri hâlde, basit çıkarlar elde etme uğruna Allah'ın kitabındaki bazı hükümleri gizleyen veya değiştiren din simsarlarıdır:

79. Kitabı kendi elleriyle yazıp da, onunla servet, makam, şöhret ve be nzeri basit çıkarlar elde etmek için, “Bunlar Allah’tan gelmiştir!” diyen kimselerin vay hâline! Ellerin yazdığından ötürü vay hâline onların ve bütün o kazandıklarından dolayı, vay hâline onların!

İşte, bu yanlış anlayışın sonuçlarından biri:

80. Yahudiler, “İşlediğimiz günahların karşılığında cehennemde geçireceğ im iz **sayılı birkaç gün dışında, bize asla ateş dokunmayacaktır!** Çünkü biz Allah'ın ayrıcalıklı kullarıyız, her türlü günahı işlese de, sonunda cennete gireceğ iz!” **dediler.** Onlara **de ki:**

“Bu konuda Allah’tan bir güvence mi

**aldınız, —ki Allah asla sözünden caymaz—
yoksa Allah adına bilgisizce sözler mi
söylüyorsunuz?”**

**81. Hayır, öyle değil! Doğrusu şu ki; hangi ırka,
hangi dine, hangi cemaate mensup olursa olsun,
her kim bir kötülük yapmış da günahları
kendisini çepeçevre sarıp kuşatmış ve
böylece zulmü, haksızlığı, isyankârlığı bir yaşam
biçimine dönüştürmüş olursa, işte onlar
cehennem halkıdır ve sonsuza dek orada
kalacaklardır!**

**82. Gönderdiğim mesaja yürekten iman eden
ve bu imana yaraşır güzel ve yararlı işler
yapanlara gelince, onlar da cennet
halkıdır ve orada sonsuza dek
kalacaklardır.**

Oysa Biz, bu hakîkati onlara defalarca
bildirmiştik:

**83. Hani İsrail Oğulları’ndan şöyle söz
almıştık:**

“Sadece Allah’a boyun eğ eceksiniz; ana - babaya, diğer yakınlar, yetimlere ve yoksullara iyilik yapacaksınız; insanlara güzel sözler söyleyeceksiniz; namazı kılacak, zekâtı vereceksiniz.”

Ama bütün bunlardan sonra, —içinizden pek azınız hariç— sözünüzden caydınız, şimdi de Kur’an’ı inkâr ederek hâlâ yüz çevirip duruyorsunuz. Böylece, daha önce isyankârlık eden atalarınızdan hiç de farklı olmadığınızı ortaya koyuyorsunuz:

84. Yine bir zamanlar, “Birbir inizin kanını dökmeyeceksiniz, kardeşlerinizi yurtlarından sürüp çıkarmayacaksınız!” diye sizden kesin bir söz almıştık. Siz de şahitlik ederek bunları onaylamıştınız.

85. Ama işte siz, yine birbirinizi öldürüyor, kendi halkınızın bir kısmını yurtlarından sürüp çıkarıyorsunuz. Günah ve düşmanlıkta, onlara karşı diğer zâlimlerle

birlik olup yardımlaşıyorsunuz. Hem Allah'ın emirlerini çiğneyip onları sürgün ediyorsunuz, hem de **esir olarak elinize düştüklerinde,** güya Tevrat'ın hükümlerini uygulayarak, size ödeyecekleri **fidye karşılığında onları serbest bırakıyorsunuz.** Oysa aynı Tevrat'a göre, onları yurtlarınızdan çıkarmanız size yasaklanmış idi.

Yoksa siz, Kitabın bir kısmına inanıp bir kısmını işinize gelmediği için görmezlikten geliyor, **inkâr mı ediyorsunuz? İçinizden böyle davrananların cezası, dünya hay atında rezil olmaktan başka nedir ki? Diriliş Gününde de onlar, en şiddetli azâba uğrayacaklar!**

Allah, yaptıklarınızdan hiç de habersiz değildir.

86. İşte onlar, âhiret karşılığında dünya hayatını satın alan ve basit çıkarları uğruna, âhiret hayatını fedâ eden kimselerdir. Bu yüzden, onların cehennemdeki azapları

hafifletilmeyecek ve kendilerine asla yardım edilmeyecektir!

87. Gerçekten Biz, Mûsâ'ya sonradan Tevrat adıyla anılan **Kitabı verdik ve o ndan sonra da,** insanlığı doğru yola iletmek için **birbiri ardınca Peygamberler gönderdik.**

Meryem oğlu İsa'ya da apaçık mûcizeler verdik ve onu, Kutsal Ruh Cebrail'in vahiy ve ilham gücü ile destekledik.

Ama ne zaman bir Peygamber, size hoşunuza gitmeyecek bir emir getirdiyse, her defasında büyüklük taslayıp kafa tutmadınız mı? Sonra da kimilerini yalanlayıp, kimilerini öldürmediniz mi?

88. Ve işte şimdi de, inananlarla güya alay ederek: "Size ve söylediklerinize karşı kalplerimiz kapalıdır, ne dediğinizi anlamıyoruz. Aslında bizim kalplerimiz bilgi ve irfan dağarcıklarıdır. Yani bizim inancımız tam ve sağlamdır, sizin yol göstericiliğinize de ihtiyacımız yoktur!" diyorlar.

Hayır, kalpleri bilgi kapları değildir. **Bilakis Allah, apaçık hakîkati inkâr ettikleri için onları lânetlemiştir. Bu yüzden, ne kadar da zayıf bir imana sahipler!**

89. Onlara Allah tarafından, yanlarındakini doğrulayan, yani ellerindeki Tevrat'ı —değiştirilmiş, bozulmuş kısımlarını düzelterek— onaylayan bir kitap gelince —ki, öteden beri putperestlere karşı onun sayesinde zafer kazanacakları ümidiyle Son Elçinin gelmesini bekleyip duruyorlardı— işte o tanıdıkları ve bekledikleri Son Elçi onlara gelince, kendi ırklarından değil diye onu inkâr ettiler.

O hâlde, Allah'ın lâneti inkârcıların üzerine olsun!

90. Allah'ın, kullarından dilediğine sonsuz lütfundan bahşetmesini, yani Araplardan bir yetime Kitap ve Peygamberlik vermesini çekemeyerek, Allah'ın indirdiği Kur'an

ayetlerini inkâr etmekle, benliklerini, ne alçak bir şey karşılığında sattılar da, gazâb üstüne gazâba uğradılar!

İnkâr edenler için, alçaltıcı bir azap vardır!

91. Onlara:

“Allah’ın gönderdiği mesajların tümüne inanın!” denilince:

“Biz ancak bize indirilene inanırız!” der, ötesini inkâr ederler. Oysa gâyet iyi bilirler ki, b u Kur’an, yanlarındaki Tevrat’ın tahrif edilmemiş bölümlerini onaylayan ve mutlak gerçeği, doğruyu ortaya koyan hak bir kitaptır.

Gerçek iman ehli olduklarını iddia eden bu inkârcılara **de ki:**

“Madem bu kadar inançlıydınız da, daha önce neden Allah’ın Peygamberlerini öldürüyordun u z ? Son Elçiye yapmaya

çalıştığınız zulümleri, bir zamanlar Zekerîya'ya, Yahya'ya, İsa'ya ve daha önceki nice Peygamberlere yapmadınız mı? Aslında siz, kendi kitabınıza da inanmıyorsunuz. Aksi hâlde, size Tevrat'ta müjdelenen Son Peygamberi yalanlamaz, böylece geçmişte bazı Peygamberleri öldüren atalarınızın işlediği suça ortak olmazdınız.”

92. Andolsun ki, Mûsâ size apaçık mûcizeler göstermişti de, onun kısa bir süre için aranızdan ayrılmasından sonra hemen buzağıya tapınmaya başlamıştınız. İşte siz, böyle nankör ve zâlim kimselersiniz!

93. Hani, Sînâ dağını üzerinize yıkılacakmış gibi kaldırıp:

“Size bahşettiğimiz ilâhi prensiplere sımsıkı sarılın ve içindeki emir ve tavsiyelere kulak verin!” diye sizden kesin bir söz almıştık. Ne var ki, onlar:

“İşittik, fakat isyan ettik!” d ediler. Bunun üzerine, inkâr etmeleri sebebiyle kalplerine

buzağı sevgisi **içirildi**. Azgınlıklarının doğal bir sonucu olarak, buzağıya tapma arzusu, tüm benliklerini kaplayarak gönüllerine sindi, âdetâ iliklerine kadar işledi ve bütün duygu, düşünce ve davranışlarına damgasını vuran en önemli etken oldu.

Ey Peygamber! Sadece önceki kitaplara inanmakla mümin olacaklarını zanneden bu kâfirlere **de ki**:

“ E ğ e r iddia ettiğiniz gibi gerçekten **inanıyorsanız, şu sözde imanınız size ne kötü şeyler emrediyor!** Bu ne tuhaf bir imandır ki, sahibini günaha, isyankârlığa ve Allah’ın ayetlerini inkâra sevk ediyor!”

94. “Ayrıcalıklı millet” saplantısı içinde bulunan o Yahudilere **de ki**:

“Eğer Allah katında âhiret yurd u ve cennet nîmetleri, iddia ettiğiniz gibi hiç kimsenin değil de, sadece sizin olacaksa ve bunda gerçekten samîmî iseniz, o zaman ölümü

arzu etsenize! Madem Allah katında ayrıcalıklı bir yere sahip olduğunuzu iddia ediyorsunuz, o hâlde neden ölüm denilince ödünüz kopuyor? Hâlbuki Allah katında bu kadar değerli olduklarını iddia eden insanlar ölümden bu derece ürkmemelidirler.”

95. Fakat elleriyle yaptıkları köt ü işlerden dolayı âhirette azap çekeceklerini çok iyi bildiklerinden, ölümü asla arzu etmezler. Allah, zâlimleri elbette bilir.

Oysa gerçek müminler, Allah adına söz söyleme cüretinde bulunmaz, ilâhî nîmetlerin sırf kendilerine özgü olduğunu iddia etmezler. Evet, cennete girmeyi kuvvetle ümit ederler, fakat bunun gereği olan dürüstlük ve samîmiyeti ort aya koymaktan da geri kalmazlar; ölümü arzu etmezler, fakat gerektiğinde seve seve ölüme koşmasını bilirler. Yahudilere gelince:

96. Sen onların, ölümü arzu etmek şöyle dursun, insanlar içerisinde yaşamaya en

düşkün kimseler, **hattâ** âhirete inanmayan şu **müşriklerden** bile daha tutkun olduklarını göreceksin. Hepsi de ister ki, bin yıl **ömür** sürsünler. Oysa uzun süre yaşamaları, kendilerini azaptan kurtaracak değildir. Hiç kuşkusuz **Allah**, yaptıkları her şeyi görmektedir ve cezasını da kesinlikle verecektir.

97. Ey Muhammed! Son ilâhî vahyi kendi ırklarından olmayan birine indirdi diye vahiy meleği hakkında kötü sözler söyleyen o Yahudilere **de ki:**

“Her kim, kendisinden önceki ilâhî vahiyleri onaylayıcı, inananlara da yol gösterici ve müjde olmak üzere onu —yani Kur’an’ı— Allah’ın izniyle senin kalbine indirdi diye Cebrail’e düşmanlık beslerse,”

98. “Daha açıkçası; her kim Allah’a, O’nun meleklerine, elçilerine, hele hele **Cebrail’e** ve **Mikail’e** düşmanlık beslerse şunu iyi bilsin ki, **Allah da inkârcıların düşmanıdır!”**

99. Ey şanlı Elçi! Gerçek şu ki, Biz sana apaçık ayetler indirdik; kötülüğe saplanmış olanlardan başkası bunları inkâr etmez. Doğrusu onlar, öteden beri döneklik ve nankörlüğü âdet edinmişlerdir. Nitekim:

100. Ne zaman bir antlaşma yaptılarsa, içlerinden bir grup, her defasında onu bozup bir kenara atmadı mı? Aslında, onların çoğu zaten inanmıyor! Çünkü;

101. Allah tarafından onlara, yanlarında bulunan Tevrat'ı onaylayan bir Elçi gelince, kendilerine daha önce Kitap verilmiş olan bu insanlardan bazıları, sanki hakîkati hiç bilmiyorlarmış gibi Allah'ın Kitabını kaldırıp arkalarına atıverdiler!

Allah'ın kitabını atınca da, onun yerini hurâfe ve masallarla doldurdular:

102. Yahudiler, bir zamanlar Süleyman Peygamberin egemenliği altında esaret hayatı yaşayan kötü cinlerin ve insanların, yani

şeytanların, Süleyman'ın Peygamberlik ve hükümranlığı aleyhinde uydurdukları asılsız iddiaların peşine düştüler. Nitekim o şeytanların telkiniyle Yahudilerin ortaya attıkları iddialara göre Süleyman, güya putlar adına mabedler yaptırmış ve kendisi de o putlara taparak —haşa— kafir olmuştur. Onlara göre Süleyman bir Peygamber değil, bütün kudret ve saltanatını sihir yoluyla cinlerden elde eden bir günahkardı.

Oysa Süleyman ne sihirle meşgul olmuş ne de putlara tapmıştı; yani asla **kafir olmamıştı fakat asıl o şeytanlar** Allah'a ve Peygamberlerine karşı gelip, ilahi buyruklara isyan ederek **kafir olmuşlardı.**

İşte bu şeytanlar hem insanlara büyü ve **büyücülüğü** öğretiyorlar **hem de** büyüculükle birlikte Allah tarafından **Babil'deki Harut ve Marut** adındaki **iki melek aracılığıyla** insanlara **indirilen vahyi öğretiyorlardı.** Böylece büyüculüklerine dini bir görüntü vererek kutsallaştırıyorlar, itirazları engellemek, saygınlık ve

dokunulmazlık kazandırmak için, işin vahye dayandığını iddia ediyorlardı. Değilse Allah tarafından Harut ve Marut aracılığıyla insanlara, büyü ve büyücülükle ilgili hiçbir şey indirilmemişti. Öyle ya Allah, hem büyücülüğü haram kılsın hem de Babil'deki insanlara dinini ulaştırsın diye seçtiği Peygamberlere vahiy melekleri aracılığı ile büyü öğretsin; bu olacak şey değildi.

Öte yandan Harut ve Marut, biraz önceki 98. ayette sözü edilen vahiy melekleri Cebrail ve Mikail gibi, insanlık tarihi boyunca ne zaman ve nerede bir Peygambere gelmişler ve vahiy getirip **öğretmişlerse, herbirine:** dikkat edin: Bu **bizim** getirip öğrettiğimiz vahiy sizin **imtihanınız içindir. Sakın ha,** bu gerçekleri görmezlikten gelip **kafir olmayın demişlerdi.**

Ama bu insanlar meleklerin getirdiği vahiy ile **onlardan** Allah'a kul olmayı ve böylece bireysel ve toplumsal alanda mutlu bir hayat sürmeyi öğrenmek yerin e **erkek ve kadının arasını ayırmayı öğreniyorlardı.** Bu vahiy bilgilerini

büyücülükte kullanıyorlardı. Vah iy sayesinde eşler arasında birlik olması gerekirken, onlar aynı evde, aynı yatakta herbiri ayrı düşüncede, ayrı dünyalarda yaşıyorlardı. Vahiy onlara huzur ve mutluluk yerine sıkıntı ve üzüntü kaynağı oluyordu.

Gerçi onlar, —Allah'ın izni olmadıkça— bu gibi şeytanî taktiklerle hiç kimseye zarar verecek değillerdi. Bu yüzden, Allah'ın nurunu söndürmek için yaptıkları çalışmalar boşunadır ve başkasına değil, ancak kendilerine zarar vermektedir. Nitekim onlar, mele klerin öğrettiği bu güzel bilgilerden, **kendilerine fayda verecek olanları değil, zarar verecek olanları öğreniyorlardı.** Yani bu bilgileri iyilik amacıyla değil, kötülük amacıyla kullanıyorlardı.

Yemin olsun ki, böyle bir çıkar alışverişinde bulunarak, imanlarını kaybetme pahasına sihirle uğraşanların, özellikle de, İslâm'a ve Müslümanlara karşı şeytanî taktiklerle, yıkıcı propagandalarla uğraşanların, âhiretten yana

bir nasiplerinin olmadığını gâyet iyi biliyorlardı. Vicdanı arını ne kötü bir şey karşılığında sattılar, neler kaybettiklerini bir bilselerdi!

103. Gerek Süleyman’a başkaldıran önceki inkârcılar, gerekse Son Elçiye karşı amansız bir muhâlefet yürüten Medineli Yahudiler, gerekse Kıyamete kadar İslâm’a karşı mücâdele bayrağı açacak olan kâfirler, **şâyet** Allah’a, âhiret gününe ve gönderdiği ayetlere **iman edip** inkârcılıktan, zulümden, büyüçülükten, cincilikten, **sakınmış olsalardı, Allah tarafından** verilecek **ödül, kendileri için** bu dünyada kazandıklarından **çok daha iyi olacaktı; bir bilselerdi!**

Süleyman Peygambere iftira atmaktan çekinmeyen Yahudiler, Son Elçiye karşı da aynı inkârcı tutumu sergilediler. Şöyle ki; müminler Hz. Peygamber’e hitap ederken, “Râînâ!” yani, “Bizi koru, bizi gözet!” diye seslenirlerdi. Fakat Yahudiler, Peygamberi alaya almak maksadıyla, bu kelimeyi “Ey bizim çoban!” anlamına gelen “Râînâ!”

şeklinde söylemeye başladılar. Bunun üzerine, aşağıdaki ayet nâzil oldu:

104. Ey iman edenler! Allah'ın Elçisiyle konuşurken, Yahudilerin hakaret amacı yla farklı anlamlara çekebileceği kelimeler kullanmayın. Meselâ, ona seslenirken, **“Râinâ!”** Bizi koru, sürüsünü güden çoban gibi bizi yönlendir! **demeyin!** Kötü niyetli kimseler tarafından kirletilmiş, içi boşaltılmış kelime ve kavramları kullanmayın, bunun yerine, m erâminızı daha net ve güzel biçimde ifâde eden ve hiçbir suistimale meydan vermeyen kelime ve kavramlar kullanın. Örneğin, “Bize bak, bizi gözet ve âdil bir hakem, bir yönetici olarak aramızda hükmet!” anlamında **“Unzurnâ”** **deyin** ve size söylenenleri iyi **dinleyin!**

Zâlimleri uyar: **İnkârcılar için, can yakıcı bir azap var!**

Peki Yahudiler, Hıristiyanlar ve müşri kler, müminlere karşı neden düşmanlık besliyorlar?

105. Gerek Allah'a ve âhiret gününe inandıklarını iddia eden **Kitap Ehli**, gerekse ölüm ötesi hayatı, Peygamberliği ve kutsal kitapları kökten inkâr eden **müşrikler olsun, hiçbir kâfir, size Rabb'inizden bir iyiliğin indirilmesini, yâni ilâhî mesajın size emânet edilmesini istemezler.**

Oysa Allah, elçilik ve önderlik görevini yalnızca onu hak edenlere vererek, lütuf ve **rahmetini dilediğine bahşeder.**

Hiç kuşkusuz **Allah, sonsuz lütuf sahibidir.**

Kaldı ki, Son Elçinin getirdiği şerîat, zaten öncekilerin özü, esası ve zirvesidir:

106. Biz, önceki ümmetlere gönderdiğimiz kutsal kitaplardaki bazı geçici toplumsal-hukûkî düzenlemeleri içeren **herhangi bir ayeti** —değişen şartlara uygun olarak— **yürürlükten kaldırır veya unutturur isek, mutlaka ondan daha iyisini veya en azından bir benzerini göndeririz.** Nitekim, önceki kutsal kitapları

aynen onaylayan bu Kur'an, hem bu kitaplarda yapılan tahrifâtı düzelterek, hem de değıştirilmesi gereken hükümleri değıştirerek, kıyâmete kadar geçerli olacak en son ve en mükemmel hayat sistemini ortaya koymuştur.

Öyle ya, Allah kendi mesajını korumayacak mı sanıyordun? **Allah'ın her şeye kadir olduğunu bilmez misin?**

107. Yine bilmez misin ki, göklerin ve yerin mutlak egemenliği sadece Allah'ındır ve sizin Allah'tan başka hiçbir dost ve yardımcınız yoktur? Ve bilmez misin ki, mülk O'nun olduğu için yasayı koymak veya yürürlükten kaldırmak, yani mülkünde dilediği gibi tasarruf etmek de O'nun hakkıdır?

108. Yoksa siz e y müminler, Allah'ın size gönderdiği şu son Peygamberinizden, tıpkı daha önce Mûsâ'dan istendiği gibi isteklerde mi bulunacaksınız? Ehl-i Kiabın Mûsâ'ya, "Bize Allah'ı aç kça göster!" (4. Nisa: 153)

dedikleri gibi, siz de aynı şeyleri Son Elçiden mi isteyeceksiniz? Şunu iyi bilin ki:

Her kim imanı inkâr ile değiştirirse, yani ilâhî mesaja inanmak yerine onu inkâr etmeyi tercih ederse, dosdoğru yoldan sapmış demektir.

Sanma ki onlar, yeterince iknâ olamadıkları için hakkı inkâr ediyorlar; tam aksine:

109. Kitap Ehinden birçokları, gerçeği tüm berraklığıyla görmelerine rağmen, sırf içlerindeki kıskançlık yüzünden sizi inancınızdan vazgeçirmeye kalkışırlar. Buna karşılık siz, içinde bulunduğunuz şartlar değişip de Allah size yeni çıkış yolları açarak bir sonraki emrini gönderinceye kadar, o nları bağışlayın, densizliklerine sabredin, incitici sözlerine aldırmayın. Hiç kuşkusuz, Allah'ın her şeye gücü yeter.

110. Namazı dosdoğru kılın, zekâtı verin. Çünkü kendiniz için, önceden yapıp

gönderdiğiniz her iyiliği, Allah'ın huzurunda mutlaka göreceksiniz. Unutmayın ki, Allah yaptığınız her şeyi görmektedir.

Bakınız, kibir ve cehâlet, insanı ne hâle getiriyor:

III. Önceki kutsal kitaplara inandıklarını öne sürenler, “Yahudi veya Hristiyan olanlardan başkası Cennete giremeyecektir!” diyorlar. Yani Yahudiler de, Hristiyanlar da, din adına uydurdukları bâtil iddiaları kabul etmeyenlerin —iman ve erdem sahibi olsa bile— Allah'ın hoşnutluğunu kazanamayacağını, gelenek hâline gelmiş birtakım dînî formaliteleri yerine getirmedikçe kişinin cenneti hak edemeyeceğini söylüyorlar. **Bu iddia, onların kendi kuruntu ve boş hayallerinden başka şey değildir. Onlara de ki:**

“Eğer doğru söylüyorsanız, Kutsal Kitaptaki bilgi ve delilinizi ortaya koyun bakalım!”

II2. Hayır, cennete girmede gerçek ölçü şudur: Her kim ki, tüm ruhu ve benliğiyle

yalnızca **Allah'**ın buyruklarına teslim olur ve bu teslimiyetin canlı şâhidi olarak **güzel ve yararlı davranışlar ortaya koyarsa, mükâfâtını Rabb'inin huzurunda mutlaka görecektir ve Hesap Günü ne korku duyacak, ne de üzülecektir!**

Fakat bu zâlimler, önyargı ve bağnazlıkları yüzünden o kadar aşırı gittiler ki;

I 13. Yahudiler:

“Hıristiyanların hiçbir temel dayanakları yoktur!” dediler. Buna karşılık, onlara kızan bazı Hıristiyanlar:

“Yahudilerin hiçbir temel dayanakları yoktur!”dediler. Oysa, hepsi de güya kutsal Kitabı okuyorlar. Allah'tan başka ilâhlara tapınan ve Peygamberlik, kitap ve âhiret hakkında hiçbir bilgisi olmayan müşrik Araplar da tıpkı onların dediklerine benzer iddialarda bulunuyorlar. Böylece Yahudi ve Hıristiyanlar, ilâhî vahyin bir kısmını yok sayarak, onu büt ünüyle

reddeden müşriklerle aynı konuma geliyorlar. **Mahşer gününde Allah, anlaşmazlığa düştükleri her konuda aralarındaki hükmünü verecektir.**

Tabii ki, müminleri ibâdetten alıkoymaya çalışan kâfirler hakkındaki hükmünü de:

114. Allah'ın mescitlerinde O'nun adının anılmasına ve hükmünün özgürce ifâde edilmesine **engel olan ve** içki, kumar, f uhuş gibi her türlü ahlaksızlığı yaygınlaştırarak camiye giden yolları tıkayan, **buraların** toplumsal etkinlikten yoksun, cemaatsiz ve **harap olması için çaba harcayanlardan daha zâlim kim olabilir? İşte öylelerine, bu mescitlere ancak korku içerisinde girmek yaraşır. Onlar için bu dünyada aşağılık, âhirette ise çetin bir azap vardır!**

Gerçekte hiçbir engel, Müslümanı ibâdetten alıkoyamaz, çünkü:

115. Doğu da Allah'ındır, batı da.

Müslüman için yeryüzü, bütünüyle mescittir. Dolayısıyla, ibâdete elverişli her yerde ve her d u r u m d a , hatta kible yönünü tayin edemediğinizde bile namazınızı kılabilirsiniz. **O hâlde, hangi tarafa yönelirseniz yönelin, Allah'ın yüzü, y a n i hoşnutluğu ve sevgisi oradadır. Çünkü Allah 'ın kudret ve şefkati sınırsızdır ve O, her şeyi en iyi bilendir.**

116. Allah'ı hakkıyla tanıyamayan o inkârcılar, **“Allah çocuk edinmiştir!” dediler. Asla;** çocuk edinmek eksiklikten, âcizlikten kaynaklanır, oysa **O her türlü acziyet ve noksanlıktan uzaktır, yücedir! Öyle ki, göklerde ve yerde var olan her şey O'nundur ve hepsi O'na boyun eğmektedir.**

117. **Gökleri ve yeri yoktan var eden O'dur. Bir şeyi yaratmak isteyince,** sözgelimi Hz. İsa örneğinde olduğu gibi, bir çocuğun babasız doğmasını isteyince, **ona sadece “Ol!” der, o da hemen oluverir.**

118. İlâhî hikmeti ve imtihan gerçeğini kavrayamamış bazı **bilgisiz kimseler:**

“Allah madem ki inanmamızı istiyor, öyleyse bizzat kendisi **bizimle konuşsaydı veya bize,** hiçbir şekilde itiraz edemeyeceğimiz **bir mûcize gönderseydi ya!”** dediler. Kendilerinden **önceki** çağlarda yaşamış kâfirler de tıpkı bunların dediklerine benzer sözler söylemişlerdi; inkâr ve inatçılıkta kalpleri ne kadar da **birbirine benzemiş!**

Aslında biz, yersiz önyargılarından ve bencillik, haset, kibir prangalarından kendisini kurtararak **içtenlikle inanmak isteyenler için,** onlara fazlasıyla yetecek **mûcizeleri açıkça ortaya koymuşuzdur.**

Evet, gören gözler için tüm evren, Yüce Yaraticının ilim, kudret ve merhametini haykıran sayısız mûcizelerle doludur. Bunların da ötesinde:

119. Doğrusu, ey Muhammed, **Biz seni,** iman edenleri cennet ile **müjdeleyen** ve inkârcıları

cehennem ile **uyaran bir Elçi olarak gönderdik.** Eğer inkârcılar, tüm uyarılara rağmen imanı reddederlerse üzülme; çünkü **sen,** kendi isteğiyle **cehennemlik olanlardan sorumlu değilsin.**

Öyleyse, onları ‘kazanma’ uğruna bile olsa, bu inkârcılara yaranmaya çalışma, çünkü:

120. Yahudiler de, Hıristiyanlar da, kendi dinlerine uymadığın sürece, senden asla hoşnut olmayacaklardır. Siz Allah’ın ayetlerine iman ettiğiniz sürece, onlar sizi hiçbir zaman benimsemeyecek, hiçbir zaman dost ve müttefik olarak görmeyeceklerdir.

Uydurdukları hurâfelerle Allah'ın dinini tanınmaz hâle getiren bu zâlimlere **de ki:**

“Asıl doğru yol, sizin kuruntu ve iddialarınız değil, Allah’ın gösterdiği yoldur!”

Yemin olsun ki, sana b u Kur’an aracılığıyla gerçek ilim geldikten sonra, yine de onların

arzu ve heveslerine uyacak olursan, kendini Allah'ın gazâbından kurtaracak ne bir dost bulabilirsin, ne de bir yardımcı!

O hâlde, son ilâhî mesaj olan Kur'an'a iman etmedikçe, hiç kimse kurtuluşa ereceğini sanmasın! Fakat bu iman, yalnızca kuru bir iddiadan ibaret de kalmamalıdır:

121. Kendilerine verdiğimiz Kitabı ona yaraşır biçimde, yani manasını anlayıp idrâk ederek okuyan ve onu kendilerine bir hayat programı yapanlar var ya, işte ona gerçekten inananlar bunlardır. Allah'ın kitabını açıkça reddederek veya onunla ilgisini tamamen kopararak onu inkâr edenlere gelince, bunlar da zarara uğrayanların ta kendileridir.

İşte bu feci âkıbete uğramamak için:

122. Ey İsrail Oğulları! Size bahşetmiş olduğum nîmetleri ve Kitaba uyduğunuz sürece sizi tüm insanlara nasıl üstün kıldığımı hatırlayın.

123. Ve kendinizi öyle bir Güne hazırlayın ki; o gün hiç kimse başkasının cezasını çekmeyecek, hiç kimseden kurtuluş fidyesi kabul edilmeyecek, Allah'ın izni olmadıkça hiç kimseye şefa'at fayda vermeyecek ve ilahi yardımını hak etmeyen hiç kimseye yardım edilmeyecektir.

Demek ki, Allah'ın Kitabına uymadığınız sürece, şu veya bu soydan gelmiş olmanız hiçbir şey ifâde etmeyecektir. H atırlayın, atanız İbrahim'e Allah nasıl söz vermişti:

124. Hani bir zamanlar Rabb'i, İbrahim'i birtakım emir ve yasaklar içeren sözlerle imtihan etmişti. İbrahim, tam bir teslimiyetle Allah'ın emirlerini yerine getirerek hepsini başarıyla tamamlayınca, Allah:

“Seni insanlara önder yapacağım!” demişti. İbrahim:

“Soyumdan da önderler çıkar, yâ Rab!” deyince, Allah:

“Hayır! Önderlik, liyâkat ve ehliyet gerektiren bir iştir, hiçbir ırk veya sınıfın imtiyazında olamaz. Dolayısıyla, **bu verdiğim söz**, sadece önderliğe lâayık olanları kapsar, **zalimler için geçerli değildir.” buyurdu.**

O hâlde, İbrahim’in takipçisi olduğunu iddia edenler, şunu hatırlasınlar:

125. Hani biz, İbrahim’den bu yana inananların kiblesi olan **şu Evi**, yani Kâbe’yi, **insanların** her taraftan gelip **toplanacakları güvenli bir sığınak yapmıştık**. İnsanlığı toplumsal, siyâsî, ekonomik, ahlâkî, kültürel yozlaşmadan korumak ve zulmü, haksızlığı engelleyerek güven ve huzur ortamını sağlamak üzere, yalnızca Allah’a kulluk esasına dayanan inanç sistemini tebliğ ve tatbik edeceği ve dünyanın her yerinden gelen müminlerin, sorunlarını görüşmek ve aralarındaki bağları güçlendirmek üzere her yıl toplanacakları bir merkez olarak, İbrahim’e Kâbe’yi inşa etmesini emretmiştik. **Öyleyse**, ey müminler; İbrahim’in tâkipçileri olduğunuzun göstergesi olarak, onun

Kâbe'de namaza durduğu yerden, yani **makam-ı İbrahim'den kendinize bir namazgâh edinin!** Onu kendinize örnek bir imam ve kılavuz edinerek, size emânet etmiş olduğu tevhid sancağını yeryüzünde dalgalandırmak için var gücünüzle mücadele edin.

Nitekim, **Biz İbrahim'e ve İsmail'e:**

“Kâbe'nin etrafında **tavaf edenler**, orada **ibâdete kapananlar, rüku ve secde edenler için Evimi** maddî ve mânevî bütün kirlerden arındırarak **tertemiz tutun!” diye emretmiştik.**

126. O vakit İbrahim:

“**Ey Rabb'im, burayı güvenli bir şehir kıl; buranın halkından Allah'a ve âhiret gününe inananları çeşitli ürünlerle besle!**” diye duâ etmişti. **Bunun üzerine, Allah şöyle buyurmuştu:**

“Evet, inananlara dünya ve âhiret nîmetlerini

vereceğim; ancak, **her kim** ayetlerimi **inkâr** ederse, onu dünyadaki geçici nîmetlerden **azıcık** faydalandıracağım **fakat** sonunda **Cehennem** azâbına **sürükleyeceğim**; ne **fenâ bir dönüş!**”

127. Hani İbrahim ve oğlu İsmail, Allah’a ibâdet amacıyla inşâ edecekleri **Ev i n**, yani Kâbe’nin **temellerini birlikte yükseltirlerken** Rablerine şöyle yalvarıyorlardı:

“Ey Rabb’imiz, senin hoşnutluğun için yaptığımız iyilikleri ve duâlarımızı **bizden kabul** eyle! **Doğrusu** sen bütün duâları **işitir**, her şeyi **bilirsin.**”

128. “Ey Rabb’imiz! Bizleri, sadece **Sana** boyun eğen dosdoğru birer mümin **kıl! Soyumuzdan da**, ancak **Sana** boyun eğecek mümin **bir topluluk çıkar! İbâdetlerimizi** nerede ve nasıl yapacağımızı **bize öğret**, **günahlarımızı bağışla. Zira Sen çok bağışlayıcı, çok merhametlisin.**”

129. “Ey Rabb’imiz! Onlara Senin ayetlerini okuyacak, Kitabı ve Kitaptaki hükümlerin pratik hayata uygulanması olan hikmeti öğretecek ve onları her türlü şirk ve günah kirlerinden arındırıp tertemiz kılacak, kendi içlerinden bir Elçi gönder. Hiç kuşkusuz Sen, sonsuz kudret ve hikmet sahibisin.”

İşte, atanız İbrahim’in dini budur! Bu durumda:

130. Sağlıklı ve dengeli düşünme yeteneğini kaybetmiş olanlardan başka kim, İbrahim’in dininden yüz çevirmek ister? Andolsun ki, Biz onu dünyada seçip yüceltmıştik ve elbette o, âhirette de en iyiler arasındadır.

131. Çünkü vaktiyle Rabb’i ona:

“Emirlerime boyun eğerek sadece bana teslim ol!” dediğinde, o derhâl:

“Baş üstüne, tüm benliğimle âlemlerin

Rabb'ine teslim oldum, bütün varlıkların Efendisine içtenlikle boyun eğdim! Sadece O'nun kulu ve kölesiyim.” demişti.

132. İşte hem İbrahim, hem de torunu Yakup, bunu oğullarına şöyle vasiyet etmişlerdi:

“Oğullarım; Allah size şu dupduru ve insanın varlığıyla birebir örtüşen mükemmel inanç sistemini İslâm'ı bahşetti. Öyleyse, ancak O'na yürekten boyun eğen bir Müslüman olarak can verin! Son nefesinize kadar Allah'a boyun eğin, hiçbir zaman O'na teslimiyetten ayrılmayın!”

Şimdi ey Yahudiler, Hz. Yakup' un , ölüm döşeginde iken size Yahudi olmanızı tavsiye ettiğini nasıl söyleyebilirsiniz?

133. Yoksa siz, Yakup'a ölüm gelip çattığında orada mıydınız? Hani Yakup, oğullarına:

“Benden sonra kime kulluk edeceksiniz? Ben ölünce, bu dini terk etmeyeceksiniz, değil mi?” diye sorunca, onlar:

“Elbette hak dinden ayrılmayacağız! Bizler, senin ilahına, ataların İbrahim, İsmail ve İshak’ın ilahı olan tek bir İlahı, yani Allah’a kulluk edecek ve yalnızca O’na boyun eğeceğiz!” demişlerdi.

Böylece onlar, imtihân sahnesindeki rollerini oynadılar ve göçüp gittiler. Şimdi imtihân sırası sizde; geçmişe destanlar dizerek, ağıtlar yakarak oyalanmayın. Öncekilerin güzelliklerinden örnek; yanlışlıklarından da ibret alarak görevinizi en iyi şekilde yapmaya bakın. Zira:

134. Onlar bir ümmetti, gelip geçti. Onların kazandıkları kendilerine, sizin kazandıklarınız da size aittir. Ve siz, onların yaptıklarından hesaba çekilecek değilsiniz.

Geçmiş Peygamberlerle övündükleri hâlde, onların yolunu terk eden günümüz inkârcılarına

gelince:

135. Peygamberlerin getirmiş olduğu hak dini zamanla bozup değiştirerek Yahudilik, Hıristiyanlık adı altında bâtil inanç sistemleri oluşturanlar, **“Yahudi veya Hıristiyan olun ki, doğru yolu bulasınız!” dediler.** Yani Yahudiler Yahudiliğin, Hıristiyanlar da Hıristiyanlığın doğru yol olduğunu ve kendilerinin sahip olduğu inanç sistemini kabul etmedikçe, hiç kimsenin cennete giremeyeceğini iddia ettiler. Ne var ki, Yahudilik dedikleri, Hz. Musa’nın tebliğ ettiği dinin, zamanla bozulup değiştirilmiş şeklinden başka bir şey değildi. Aynı şekilde Hıristiyanlık da, Hz. İsa’nın getirdiği şekliyle kalmamış, yüzlerce hurâfe eklenerek özünden uzaklaştırılmış ve tanınmaz hâle getirilmişti. Dolayısıyla, Yahudiler de, Hıristiyanlar da, insanları Allah’ın dinine değil, kendi uydurdukları bidat ve hurâfelere davet ediyorlar. Ey Müslüman, onlara **de ki:**

“Hayır! Biz, uydurmuş olduğunuz hurâfeler yığınınına değil, sizin de örnek ve önder kabul

ettiğiniz **İbrahim** Peygamber başta olmak üzere, bütün Peygamberlerin insanlığa getirdikleri ve yalnızca Allah’a kulluk esasına dayanan o mükemmel inanç sistemine, **hanif dinine uyarız!** Eğer İbrahim’in izinden yürüdüğünüzü iddia ediyorsanız, siz de hak dine boyun eğmelisiniz, şirkten ve inkârdan uzak durmalısınız. Çünkü **İbrahim, hiçbir zaman Allah’a ortak koşmamıştı.** Yani o, sizin bugün ‘dinin temel esasları’ saydığınız bâtil inançları asla benimsememişti. Örneğin, Allah’a oğul isnat etmemiş, Peygamberleri ve salih insanları tanrılaştırmamış, Allah’ın herhangi bir kitabını veya elçisini asla inkâr etmemişti.

136. O hâlde, Ey İslâm dâvetçileri, şu evrensel hakîkati tüm insanlığa ilan ederek **deyin ki:**

“Bizler Allah’a, yani O’nun rab ve ilah olduğuna iman ettiğimiz gibi, bize gönderilen Kur’an ayetlerine; İbrahim, İsmail, İshak, Yakup ve sonraki nesillere gönderilen vahiylerle, ayrıca Mûsâ’ya ve İsa’ya verilen

Kitap ve mûcizeler; kısacası, **Rableri tarafından Peygamberlere gönderilen bütün vahiylerle inanır, aralarında hiçbir ayırım gözetmeyiz.** Hepsinin aynı kaynaktan geldiğini ve aynı mesajı taşıdığını bilir, içlerinden hiçbirini inkâr etmeyiz. **Çünkü biz,** yalnızca Allah’a kulluk eden ve O’nun bütün emirlerine boyun eğen kimseleriz, yani **Müslümanlarız.”**

137. Ey müminler! **Eğer** Yahudiler, Hıristiyanlar ve diğerleri bu çağrıya olumlu cevap verir ve **sizin inandığınız gibi** Allah’ın kitapları ve elçileri arasında hiçbir ayırım gözetmeden, ilâhî mesaja tümüyle **inanırlarsa, işte o zaman doğru yolu bulmuş olurlar. Fakat yüz çevirirlerse, derin bir çıkmaza saplanmışlar** ve sırf kıskançlık ve inatçılıkları yüzünden size karşı koyuyorlar **demektir.**

Ama sen üzülme; **onlara karşı Allah sana yeter!** Unutma ki **O** , her şeyi **işitendir, bilendir.**

Ey müminler! Âdem Peygamberin işlediği günah yüzünden, onun soyundan gelen tüm insanların günahkâr doğduğunu iddia eden, bu yüzden çocuklarını “kutsanmış” suya batırıp vaftiz ederek onları “temizlediklerini” öne süren Hristiyanlar başta olmak üzere, “fıtrat dini”ni değiştirip yozlaştıran tüm insanlara seslenerek deyin ki:

138. Bizler, **Allah’ın verdiği renklerle** boyandık. Çünkü kainatta herşey Allah’ın verdiği renklerle boyanmıştır. Ya n i Allah tarafından gönderilen ve insanın yaratılış özelliklerine en uygun olan o doğal ve tertemiz inanç sistemine iman ederek, hayatımızın her alanını bu inanca göre şekillendirdik. Çünkü Allah’ın dini, insanın kendi rengi kadar doğaldır, suni boyalar gibi çirkin ve iğreti durmaz, solmaz, pörsümez, silinip yok olmaz. Öyle ya, **kimin boyası Allah’ın boyasından daha güzel olabilir? İşte bu yüzden biz, ancak O’na kulluk ederiz.**

139. Bu hakîkati inkâr eden Hristiyanlara ve Allah’ın tüm insanlığı kucaklayan evrensel mesajını

değiştirerek onu bir ırkın dini hâline getiren Yahudilere **de ki:**

“Allah bizim de Rabb’imiz, sizin de Rabb’iniz olduğu hâlde, O’nun hikmet ve adâleti hakkında bizimle tartışmaya mı gireceksiniz? O sadece sizin Rabb’iniz midir ki, yalnızca sizin ırkınızdan Peygamber göndersin ve size ayrıcalıklı davransın? Hayır, Allah katında her toplum eşit şekilde sorumludur: Bizim yaptıklarımız bize, sizin yaptıklarınız da size aittir. İyi bilin ki, Biz, O’na yürekten bağlanmış kimseleriz.”

Zaten bütün Peygamberler, hep bu gerçeği dile getirmişlerdi.

140. Yoksa ey Yahudi ve Hristiyanlar, siz İbrahim’in, İsmail’in, İshak’ın, Yakup’un ve onların soyundan gelen Peygamberlerin Yahudi veya Hristiyan olduklarını mı iddia ediyorsunuz? Oysa Yahudilik de, Hristiyanlık da, İslâm dininin zamanla bozulup değiştirilmiş halidir.

Dolayısıyla, Hz. Mûsâ ve Hz. İsa da dahil, hiçbir Peygamber “Yahudi” veya “Hırist iyan” değildi ve olamazdı. Aksine, bütün Peygamberler, “Yalnızca Allah’a kulluk etmek ve O’ndan gelen bütün emirlere tam bir teslimiyetle itaat etmek” anlamına gelen “İslâm” inancına bağlı birer “Müslüman” idiler.

Ey Müslüman! Bütün bunlara rağmen, hâlâ iddialarında diretirlerse, onlara **de ki:**

“Siz mi daha iyi bilirsiniz, yoksa Allah mı? Elbette Allah bilir ve işte, hakîkati size bildiriyor. Hâl böyleyken, **Allah tarafından kendisine ulaşmış bir tanıklığı, bile bile gizleyenden daha zâlim kim olabilir?”** Hz. Muhammed’in Peygamberliği kutsal kitaplarda kendisine müjdelendiği hâlde, çıkarlarına ters düştüğü için, gerçeğe şahitlik etmek yerine onu gizleyenden daha alçak, daha bedbaht kim olabilir?

Allah, yaptıklarınızdan hiç de habersiz değildir.

141. Onlar bir ümmetti, gelip geçti. Onların kazandıkları kendilerine, sizin kazandıklarınız da size aittir. Ve siz, onların yaptıklarından hesaba çekilecek değilsiniz.

Müslümanlar Medine’de, önceleri Kudüs’teki Mescid-i Aksa’ya yönelerek namaz kılıyorlardı. Hicretten bir buçuk yıl sonra, artık Mekke’deki Mescid-i Haram’a, yani Kâbe’ye yönelme emri geldi. İlâhî mesajı omuzlayarak insanlığa önderlik etme görevinin, Son Elçiye baş kaldıran Yahudi ve Hristiyanlardan alınıp yeni Müslüman topluma verildiğini sembolize eden bu değişiklik üzerine, Yahudilerden itiraz sesleri yükselmeye başladı:

142. İnsanlar arasından, ‘seçkin ve ayrıcalıklı toplum olma’ saplantısından bir türlü kurtulamamış bazı cahiller:

“Şu Müslümanları, öteden beri yönelmekte oldukları kiblelerinden çeviren sebep nedir?” diyecekler. Onlara cevaben de ki:

“Doğu da Allah’ındır, batı da. Aslında

herhangi bir yönün değerine üstünlüğü söz konusu değildir. Önemli olan doğuya veya batıya yönelmek değil, Allah'ın emrini yerine getirmek, gönderdiği dini hayata egemen kılmaktır. Ve O'nun dini, hiçbir ırkın veya sınıfın imtiyazı altında değildir. Zira **O**, hangi ırktan, hangi toplumdan, hangi cemaatten olursa olsun, samîmî olarak hakîkate yönelmek **isteyeni dosdoğru yola iletir."**

143. Ey müminler! İşte böylece sizi, her türlü aşırılıklardan uzak, vahye dayalı, dengeli, ölçülü, uyumlu, âdil, iyiliksever ve orta yolu izleyen bir ümmet yaptık ki, tüm insanlığa karşı hakîkate şâhitlik eden güzel örnekler ve âdil şâhitler olasınız ve bu Elçi de size karşı güzel bir örnek ve şâhit olsun.

Ey Muhammed! Senin daha önceleri Mekke'de iken yönelmiş olduğun kibleyi, yani Mescid-i Haram'ı şimdi size kible yaptık ki, Elçinin izinden gidenleri, gerisin geriye dönecek olanlardan ayırıp açıkça ortaya

koyalım. Bu imtihan sonucunda, iman iddiasıyla ortaya çıkan insanlar, iki gruba ayrılacaktır: 1- Allah'ın emirlerine kayıtsız şartsız boyun eğen samimi müminler, 2-Çıkarlarına uygun olduğu sürece İslâm'ın hükümlerini kabul eden, fakat arzu ve beklentilerine aykırı düştüğü anda ilâhî emirleri reddeden münafıklar. **Doğrusu bu imtihân, Allah'ın yol gösterdiği kimselerden başkasına ağır gelecektir.** Nitekim, daha önce Peygamberi tasdik eden bazı Yahudiler, binlerce yıl kible edindikleri Kudüs'e yönelmekten vazgeçerek Mekke'ye yönelmelerini emreden ayetler gelince, bunu gururlarına yedirememiş ve Allah'ın emrini reddederek inkâr etmişlerdi.

Bu arada **Allah**, daha önceleri Mescid-i Aksa'ya yönelerek kılmış olduğunuz namazları elbette kabul edecek, ihlâs ve samimiyetle O'na bağlandığınız sürece, **sizin imanınızı asla boşa çıkarmayacaktır. Hiç kuşkusuz Allah, insanlara karşı çok şefkatli, çok merhametlidir.**

Kiblenin değiştirilmesi konusunda ilk nâzil olan ayetlere gelince:

Allah'ın Elçisi, İslâm'ın ilk yıllarında Mekke'de namaz kılarken, Mescid-i Haram ile Mescid-i Aksa'yı aynı hizaya getirerek iki kibleye birden yöneliyordu. Fakat Mekke ile Kudüs arasında kalan Medîne'ye hicret ettikten sonra, Allah'ın emri ile Kudüs'e, Mescid-i Aksa'ya yönelmeye başladı. Fakat gönlünde yatan, İbrahim Peygamberden bu yana müminlerin kiblesi olan Beytullah'a yönelmekti. Bu yüzden Rabb'ine yalvararak kiblenin değiştirilmesini niyaz ediyor, ümitle vahyin gelmesini bekliyordu. Nihâyet, bu konudaki ilk emir geldi:

144. Ey Muhammed! Biz senin, yüzünü sık sık göğe çevirip durduğunu görüyoruz. Elbette seni hoşnut olacağın kibleye yönelteceğiz: Artık namaz kılarken, yüzünü Mekke tarafına, Mescid-i Haram yönüne çevir! Siz de ey inananlar, her nerede olursanız o l u n , yurtlarınızın farklılığına, yönlerinizin

değişikliğine; ırklarınızın, dillerinizin ve renklerinizin başkılığına rağmen, aynı hedefe yönelen, aynı hayat düzeninin egemenliğini gerçekleştirmeye çalışan bir tek ümmet olma bilinciyle, **yüzünüzü o yöne çevirin!**

Aslında kendilerine Kitap verilen Hıristiyan ve Yahudi ler, bunun Rablerinden gelen bir gerçek olduğunu pekâla bilirler. Onlar, tüm inananların ortak atası olan Hz. İbrahim tarafından yapılan Kâbe'ye yönelmenin, yüce Allah'ın emrine dayalı, tartışma götürmez kesin bir gerçek olduğunu gâyet iyi bilirler, fakat dünyevî çıkarlarına ters düştüğü için, bunu kabullenmeye yanaşmazlar.

Allah, onların yaptıklarından habersiz değildir.

145. Ey Muhammed! Gerçi sen, Kitap verilenlere bütün delilleri ve mûcizeleri göstermiş olsan bile, yine de inkârda diretir, senin kiblene yönelmezler. O hâlde, bâtılda

direnen bu inkârcılar karşısında, **sen de** hak yolda azimle sebat gösterecek, **onların kiblesine asla yönelmeyeceksin. Zaten onlar da, birbirlerinin kiblesine yönelmezler.** Zira her birinin kiblesi, aslında kendi çıkarlarından, arzu ve heveslerinden başka bir şey değildir.

Ey Peygamber! **Sana** b u Kur'an aracılığıyla gerçek **ilim geldikten sonra, yine de onların arzu ve heveslerine uyacak olursan, yemin olsun ki, o takdirde sen de zâlimlerden biri olursun!** Ve bu durumda, kendini Allah'ın gazâbından kurtaracak ne bir dost bulabilirsin, ne de bir yardımcı!

Onların, ellerinde yeterli delil olmadığı için Son Elçiyi inkâr ettiklerini sanma:

146. Kendilerine daha önce **Kitap verdiklerimiz,** y a n i Yahudi ve Hıristiyan bilginleri, kiblenin değiştirilmesine yönelik emrin Allah'tan geldiğini ve bu emre muhatap olan Muhammed (s)'in hak Peygamber olduğunu

pekâlâ bilir, onu kendi öz evlatlarını tanıdıkları gibi tanılar fakat yine de içlerinden bir kısmı, kıskançlık ve bencillikleri yüzünden **gerçeği bile bile gizlerler.**

Oysa inkârcılar ne derlerse desinler:

I47. Gerçek, sizden veya onlardan kaynaklanan kuruntu ve iddialar değil, **Rabb'inden gelendir.** Ve Rabb'inden sana, hakikatin ta kendisi olan bu Kur'an gelmiştir. **O hâlde, sakın şüpheye kapılanlardan olma!**

İnkârcıların körükledikleri fitnelerle, yanıltıcı yorumlar ve asılsız söylentilerle oylanma! Onların aldatici propagandalarına kulak asmadan, kendi yolunda kararlılıkla ilerlemeye devam et! Unutma ki:

I48. Her toplumun hayatına yön veren, değer yargılarını oluşturan bir inanç sistemi, **yöneldiği bir kıblesi vardır. O hâlde,** Allah'a kulluk noktasında yapabildiğinizin en iyisini, en güzelini ortaya koymaya çalışarak **hayırlı işlerde**

birbirinizle yarışın! Unutmayın; her nerede olursanız olun, Allah hepinizi Hesap Gününde toplayıp bir araya getirecektir. Hiç kuşkusuz, Allah'ın her şeye gücü yeter.

149. Her nereden yola çıkarsan çık, namaz kılarken yüzünü Mescid-i Haram yönüne çevir. Kuşkusuz bu emir, Rabb'inden gelen bir gerçektir.

V e unutmayın ki Allah, yaptıklarınızdan habersiz değildir.

Kiblenin değişmesi, aynı zamanda ilâhî mesajı taşıma görevinin el değiştirmesi anlamına geldiğinden, yersiz tartışma ve itirazlara meydan vermemek için bakın tekrar tekrar diyoruz ki:

150. Her nereden yola çıkarsan çık, namaz kılarken yüzünü Mescid-i Haram yönüne çevir!

Ey inananlar! Siz de nerede ve ne hâlde olursanız olun yüzünüzü o yöne çevirin ki,

insanların size karşı kullanabilecekleri bir delilleri, öne sürebilecekler i b i r bahaneleri kalmasın. Bunun için, söz ve davranışlarınızın birbiriyle uyumlu olması gerekir. Aksi hâlde, bizzat kendinizin uymadığı bir dine başkalarının inanmasını bekleyemezsiniz. Çünkü böyle bir tutarsızlık, İslâm'a çağırdığınız insanlara itiraz hakkı verir. **Ancak onlardan, zulme sa planmış olanlar başka.** Öyleleri, herhangi bir ilâhî delil ve gerekçeye dayanmadan hakîkati inatla reddeder, sizi zorbalıkla sindirmeye çalışırlar. **Onlardan da korkmayın fakat Benden,** yani emirlerime karşı gelmekten **korkun ki, Ben de size verdiğim nîmetleri tamamlayayım ve bö ylece, doğru yolu bulabilesiniz.**

Tıpkı atanız İbrahim'in duâsında olduğu (2. Bakara: 129) gibi:

151. Nitekim, size kendi içinizden öyle bir Elçi gönderdik ki; size ayetlerimizi okuyup tebliğ ediyor, sizi her türlü şirk ve günah kirlerinden arındırıp tertemiz yapıyor, size

Kitabı ve Kitaptaki hükümlerin sebep ve amaçlarını kavrayarak, onları hayata uygulama anlamına gelen **hikmeti öğretiyor ve daha bilmediğiniz nice şeyleri öğretecek.**

152. Öyleyse benimle gönül bağınızı hep canlı tutarak ve ayetlerimi sürekli gündeme getirerek **Beni anın ki, Ben de** dünya ve âhirette iyilikler bahşederek **sizi anayım.** Hem kalbinizle, hem de söz ve davranışlarınızla **Bana şükredin ve sakın Bana karşı nankörlük etmeyin!** İşte bunun için:

153. Ey inananlar! Sabırla ve namazla Allah'tan yardım dileyin. Kur'an'ın ortaya koyduğu kulluk sistemini egemen kılmak için mücâdele verirken, yaratıcınızla aranızdaki gönül bağını namazla, duâyla, zikirle sürekli canlı tutmaya çalışın; zorluklar karşısında yılmadan, umudunuzu ve direncinizi kaybetmeden hedefe doğru adım adım ilerleyin ve şunu asla unutmayın: **Allah, dâimâ sabredenlerle beraberdir.** Hele bu, şehâdetle sonuçlanan bir sabır olursa:

154. Ey iman edenler! **Allah yolunda canlarını fedâ edenleri**, sıradan ölümler gibi **ölü olarak nitelendirmeyin! Hayır, aslında** onlar, sizin bilmediğiniz bir biçimde, hem de sonsuz nîmetler içinde **yaşıyorlar fakat siz farkında değilsiniz.** Onlar kurtuluşa erdiler, siz asıl kendi imtihanınızı düşünün:

155. Andolsun ki, sizi bazen çetin korkularla, bazen açlık ve yoksullukla, bazen de servetinizi, sağlığını ve ürünlerinizi elinizden alarak imtihan edeceğim.

Sabredenleri müjdele!

156. O sabırlı müminler ki, **başlarına** bir imtihan olarak **üzücü bir olay geldiği zaman:**

“Bizler zaten Allah’a aitiz ve sonunda hepimiz O’na döneceğiz. Sahip olduğumuz bütün nîmetler bize Allah’ın emânetidir ve istediği zaman elbette geri alacaktır!” **derler.**

157. İşte, Rablerinin rahmet, nîmet ve bereketleri hep onlarla birliktedir; doğru yolu bulanlar da ancak onlardır.

Şimdi de, en çetin imtihânlar karşısında bile yılmadan, yıkılmadan sabretmesini bilen bir mümin hanımın ibret verici kıssasına kulak verin:

Hız. İbrahim, Allah'ın emri ger eğince, eşı Hacer'i ıssız Mekke vadisine bırakıp gitmişti. Kızgın çölde tek başına kalan Hacer, yavrusu İsmail'e su bulabilmek amacıyla Safa ile Merve tepeleri arasında defalarca koşuşturmuş ve nihâyet Allah, yerden tatlı, güzel ve özel bir su çıkararak ona yardım etmişti. İşte, Allah'a olan güven ve umudunu yitirmeden, sabırla mücâdele etmenin sembolü olan bu fedâkâr annenin anısına, Safâ ile Merve arasında sa'yetmek, yani hızlı adımlarla yedi defa gidip gelmek, İbrahim (a)'dan kalan hac ibadetinin bir bölümü olarak o gün hâlâ uygulanmaktaydı. Fakat zamanla müşrikler, buna birtakım şirk unsurları katmışlardı. Bu yüzden, yaptıkları bütün ibâdetlerin mutlaka Kur'an ve

Sünnet kaynaklı olmasına özen gösteren Müslümanlar, bu ibâdeti yapıp yapmamakta tereddüde düşmüşlerdi. Bunun üzerine, aş ağıdaki ayetler nâzil oldu:

158. Kuşkusuz, Safâ ile Merve, Allah'ın emirlerine itâati simgeleyen kutsal alâmetlerindendir. O hâlde, Hac veya Umre için Kâbe'yi ziyaret edenlerin, bunlar arasında sa'y etmesinin hiçbir sakıncası yoktur. Bilakis bu, —farz olmamakla beraber— haccın önemli unsurlarındandır. Müşriklerin yanlış uygulamaları, sizi yanıltarak bu ibâdetten alıkoymasın. **Zira her kim, yapmakla yükümlü olmadığı hâlde, fazladan bir iyilik yaparsa, bunun mükâfâtını elbette görecektir. Çünkü Allah, bütün iyiliklerin karşılığını verendir, her şeyi en ince ayrıntısıyla bilendir.**

Allah'tan gelen hakîkati gizleyen sözde din âlimlerine gelince:

159. Göndermiş olduğumuz apaçık

belgeleri ve dosdoğru yola ulaştıran hidâyeti,
—Biz onları kutsal **Kitaplarda tüm insanlara**
açıkça bildirmemize rağmen— basit dünyevî
çıkarları uğruna **gizleyenler var ya; işte onlara**
hem Allah lânet eder, hem de bütün lânet
edici insanlar, cinler ve melekler lânet ederler!

160. Ancak; tövbe edip kendilerini
düzelten ve gizlemiş oldukları gerçekleri
açıklayanlar bunun dışındadır, işte onların
tövbesini kabul edeceğim. Çünkü Ben çok
bağışlayıcı ve çok merhametliyim.

161. Âyetlerimi inkâr eden ve tövbe
etmeksizin kâfir olarak ölenlere gelince; hem
Allah'ın, hem meleklerin ve hem de bütün
insanların lâneti onların üzerinedir!

162. Sonsuza dek o lânetin içinde
kalacaklar; ne azapları hafifletilecek, ne de
yüzlerine bakılacak!

O hâlde, ey insanlar! Şu evrensel çağrıya kulak
verin:

163. Hepinizin ilahı, birtek ilah olan Allah'tır. O'ndan başka ilah yoktur. O çok şefkatli, pek merhametlidir.

Bu hakîkate inanmak için, mûcizeler görmek ister misiniz?

164. Kuşkusuz, göklerin ve yerin o muhteşem yaratılışında,

Gece ile gündüzün, mükemmel bir uyum ve âhenkle birbirini tâkip etmesinde,

Allah'ın belirlediği yasalar çerçevesinde, **insanlara faydalı yükler ile göllerde, nehirlerde, denizlerde kolayca akıp giden gemilerde,**

Allah'ın, gökten indirdiği yağmurlarla ölü toprağa hayat vererek, yeryüzünde renk renk, çeşit çeşit varlıkları üretip yaymasında,

Ve gökle yer arasında görevlendirilmiş rüzgârların ve bulutların, belli güzergâhlarda düzenli olarak hareket etmesinde,

İşte bütün bunlarda, **aklını kullanan bir toplum için,** Allah'ın varlığını, birliğini, sonsuz ilmini, kudretini, adâletini, me rhametini... gözler

önüne seren **nice** ibretler, nice mûcizeler ve **ayetler vardır**. Ama bütün bu delillere rağmen,

165. İnsanlardan öyleleri vardır ki, en büyük tanrı kabul ettikleri **Allah'la birlikte**, O'nun katında sözünün geçtiğine inandıkları, her emrine kayıtsız şartsız boyun eğdikleri ve **tıpkı Allah'ı sever gibi sevdikleri birtakım tanrılar** edinirler. İnananların **Allah sevgisi ise**, bütün sevgilerin üzerindedir.

O zâlimler, cehennemde kendilerini bekleyen **azâbı gördükleri zaman**, onlara geçici olarak verilmiş olan servet ve saltanatın ellerinden alınarak **bütün güç ve kudretin yalnızca Allah'a ait olduğunu** ve o gün **Allah'ın azâbının çok çetin olduğunu** bir bilselerdi!

Nitekim Diriliş Gününde:

166. Vaktiyle peşinden gidilen o zâlim önderler, kendilerini izleyenlerden **o Gün uzak duracaklar**. İşte o zaman, **cehennem azâbını** tüm dehşetiyle karşılarında **görecekler**

ve aralarındaki bağlar parçalanıp kopacaktır!

167. O önderlerin izinden gidenler:

“Ah ne olurdu, keşke dünyaya geri dönebilseydik de, şimdi onların bizden uzak durdukları gibi biz de onlardan uzak dursaydık!” diyecekler. Böylece Allah, yaptıkları o çirkin işleri onlara, kendileri hakkında derin bir üzüntü, pişmanlık ve hayal kırıklığı olarak gösterecektir.

Ve onlar, cehennem ateşinden hiçbir zaman çıkamayacaklar!

Şu hâlde;

168. Ey insanlar! Yeryüzündeki helâl ve temiz yiyeceklerden yiyin ve sakın şeytanın adımlarını izlemeyin; çünkü o, sizin apaçık düşmanınızdır.

169. O size ancak kötülüğü, hayasızlığı,

her türlü cinsel sapıklığı ve **Allah adına bilmediğiniz şeyleri söylemenizi** ve böylece, Allah'ın açıkça bildirmediği konularda yeni yeni farzlar ve haramlar uydurmanızı **emreder.**

Bakın, şeytanın izinden gidenler ne hâle geliyor:

170. Onlara:

“Allah'ın gönderdiği Kitabın hükümlerine uyun!” denilince:

“Hayır, biz atalarımızı üzerinde bulduğumuz yola, onların bize bıraktıkları töre, gelenek ve ideolojilere **uyarız!”** derler. **Peki, ya ataları akıllarını hiç kullanmayan ve doğru yolu bulamayan kimseler ise,** yine de onların izinden mi gidecekler?

171. O inkârcıların durumu, tıpkı çobanın çağrısını işittiği hâlde, bu sözleri anlamsız bir ses ve gürültü olarak algılayan sürünün durumuna benzer: **Sağırdırlar, dilsizdirler, kördürler. Çünkü akıllarını kullanmıyorlar.**

Böylece, körü körüne atalarının izinden giderek haramı helâl, helâli haram yapıyorlar. O hâlde:

172. Ey iman edenler! Eğer gerçekten bir tek Allah'a kulluk ediyorsanız, size bahşettiğimiz helâl ve temiz yiyeceklerden çekinmeden yiyin için ve yalnızca O'na şükredin!

Ve sakın, bu helâl ve temiz yiy ecekleri kendinize haram kılmayın! Unutmayın ki:

173. O size ancak boğazlanmadan ölmüş olan leşi, akan, akıtılmış kanı, domuzun eti yağı, kemiği vb. herşeyini ve Allah'tan başkası adına kesilenleri haram kılmıştır.

Aynı şekilde, Allah'ın adı kasten terk edilerek yâ h u t besmele çekilse bile, putların önünde kesilenleri yemek de haramdır.

Fakat her kim yiyecek başka bir şey bulamama veya başkasının zorlaması gibi sebeplerle bunlardan yemeye mecbur kalırsa, başkalarını

tehlikeye düşürecek biçimde onların hakkına **saldırmamak ve yemek zorunda kaldığı ölçüyü aşmamak şartıyla, ona bir günah yoktur. Çünkü Allah çok bağışlayıcıdır, pek merhametlidir.**

Asıl haram yiyenler kimlerdir, bilir misiniz?

174. Allah'ın indirdiği Kitabın herhangi bir hükmünü gizleyen ve onu, âhiret nîmetlerine göre pek küçük bir kazanç olan servet, makam, şan, şöhret gibi dünyalık çıkarlarla değişenler var ya, işte onlar, midelerine ateşten başka bir şey doldurmuyorlar! Diriliş Günü Allah, onlarla rahmet lisanıyla konuşmayacak ve onları günah kirlerinden arındırmayacaktır ve onlar için, cehennemde can yakıcı bir azap vardır!

175. İşte onlar, doğruya ve gerçeğe ulaşma yerine sapıklığa düşmeyi, bağışlanma yerine de azâba uğramayı tercih eden kimselerdir. Bunlar, ateşe karşı ne kadar da

dayanıklıymış!

176. İşte böyle... Bu azâp, sebepsiz ve haksız değildir. **Çünkü Allah**, hakîkatin ta kendisi olan **bu Kitabı, hak ile**, yani hak ve hakîkati ortaya koymak için **indirmiştir**. Bu yüzden, o Kitabı gizleyerek hakîkati örtbas edenlerin hakkı, cehennem azâbıdır. **Doğrusu, Kitap hakkında** Allah'ın emrine karşı gelerek **ayrılığa düşenler**, derin bir isyankârlığın pençesinde, haktan **uzak** çok boyutlu **bir ayrılık içindedirler**.

Öte yandan, doğruya ulaşmak amacıyla Allah'ın Kitabını okuyup anlamaya çalışan, fakat kültürleri, aklî yetenekleri, birikimleri farklı olduğu için farklı sonuçlara ulaşan, farklı görüşler ortaya koyan kimseler böyle değildir. Bu tür bir ihtilâf, kişiyi dinin özünden saptırmadığı ve müminler arasında kin ve düşmanlığa yol açmadığı sürece bir zenginlik, bir rahmettir.

177. Yüzünüzü doğruya veya batıya çevirmeniz, Allah katında bir iyilik, bir

erdemlilik değildir. Namazda yüzünüzü Kâbe'ye veya başka bir yöne çevirmeniz yâhut buna benzer ibadetleri yerine getirmeniz, sizi iyiliklere, güzelliklere ulaştırmadığı takdirde ne erdemli olmanızı sağlar, ne de size Allah katında değer kazandırır. **Asıl iyi kişi odur ki;**

Allah'a, âhiret gününe, meleklerle, kitaplara ve Peygamberlere tüm kalbiyle inanır.

Yüreğinde dünya malına karşı **sevgi duymasına karşın**, sırf Allah'ın hoşnutluğunu kazanmak için, **malının** bir kısmını **yakınlara, yetimlere, yoksullara, yolda kalmışlara, yardım isteyenlere** ve gerek azad ederek, gerekse insanın boynuna geçirilmiş sosyal, siyasal, kültürel, ekonomik... kölelik ve sömürü zincirlerini kırarak **kölelerin** özgürleştirilmesi **uğrunda** seve seve **harcar**.

Namazını dosdoğru kılar, zekâtını verir.

Bir de, söz verdiği zaman sözünde

duranlar; hele o sıkıntı, hastalık ve savaş zamanlarında zorluklara karşı kahramanca göğüs gererek sabreden fedâkâr müminler var ya...

İşte doğru sözlü olanlar onlardır, kötülüklerden titizlikle sakınıp korunan gerçek erdem sahibi kullar da yine onlardır.

Ama kişisel ahlâk ve erdemlilik, hukuk kuralları şeklinde toplumsal hayata egemen olmadıkça, gerçek anlamda huzur ve mutluluğa ulaşamazsınız. Bunun içindir ki:

178. Ey iman edenler!

Öldürülen kimseler hakkında kısas, yani suçsuz bir insanı kasıtlı olarak öldüren kişinin, işlediği suça denk bir ceza olarak İslam devleti tarafından öldürülmesi, mutlaka yerine getirmeniz gereken bir yasa olarak size farz kılınmıştır. Hüre karşılık hür, köleye karşılık köle, kadına karşılık kadın. Yani, cinâyeti kim işlemişse, cezasını çeken de yalnızca o olmalıdır,

başkası değil. Kâtil hür bir insan ise sadece o hür, eğer bir köle ise sadece o köle, eğer bir kadın ise yine sadece o kadın cezalandırılmalıdır. Kâtilin cezalandırılmasını yeterli görmeyip, onun akrabalarından, kabilesinden, ailesinden intikam almaya kalkışılmamalıdır. Ve bu suç sabit olduğunda, suçlu kadın da olsa, köle de olsa, efendi de olsa, mutlaka cezalandırılmalıdır.

Ancak kâtil, öldürdüğü kişinin **kardeşi** veya bir başka yakın akrabası **tarafından herhangi bir şekilde affedilirse**, kısas cezası uygulanmaz. Bu durumda, İslâm'a dayalı geleneklere ve **örfe uyarak** kan bedelinin belirlenmesi ve kâtilin, kendisini bağışlayan bu insanları bir nebze olsun tesellî etmek üzere, tazminat parasını bulup **onlara güzelce ödemesi gerekir.**

B u bağışlama yetkisinin verilmesi, **Rabb'iniz tarafından** sizlere bahşedilmiş **bir hafifletme ve rahmettir.** Fakat bu yetki, sadece maktûlün yakın akrabalarına tanınmış bir haktır; yoksa bir başkasının kâtilleri affetme yetkisi yoktur.

Ama her kim, bütün bunlara rağmen yine de saldırganlık etmeye kalkışırsa, sözgelimi, kâtil yerine başkasını öldürürse, ya da İslam devletinin kâtili öldürmesiyle yetinmeyip, onun akrabalarına da saldırırsa veya kâtili affedip diyeti aldıktan sonra onu öldürmeye kalkarsa yâhut kâtil diyeti ödemeye yanaşmazsa, işte onun için de can yakıcı bir azap vardır!

Aslında katil bile olsa, insan öldürmek kötüdür. Fakat bir katilin öldürülmesi, yüzlerce masum insanın hayatını kurtaracaksa, o zaman bu bir öldürme değil, hayat kurtarmadır. Yani:

İ 79. Kısasta sizin için hayat vardır, ey akıl sahipleri! Ancak bu şekilde toplumsal güven ve huzuru sağlayabilir, Allah'a isya ndan korunabilirsiniz. Yani ilk bakışta bir cana kıyma şeklinde algılanan kısas, caydırıcı bir ceza olarak bir çok muhtemel cinâyetleri önlediğinden, aslında bir hayat kaynağıdır. Ayrıca, kısası İslam devletinin uygulaması veya öldürülen kişinin akrabalarına affetme yetkisi verilmesiyle intikam ateşlerinin

söndürölmesi sağlanıp çoğu zaman nesiller boyu süregelen ve onlarca masum insanın ölümüne yol açan kan dâvâları da böylece önlenmiş olacaktır.

İşte, toplumsal huzuru sağlamaya yönelik bir kanun daha:

180. İçinizden birine ölüm yaklaştığında, eğer geride bırakacağı kayda değer miktarda malı varsa ve bırakacağı mirasın âdil olarak paylaştırılamayacağından endişe ediyorsa, ana babaya ve diğer yakın akrabalara uygun biçimde vasiyet etmeniz ve bunun için gerekli önlemleri almanız, size farz kılınmıştır.

Bu, haksızlık etmekten özenle sakınıp korunanlar için, mutlaka yerine getirilmesi gereken bir görevdir.

Daha sonra inen miras ayetleriyle (4. Nisâ: 11,12) buradaki vasiyet zorunluluğu kaldırılmış ve vasiyetin kapsamı daraltılmıştır. Allah'ın Elçisi'nin uygulamalarında da görüleceği üzere, vasiyetin iki şartı vardır:

1. Vasiyet edilen miktar, mirasın üçte birini aşmamalıdır.

2. Mirastan pay alan akrabalar için vasiyet yapılamaz.

Bununla birlikte, mirasın adil bir şekilde taksim edilmeme ihtimali ortaya çıkarsa, yine bu ayet (2. Bakara: 180) devreye girer ve yakın akrabaya vasiyet etmek farz olur.

181. Her kim vasiyeti işittikten sonra onu değiştirirse, bunun günahı onu değiştirenlerin boynunadır. O hâlde sakın böyle bir işe yeltenmeyin! İyi bilin ki, Allah her şeyi işitendir, her şeyi bilendir.

182. Fakat her kim vasiyet eden kişinin yanıltmış veya adâletsizlik edip günaha girmiş olduğundan endişe eder de, bu durumu mirasçılara güzelce izah ederek veya gizlice vasiyette düzeltmeler yaparak aralarında uzlaşma sağlarsa, ona da bir günah yoktur. Çünkü Allah çok bağışlayıcı, çok

merhametlidir.

İşte size, iyilik ve erdemlilik duygularını pekiştirip yaygınlaştıracak ilâhî bir hediye:

183. Ey inananlar! Oruç, sizden öncekilere farz kılındığı gibi, şeytânî dürtülere karşı direncinizi artırarak günahlardan, kötülüklerden korunabilmeniz için size de farz kılınmıştır.

184. Size farz kılınan bu oruç, sayılı günlerdedir. Fakat içini zden her kim hasta veya yolcu olur da orucunu tutamazsa, Ramazan'dan sonraki diğer günlerde bunu telâfi etmelidir.

İçinizden, —hasta veya yolcu olmadığı hâlde— oruç tutmakta zorluk çeken yaşlılar, hamileler, iyileşme ümidi kalmamış hastalar... gibi devamlı mazereti olan ve bu yüzden, **ancak güçlükle oruç tutabilen kimselere gelince, onlar** oruç tutmayabilirler, fakat bunun karşılığında **fidye vermeli**, yani tutamadıkları her gün için, —maddî imkânlarının elverdiği ölçüde— **bir yoksulu**

doymalıdır.

Fakat her kim fazladan iyilik yaparsa, sözelimi, gerekenden fazla fidiye verir se, bu, kendisi için elbette daha hayırlıdır. Bununla birlikte, tüm zorluğuna rağmen **oruç tutmanız, —eğer orucun size kazandıracağı yararları biliyorsanız— sizin için fidiye vermekten daha iyidir.**

185. Oruç tutmanız gereken o sayılı günler, Ay takvimine göre **Ramazan Ayı'dır ki; bu Kur'an, insanlığa yol göstermek, hidâyetin apaçık bilgilerini ve doğruyu yanlıştan ayırt etmek ve bunu insana farkettermenin ölçüsü Furkan'ı ortaya koymak üzere, ilk olarak o aydaki Kadir gecesinde indirilmiştir. Öyleyse, içinizden her kim o aya sağ salim erişirse, onu baştan sona oruçlu geçirsin. Fakat her kim hasta veya yolcu olursa, tutamadığı gün sayısınca diğer günlerde orucunu kaza etsin. Unutmayın ki;**

Allah sizin için kolaylık diler, zorluk çekmenizi istemez; oruç günleri olarak belirlenen sayıyı tamamlayasınız, sizi doğru yola ilettiği için kendisini saygıyla yüceltesiniz ve bunca nîmetleri karşılığında O'na şükredesiniz diye size her türlü kolaylığı gösterir.

Ve kendisini sizlere şöyle tanıtır:

186. Ey Peygamber! Eğer kullarım sana Beni sorarlarsa, şunu hiç unutmasınlar ki, Ben insana şah damarından daha yakıным. O hâlde, hiçbir aracıya başvurmadan, doğrudan Bana yalvarıp Benden istesinler, çünkü Bana duâ edip yalvaranın yakarışına cevap veririm, onun duâsını iştir, uygun görürsem dileğini kabul ederim. Öyleyse, onlar da benim çağırma uyup bana iman etsinler ki, böylelikle doğruluk ve olgunluğa ulaşabilsinler.

“Duâdan uzak durmamalı, kendinizi onun hayır ve bereketinden mahrum bırakmamalısınız. Çünkü

duâ, kulun kendi hâlini Allah'a bildirmesi değil, acziyetini itiraf ederek alçakgönüllülükle O'nun huzurunda boyun eğmesi ve tüm benliğiyle O'nu duyumsaması, zikretmesidir. Ayrıca Allah, kullar ına vereceği bazı nîmetlerini birtakım sebep ve şartlara bağlamıştır. Fakat bunu yaparken, gereksiz yükümlülükler icat ederek hayatı çekilmez hâle getirmekten de kaçınmalısınız:

Allah tarafından herhangi bir yasaklama getirilmediği hâlde, bazı Müslümanlar oruç gecelerinde cinsel ilişkinin yasak olduğuna inanıyor, bununla birlikte zaman zaman kendilerine hâkim olamayıp bu yasağı çiğniyorlardı. İşte bu yanlış anlayışı düzeltmek ve konuya açıklık getirmek üzere, şu ayet nazil oldu:

187. Oruç gecelerinde kadınlarınıza yaklaşmanız, y a n ı onlarla cinsel ilişkide bulunmanız size helâl kılınmıştır. Çü nkü onlar sizin için bir örtü, siz de onlar için bir örtüsünüz. Doğal olarak eşinizle içli dışlı olur, birbirinize sarılıp kucaklaşırsınız. **Allah, sizin**

gereksiz yasaklamalarla boş yere sıkıntılar üreterek **kendinize haksızlık ettiğinizi bildiğinden, tövbenizi kabul ederek sizi bağışladı. Bundan böyle, Ramazan gecelerinde bile onlara yaklaşabilir, Allah'ın size yazdığı** ve uygun gördüğü cinsel tat elde etme ve çocuk sahibi olma gibi nîmetlerden **yararlanabilirsiniz.** Böylece, **şafağın siyah ipliği beyaz ipliğinden sizce ayrılıp belirginleşinceye,** yani tan yeri ağarıp şafak söküne **ye kadar yiyip içebilir** veya dilerseniz eşinize **yaklaşabilirsiniz.** Şafak söktükten **sonra,** yeme-içme ve cinsel ilişkiden uzak durarak, **akşam güneş batıncaya kadar orucunuzu tamamlayın.**

Fakat mescitlerde itikaf hâlindeyken, yani Ramazan ayında, câmi içinde, sürekli ibâdete çekildiğiniz günlerin gecelerinde, **kadınlarınıza yaklaşmayın.**

İşte bunlar, Allah'ın koyduğu yasaları ve çizdiği sınırlarıdır, bu sınırları çiğnemek şöyle dursun, **onlara yaklaşmayın** bile! **İşte Allah,**

kötülüklerden sakınıp korunabilsinler diye, insanlara ayetlerini böyle açıklıyor.

Eğer orucu gerçekten ‘tutabilerseniz’ işte ancak o zaman, şu yasaklara harfiyen riayet edebilirsiniz:

188. Ey iman edenler! Birbirinizin mallarını haksız yollarla yemeyin! Başkalarının sahip olduğu mallardan bir kısmını ele geçirmek amacıyla —hem de bunun günah olduğunu bile bile— sakın hâkimlere ve diğer yöneticilere rüşvet teklif etmeyin.

189. Ey Muhammed! Sana, hilallerin niçin sürekli değişip durduğunu, yani ayın geçirdiği evreleri ve bunun hikmetini soruyorlar. De ki: “Onlar, doğal bir takvim olarak insanların yıl, ay ve günleri belirlemesine yarayan ve hem yapacakları işlerin ve hem de oruç ve hac ibâdetinin vaktini gösteren ölçülerdir.”

Bazı Arap kabîleleri, hac veya umre için ihrama girdiklerinde, güya ‘dünya işlerinden’ uzak durma adına, evlerine veya çadırlarına kapılarından

girmeyi günah sayıyorlardı. Bu yüzden bir ihtiyaçları olduğunda, evlerine arka pencerelerinden atlayarak giriyor, b unu da bir iyilik, erdemlilik olarak nitelendiriyorlardı. Buna karşılık Allah, üstünlük ve erdemliliğin gerçek ölçüsünü ortaya koyarak buyuruyor ki:

Erdemlilik, öyle zannedildiği gibi evlere arkalarından girmenizle ilgili değildir. Çünkü böyle anlamsız gösteri ve formalitelere körü körüne uymakla erdemli olunamaz. Gerçek erdemlilik, Allah'a yürekten bağlanarak güzel ve yararlı davranışlar ortaya koymak; kötülüğe, zulme, haksızlığa karşı mücâdele ederek günahlardan sakınıp korunabilmektir. O hâlde, evlere herkes gibi kapılarından girin ve Allah'tan gelen ilkeler doğrultusunda yaşayarak, kötülüğün, günahın, haksızlığın her çeşidinden sakının ki, dünyada ve âhirette gerçek mutluluğa, kurtuluşa erişebilesiniz.

Eğer gerçekten erdemlice davranışlar ortaya koymak istiyorsanız, işte size erdemlice bir

davranış:

190. Size savaş açanlara karşı, siz de Allah uğrunda savaşın fakat taşkınlık edip haksız yere saldırmayın! Çünkü Allah, haksız yere saldıranları sevmez.

191. Size saldıran düşmanlarla harp meydanında çarpışırken, onları gördüğünüz yerde öldürün. Anayurdunuz Mekke'den sizi sürgün ettikleri için, onlara hak ettikleri cezayı verin ve **sizi zorla çıkardıkları yerden, siz de onları sürüp çıkarın.** Gerçi savaşmak, ağır ve zor bir iştir ve aslında hoş olmayan bir davranıştır, fakat zalimlerin zulmünü engellemenin başka yolu kalmamışsa, savaşmak en asil, en erdemlice davranıştır. Çünkü, küfür ve şirk temeline dayanan ve yeryüzünde inkârcılığın, zulmün, bozgunculuğun yaygınlaşmasına sebep olan güçlerin dünyaya egemen olması, yani **fitne, adam öldürmekten daha kötüdür.**

Bu arada, düşmanlarınız, Allah'ın kutsal ve

güvenli bölge ilan ettiği **Mescid-i Haram** civarında size saldırmadıkları sürece, onlarla orada savaşmayın; ama eğer saldırırlarsa, onları yakaladığınız yerde öldürün! İşte yeryüzünde bozgunculuk çıkaran kâfirlerin cezası budur!

192. Ancak vazgeçerlerse, o zaman onları affedin. Unutmayın ki, **Allah çok bağışlayıcı, çok merhametlidir.**

Zâlimlerle yapılan mücâdele ne zaman sona erer, bilir misiniz:

193. Ey iman edenler! Allah'ın dinine karşı savaş açan, insanî ve ahlâkî değerleri hiçe sayan, baskı ve işkencelerle inanç, ibâdet ve düşünce özgürlüğüne zincir vuran bütün **fitne** ve kötülük odakları tamamen yok edilip **ortadan kaldırılincaya** ve hayatın her alanında mutlak otorite ve egemenlik anlamına gelen **din**, tamamen ve yalnızca **Allah'ın** irâdesine uygun bir hâle gelinceye ve böylece, Kur'an'ın belirlediği adâlet, özgürlük ve barış

ortamı tüm dünyada egemen **oluncaya kadar onlarla savaşın! Fakat** zulüm ve haksızlıktan **vazgeçerlerse**, o zaman onlarla barış içinde yaşayın! Unutmayın ki, **zâlimlerden başkasına düşmanlık yoktur.** Fitne ve bozgunculuktan vazgeçenlere dokunulmayacaktır. Ancak ilâhî irâdeye baş kaldırarak haksızlık ve zulm e devam edenler, hangi dine, hangi ırka, hangi toplumsal sınıfa bağlı olurlarsa olsunlar, gereken cezaya çarptırılırlar. Peki, bu savaş “kutsal aylarda” olursa?!..

Arap geleneklerine göre; Zilkade, Zilhicce, Muharrem ve Recep aylarında her ne sebeple olursa olsun, savaşmak haram kabul ediliyordu. Zaten temel amaçlarından biri yeryüzünde barış ve esenliği sağlamak olan İslâm dini, bizzat Allah tarafından Hz. İbrahim’e emredilen ve onun aracılığıyla bütün Arabistan’a yayılan bu güzel uygulamanın aynen sürdürülmesini ve bu aylarda savaş yasağına uyulmasını ister. Fakat bu yasaklar düşman tarafından çiğnendiğinde, onlara gereken karşılık verilmelidir:

194. Savaş yasağına uymanız gereken **Haram Ay**, ancak düşmanlarınızın uyduğu **Haram Aya karşılık olmalıdır**. Yani, düşmanınız hangi aya hürmet gösterip onda savaş yasağına uyuyorsa, siz de ancak o aya hürmet gösterip savaş yasağına uymalısınız. Onların hürmet göstermediği Haram Aylarda, siz tek taraflı olarak ateşkes ilân etmek zorunda değilsiniz. Çünkü **yasaklara saygı, karşılıklı olmalıdır**. Öyleyse, Haram Aylarda **size saldıranlara karşı, size saldırdıkları ölçüde saldırabilirsiniz fakat aşırıya gidip haksızlık etmekten, y a n i Allah'a karşı gelmekten sakının ve bilin ki Allah, kötülüklerden sakınıp korunanlarla beraberdir**.

195. Malınızı ve canınızı **Allah yolunda harcayın da, kendi ellerinizle kendinizi tehlikeye atmayın**. Çünkü cimrilik eder de, zâlimlere karşı yapılan mücâdeleyi malınızla ve canınızla desteklemezseniz, hem bu dünyada hem de âhirette zillet ve perişanlığa mahkûm olursunuz. Bu yüzden, asla cihâdı terk etmeyin ve

hep iyiliklerde bulunun, çünkü Allah, iyilik eden ve başladığı bir iyiliği yarım bırakmayan kimseleri sever. Öyleyse;

196. Haccı ve Umreyi Allah için tamamlayın. İbâdetler başta olmak üzere, başladığınız her işi en güzel biçimde bitirmeye çalışın. Fakat **eğer** başladığınız hac veya umreyi tamamlamaktan sizi alıkoyan, düşman, hastalık ya da doğal afet gibi **bir engelle karşılaşırsanız, bu durumda gücünüzün yeteceği bir kurban** kesmeli veya mümkünse kesilmek üzere Kâbe'ye göndermelisiniz. Kurbanlık hayvan bulamazsanız, onun bedelini göndermeli veya bulunduğunuz yerdeki yoksullara vermelisiniz.

Bu arada, **kurbanlık hayvan kesileceği yere ulaşınca kadar başınızı tıraş etmeyin.** Çünkü hacı adayı, ihrama girdikten sonra, kurban kesip ihramdan çıkıncaya kadar tıraş olmamalı, koku sürünmemeli, tırnağını kesmemelidir. **Fakat** **içinizden, hastalığa yakalanan veya** **başından bir rahatsızlığı bulunan** ve bu

yüzden saçlarını keserek ihramdan çıkmak zorunda kalan **kimseler**, ya üç gün **oruç tutarak**, ya da gücü ölçüsünde **sadaka vererek**, yâhut durumuna göre bir deve, sığır, koyun veya keçi **kurban ederek fidyeye ödemelidir**.

Eğer haccinizi tamamlamanıza mani olan hastalık, kaza, düşman gibi engellerden kurtulup **güvene kavuşursanız, hac mevsimine kadar umreden yararlanmak isteyen**, yani hem Kâbe'ye gelmişken umre yapıp sevabını kazanmak, hem de umreden sonra ihramdan çıkarak, hac başlayana dek ihram yasaklarından muaf kalmak isteyen kişi, kurban günlerinde **gücünün yettiği bir kurban kesmelidir**. Kurbanlık hayvan bulamayan ise, üç gün hacda, yedi gün de memleketine **döndüğü zaman olmak üzere, toplam on gün oruç tutmalıdır**.

Bu hükümler, kendisi veya ailesi **Mescid-i Haram'da oturmayan kimseler içindir**. Çünkü Mekke'deki kutsal harem bölgesi civarında yaşayanlar için hacdan önce umre yapma yani

temettu haccı yoktur. Dolayısıyla onlar a fidye ve oruç da yoktur. Ayrıca, onların sürekli olarak ihramlı hâlde bulunmaları da mümkün değildir.

İşte bütün bu hükümler, size şu bilinci kazandırmak içindir:

Allah’a karşı gelmekten sakının ve Allah’ın azâbının çok şiddetli olduğunu bilin.

Gelelim, hac ile ilgili ayrıntılara:

197. Hac, herkesçe bilinen aylardadır. Bunlar da Şevval ve Zilkade aylarıyla, Zilhicce ayının ilk on günüdür. Sadece bu aylar içinde hacca niyet ederek ihrama girebilirsiniz veya önce umre yapıp haccı bekleyebilirsiniz. Diğer aylarda girdiğiniz ihram ile hacca niyet etmiş olmazsınız. **Her kim o aylarda** ihrama girmekle **h a c c ı** tamamlamayı kendisine **gerekli kılarsa**, şunu iyi bilsin ki, **hac sırasında kadına yaklaşmak, günah işlemek ve kavga etmek yoktur.** Öyleyse iyi ve yararlı işler yapın ve unutmayın ki, **her ne iyilik yaparsanız, Allah onu bilmektedir.**

Bir de, kendiniz için azık hazırlayın, “Allah’a güveniyoruz!” diyerek hac yolculuğu için gereken hazırlıkları ihmal etmeyin, fakat her zaman olduğu gibi hac yolculuğu için de **kuşkusuz en iyi azık,** kişiyi kötülüklerden, günahlardan koruyarak iyiliklere, güzelliklere yönelten ihlâs ve samimiyet, yani **takvâdır. O hâlde, Bana karşı gelmekten sakının, ey akıl ve sağduyu sahipleri!**

198. Bu arada, hac sırasında ticari, kültürel, siyâsî ve bilimsel etkinliklerde bulunarak **Rabb’inizin nîmetlerini aramanızda size bir günah yoktur. Ar afat’tan Müzdelife’ye doğru sel gibi akın akın inerken,** Müzdelife’de bulunan **Meşar-i Haram’ın yanında** namaz kılarak, Kur’an okuyarak ve telbiyeler getirerek **Allah’ı anın.** Fakat atalarınızdan gördüğünüz gibi değil, **Allah’ın size gösterdiği biçimde onu anın!** Size doğruları, güzellikleri öğrettiği için, Allah’ın adını yücelterek O’na şükredin! **Unutmayın ki, bundan önce siz, doğru yolu şaşırmış kimselerden idiniz.**

199. Sonra Müzdelife'den Mina'ya doğru yönelin. Bu arada, bağlı bulunduğunuz ırk, sınıf veya sosyal statü yüzünden kibirlenip halktan ayrı durmayın, siz de insanların akın akın gittiği yerden gidin ve hattâ kibirlenmek şöyle dursun, günahlarınızdan dolayı Allah'tan bağışlanma dileyin. Kuşkusuz Allah, çok bağışlayıcı, çok merhametlidir.

200. Hac ibâdetlerinizi bitirince, tıpkı önceden atalarınızı üstün meziyetleriyle överek andığınız gibi, hattâ daha büyük bir coşkuyla Allah'ı anın! Çünkü öyle insanlar var ki:

“Ey Rabb'imiz, bize vereceğini sadece bu dünyada ver!” diye duâ eder ve yaşantılarını bu temel düşünceye göre biçimlendirirler. Fakat böyleleri, âhîret nîmetlerinden hiçbir pay alamayacaklardır.

201. Buna karşılık, öyle insanlar da var ki:

“Ey Rabb'imiz! Bize bu dünyada da,

âhirette de iyilikler ver ve bizi cehennem azâbından korusun!” diye yalvarırlar.

202. İşte bunlar, yaptıklarına karşılık paylarına düşen mutluluk ve nîmetlere kavuşacaklardır. Çünkü Allah, hesabı çabuk görendir.

203. O hâlde, ey müminler! Sayılı günlerde Allah’ı anın. Kurban bayramının ikinci, üçüncü ve dördüncü günlerini, Mina’da tekbirler getirerek, duâlar ve zikirler ederek, şeytan taşlayarak geçirin.

Her kim acele edip iki gün içinde, yani bayramın ikinci ve üçüncü günlerinde şeytanı taşlar ve işini bitirip memleketine hareket etmek üzere Mina’dan Mekke’ye dönerse, **ona bir günah yoktur. Kim de üçüncü gün,** yani bayramın dördüncü gününde de şeytan taşlamayı isteyip **geri kalırsa,** kötülüklerden dikkatlice sakınıp **korunduğu taktirde, ona da günah yoktur.** Mina’dan Mekke’ye, kurban bayramının üçüncü veya dördüncü gününde dönebilirsiniz.

Önemli olan, niyet ve davranışlarındaki güzelliştir. Bu yüzden, **Allah'tan** gelen emirlere harfiyen riayet ederek kötülüğün her çeşidinden titizlikle **sakının! Ve bilin ki, hepiniz** eninde sonunda **toplanıp O'nun huzuruna getirileceksiniz.**

200. ayet, Allah'tan sadece dünya nîmetlerini isteyen kötü insan tipini tanıtırken, 201. ayet hem dünyada, hem de âhirette iyilik isteyen iyi insan modelini ortaya koymuştu.

Aşağıdaki üç ayet ise, kötülüğün en uç noktasındaki insan tipini tanıtacak ve bir sonraki ayet, iyiliğin zirvesinde duran insan modelini canlandıracaktır:

204. İnsanlardan öylesi var ki, dünya hayatıyla ilgili sözleri senin hoşuna gider. Üstelik kalbinde ne kadar iyi niyetler taşıdığına dâir Allah'ı şâhit tutar. Hâlbuki o, gerçekte en azılı düşmandır. Çünkü keskin zekası ve tatlı diliyle kamuoyunu yanıltarak halkı dilediği gibi yönlendirir.

205. Ve bu yapmacık sözlerinden sonra, günlük yaşantısına **dönüp gidince**, hele bir de yönetimi ele geçirince, **yeryüzünde bozgunculuk çıkarmaya, ekini ve nesli yok etmeye çalışır.** Bencillik ve açgözlülüğü yüzünden, tabiatı bozacak, sağlıklı ve erdemli bir neslin yetişmesini önleyecek, verimli bir üretimi ve âdil paylaşımı baltalayacak eylemlerde bulunur. **Oysa Allah, bozguncuları sevmez.**

206. Ona ne zaman:

“Allah’a karşı gelmekten sakın!” dense, yersiz gururu kendisini iyice günaha sürükler. Artık ona cehennem y eter, ne kötü bir yataktır o!

207. Ama insanlardan öyleleri de vardır ki, Allah’ın hoşnutluğunu kazanmak için O’nun uğrunda canını, malını ve tüm varlığını seve seve fedâ eder. Allah da kullarına karşı çok şefkatlidir. Bu fedâkârca davranışı elbette ödüllendirecektir! Onun için;

208. Ey iman edenler, hepiniz tüm kalbinizle Allah'a teslim olarak; barış, esenlik ve huzurun teminatı olan ve bir tek Allah'a boyun eğme esasına dayanan dine, **İslâm'a girin ve sakın şeytanın adımlarını izlemeyin! Çünkü o, sizin apaçık bir düşmanınızdır.**

209. Ve eğer, size bunca açık deliller gelmesine rağmen, yine de haktan sapıp tökezleyecek olursanız, **şunu iyi bilin ki, Allah sonsuz kudret ve hikmet sahibidir.**

Evet, hakikat tüm berraklığıyla ortada dururken, o inkârcılar Allah'a ve Elçisine inanmak için daha ne bekliyorlar?

210. Yoksa onlar, bulutların gölgeleri arasından, Allah'ın azâbının ve meleklerin gelmesini ve derhal işlerinin bitirilmesini mi bekliyorlar? Unutmayın ki, bütün işler Allah'a döndürülecek ve her konuda son sözü **O** söyleyecek, hükmü de **O** verecektir! Madem her şey ister istemez onun huzuruna gidecektir, bu

durumda O'na sığınıp emirlerine boyun eğmekten başka çareniz yoktur.

Sizden ısrarla mûcize isteyen kâfirlerin bu dilekleri gerçekleşmiş olsa, o zaman yola geleceklerini mi sanıyorsunuz?

211. Sor İsrail Oğulları'na, kendilerine nice açık ayetler, mutlak hakîkati gösteren apaçık mûcizeler vermiştik de hepsini inkâr etmişlerdi! Kim Allah'ın nîmeti kendisine ulaştıktan sonra onu değiştirirse, şunu iyi bilsin ki, Allah'ın azâbı çok şiddetlidir!

İnsanın inkâr bataklığına saplanmasının en önemli sebebi şudur:

212. İnkâr edenlere, bu dünya hayatı süslü gösterilmiştir. Onlar, dünya nîmetlerinden uygun biçimde faydalanarak bunları kendilerine bahşeden yüce Yaratıcıya şükredecekleri yerde; gözlerini sadece bu nîmetlere diker ve sahip oldukları mal ve servetle gurura kapılarak inananlarla alay ederler. Oysa kötülükten,

haksızlıktan titizlikle sakınıp korunan o **takvâ sahipleri, Diriliş Günü'nde onlardan çok daha üstün konumda olacaklardır. Allah, dilediğine hadsiz hesapsız rızıklar bahşeder.** Öyleyse, bütün nîmetlerin Allah'tan geldiğini bilin de, şıarmayın, insanları küçümseyerek ayrımcılığa yol açmayın! Hatırlayın ki:

213. İnsanlar, başlangıçta yalnızca Allah'a ibâdet eden ve aynı inanç ve ilkeler etrafında birleşen **bir tek ümmetten ibaret idi.** Sonra zamanla hak dinden sapmalar başladı ve insanlar ayrılığa düştüler. **Derken Allah, müjdeci ve uyarıcılar olarak elçilerini gönderdi. Beraberlerinde de, insanların anlaşmazlığa düştükleri konularda hükmetmesi için, mutlak hakîkati ortaya koyan Kitabı indirdi. Fakat kendilerine Kitap verilen Hristiyanlar ve Yahudiler, kendilerine apaçık belgeler gelmiş olmasına rağmen, sırf aralarındaki ihtirâs ve kıskançlıktan dolayı Allah'ın kitabını paramparça ederek onda ayrılığa düştüler. Böylece Allah, onların anlaşmazlığa ve**

ayrılığa düştükleri o hakîkati, anlamaya, kabul edip yaşamaya Son Elçiye **iman edenleri** layık gördü ve bu konuda **izniyle** onları **hidâyete ulaştırdı. Çünkü Allah**, samîmî bir niyetle hakîkate ulaşmak **isteyenleri dosdoğru yola iletir.**

Demek oluyor ki, insanlık tarihi, iyilerle kötüler arasında süregelen ve kıyâmete kadar sürecekle olan bir mücâdeleden ibarettir:

214. Yoksa siz ey iman edenler, sizden önceki ümmetlerin başına gelenler sizin de başınıza gelmeden, öyle kolayca cennete girebileceğinizi mi sanıyordunuz? Sizden önceki ümmetler öyle zorluklarla, öyle sıkıntılarla karşılaşmış, öylesine çetin imtihanlarla sarsılmışlardı ki, nihâyet o zamanki Peygamber ve onunla birlikte inananlar, “Allah’ın yardımı ne zaman?” diyecek hâle gelmişlerdi.

İyi bilin ki, Allah’ın yardımı yakındır!

215. Ey Muhammed! **Sana**, Allah yolunda **ne harcayacaklarını soruyorlar**. Oysa asıl, kimlere harcamak gerektiğini sormalıydılar. Onlara **de ki**:

“Harcayacağınız mallar, ana baba başta olmak üzere akrabalar, yetimler, yoksullar ve yolda kalmışlar içindir. Öyleyse az çok demeyin iyilik edin, çünkü her ne iyilik yaparsanız, Allah onu mutlaka bilir ve karşılığını mutlaka verecektir.”

Ve en büyük iyilik şudur:

216. Her ne kadar hoşunuza gitmese de, haksızlıklara karşı Allah yolunda savaşmak size farz kılınmıştır. Gerçi savaşın sıkıntı ve acılarına katlanmak zordur fakat zulmü engellemenin başka çıkar yolu kalmamışsa, daha büyük acıları önlemek için gerekirse savaşılmalıdır. Demek ki, **sizin hoşlanmadığınız bir şey aslında sizin için hayırlı olabilir, hoşunuza giden bir şey de sizin için kötü sonuçlar doğurabilir.** Neyin

faydalı, neyin zararlı olduğunu en iyi **Allah bilir, siz bilemezsiniz.** Öyleyse, bilgi ve tecrübesi sınırlı olan insanoğlu, her şeyi bilen Allah'ın rehberliğine muhtaçtır. Öze llikle de neyin haram, neyin helâl olduğu konusunda:

Hz. Peygamberin keşif amacıyla gönderdiği Abdullah bin Cahş komutasında sekiz kişilik bir gözcü grubu, müşriklere ait küçük bir ticâret kervanıyla karşılaşmıştı. Savaşmanın haram sayıldığı (2. Bakara: 194) Recep ayına henüz girmediklerini sanan Müslümanlar, geçmişte uğradıkları işkencelerin ve haksız yere yurtlarından sürülmenin intikamını alma hırsıyla kervana saldırarak müşriklerden birini öldürdüler, ikisini de esir alıp ganîmetlerle Medîne'ye döndüler. Müşriklerin, Peygamberimizin asla onaylamadığı bu olayı fırsat bilerek Müslümanlar aleyhinde yoğun bir propagandaya girişmesi üzerine, şu ayet indirildi:

217. Sana Haram Ayları, yani o aylarda savaşmanın hükmünü soruyorlar. De ki:

“Temel hedeflerinden biri yeryüzünde barış ve esenliği sağlamak olan İslâm dini, kan dökülmesini engelleyen böyle güzel geleneklere titizlikle uyulmasını ister. Bu yüzden, bizzat Allah tarafından haram kılınan **o aylarda savaşmak, gerçekten büyük günahtır.** Fakat insanları **Allah yolundan engellemek, Allah’a ve Kutsal Mescide karşı saygısızlık etmek ve halkını oradan sürüp çıkarmak, Allah katında daha büyük bir günahtır.** Bunca günahları pervasızca işleyen bu zâlimler, birkaç Müslümanın —hem de kutsal aya girdiklerinin farkında olmadan— gerçekleştirdiği bu saldırıyı fırsat bilerek birer barış ve iyilik havarisi edâsıyla giriştikleri propagandada eğer samîmî iseler, öncelikle kendi işledikleri zulüm ve haksızlıklar ın hesabını vermeleri gerekmez mi? Evet, aslında savaşmak, ölmek ve öldürmek gerçekten hoş olmayan bir davranıştır. Fakat zalimlerin zulmünü engellemenin başka bir yolu kalmamışsa, onlara karşı savaş vermek, en asil, en erdemli davranıştır. Çünkü, küfür ve şirk temeline dayanan ve yeryüzünde inkârcılığın, zulmün, bozgunculuğun

yaygınlaşmasına sebep olan güçlerin dünyaya egemen olması, yani **fitne, adam öldürmekten daha kötüdür.**

Şimdi, müşriklerin iyi niyetlerle bu yaygarayı kopardıklarını sanıp da, safdillikle oyunlarına gelmeyin, çünkü **onlar, eğer güçleri yetse, sizi dininizden döndürene dek sizinle savaşmaktan geri durmazlar. İçinizden her kim dininden döner ve kâfir olarak ölürse, işte öylelerinin dünyaya ve âhirete yönelik tüm yaptıkları boşa gidecektir.** Yaptıkları iyiliklerin faydasını bu dünyada da, âhirette de göremeyeceklerdir. **Onlar, cehennem halkıdır ve sonsuza dek orada kalacaklardır.**

218. Fakat Allah'a ve ayetlerine yürekten **iman eden,** Müslümanca bir hayatın önünde engel olan her şeyi; gerektiğinde içinde yaşadığı toplumu, ülkeyi, aileyi, çevreyi, arkadaş ortamını, alışkanlıkları, hayat tarzını vs. terk ederek, İslâm'ı yaşayabileceği yepyeni bir ortama geçiş yapan,

yani **Allah yolunda** İslâm diyarına **hicret eden** v e Kur'an'ın ortaya koyduğu hayat sistemini yeryüzünde egemen kılmak için, mallarıyla ve canlarıyla **cihâd edenlere gelince, işte onlar Allah'ın rahmetini umabilirler.** Çünkü **Allah, çok bağışlayıcı, pek merhametlidir.** Fakat unutmayın ki, hicret, yalnızca bir yerden başka yere göç etmek değildir. Asıl hicret, Allah'ın hoşnut olmadığı her şeyden uzaklaşmak, özellikle de kötülüklerin anası olan şu haramlardan sakınmaktır:

219. Sana, sarhoşluk verici ve uyuşturucu maddelerin sembolü olan **şarabı** ve şans oyunları ile para kazanmanın hükm ü n ü , yani **kumarı soruyorlar. De ki:**

“Gerek şarap, gerek kumar olsun, **her ikisinde de hem büyük bir günah** ve kötülük, **hem de insanlara ufak tefek faydalar vardır** fakat **günahları** ve yol açtığı zararları, sağladığı **faydalarından çok daha büyüktür.**” Öyleyse içki ve kumar, —azı da, çoğu da— kesinlikle

yasaktır.

Yine sana, yoksul ve muhtaçlara ne harcayacaklarını soruyorlar. De ki:

“İhtiyacınızdan arta kalanını harcayın; ne aç gözlülük edip servet üstüne servet yığın, ne de iyilik edeceğiz diye kendinizi ve ailenizi muhtaç duruma düşürün.”

İşte Allah, dünya ve âhiret hakkında düşünüp ibret alabilesiniz diye, size ayetlerini böyle açıklıyor:

220. Ey Muhammed! Sana yetimlere karşı nasıl davranmaları gerektiğini soruyorlar. De ki:

“Onların durumunu düzeltmek, günaha girme endişesiyle onlardan uzak durmaktan çok daha iyidir. **Eğer onlarla birlikte yaşıyorsanız,** hiç unutmayın ki, **onlar sizin din kardeşlerinizdir.** Onların mallarıyla ticâret yapıp kazancını birlikte yiyebilirsiniz. Fakat sakın haksızlığa yeltenmeyin! Unutmayın, **Allah kimin**

bozguncu, kimin iyiliksever olduğunu bilmektedir. Dolayısıyla, herkese hak ettiği karşılığı mutlaka verecektir. Ayr ıca, Allah'ın size gösterdiği bu kolaylıkların kıymetini bilin. Çünkü **Allah dileseydi**, hiçbir şekilde mallarından faydalanmanıza müsaade etmeksizin yetimlere bakmanızı emrederek **omzunuza ağır bir görev yükleyebilirdi**, fakat öyle yapmadı. **Kuşkusuz Allah, sonsuz kudret ve hikmet sahibidir.** Mutlak yetki ve egemenlik O'nun elindedir. O, her konuda en güzel hükmü verir, her işi yerli yerince yapar.”

İşte sonsuz ilim ve hikmetiyle, size şu kanunları uygun görüyor:

221. Allah'ın varlığına inanmakla birlikte, başka tanrılara ve otoritelere boyun eğerek bunları Allah'a eş ve ortak koştan **müşrik kadınlarla**, onlar Allah'ın birliğine ve âhiret gününe **iman etmedikleri sürece evlenmeyin.** Çünkü **özgürlüğünden yoksun** olsa bile **inançlı bir kadın**, özgür ama **müşrik bir kadından**, —o

müşrik kadın **hoşunuza gitse bile— çok daha hayırlıdır.** Toplumsal statüsü ne kadar aşağı olursa olsun, inançlı bir kadın; güzelliği, asaleti ve toplumdaki üstün konumuyla sizi büyüleyen müşrik bir kadından çok daha hayırlıdır. Dolayısıyla, Allah’a ortak koşan kimselerle hiçbir şekilde evlenmemelisiniz.

Ve müşrik erkeklere, onlar iman etmedikleri sürece kız vermeyin. Müslüman kadınları onlarla evlendirmeyin. Zira özgür, güçlü, zengin ve yakışıklı **bir müşrik**, maddî üstünlük ve meziyetleriyle **gözünüze cazip görünse de,** Allah’a ve ahiret gününe **iman etmiş bir köle,** **o n d a n** çok daha hayırlıdır. **Çünkü o müşrikler** **sizi c e h e n n e m ateşine çağırırlarken,** o fakir ve zayıf Müslümanların inanıp boyun eğdiği **Allah, sizleri izniyle cennete** ve sonsuz merhameti sayesinde **bağışlamaya çağırıyor.**

İşte Allah, ayetlerini insanlara açıkça bildiriyor ki, düşünüp öğüt alabilsinler.

Eşlerinle aranızdaki özel ilişkilere gelince:

222. Ey Peygamber! Sana, kadınların ay hâlini soruyorlar. De ki:

“Bu, cinsel ilişkiye engel olan bir kirlilik ve kadına eziyet veren bir çeşit hastalık hâlidir. O hâlde, ay hâli sırasında kadınlarınızdan uzak durun, temizleninceye kadar onlara yaklaşmayın. Fakat cinsel ilişki dışındaki olağan karı-koca ilişkilerini sürdürebilirsiniz. Âdet kanaması tamamen kesilip **iyice temizlendikleri zaman,** cinselliğin fitrî seyrine uygun bir şekilde, yaratılışınızdaki doğal içgüdü ve eğilimlere göre, **y a n i Allah’ın emrettiği şekilde onlara yaklaşabilirsiniz.”**

Unutmayın ki, **Allah, kendisine yönelip tövbe edenleri ve temizliğe düşkün olanları çok sever.**

223. Kadınlarınız, sizin tarlanızdır. Size sağlıklı bir nesil yetiştirmeleri yönüyle, çiftçinin tohum ektiği bereketli ve güzel bir bahçeye

benzerler. **Öyleyse, tarlanıza dilediğiniz biçimde varın.** Hedef üreme organı olmak şartıyla, cinsel ilişkiyi dilediğiniz şekilde gerçekleştirebilirsiniz. **Bir de, kendi iyiliğiniz için ileriye hazırlık yapın.** İleride size fayda verecek sağlıklı bir nesil yetiştirin, âhirette sizi kurtaracak güzel davranışlarda bulunmayı da ihmal etmeyin! **Allah'a karşı gelmekten de sakının ve sonunda O'nun huzuruna çıkacağınızı bilin.** E y Peygamber, bu ilkelere bağlı kalan **müminleri** dünya ve âhiret nîmetleriyle **müjdele!**

224. Allah'ın adını, olur olmaz ettiğiniz yeminleriniz yüzünden iyilik yapmanızın, kötülüklerden kaçınmanızın ve insanlar arasında barış ve uzlaşma sağlamanızın önünde bir engel haline getirmeyin. Sizi bir iyilikten alıkoyacak veya bir kötülüğe sürükleyecek türden yeminler etmeyin; eğer etmişseniz, kefarecini ödeyip bu yemini bozun! Unutmayın ki, **Allah her şeyi işitendir, her şeyi bilendir.**

225. Allah sizi, yemin amacıyla olmaksızın, ağzınızdan kaçiveren, ya da doğru olduğuna inanarak ettiğiniz, fakat daha sonra doğru olmadığı anlaşılan **yeminlerinizdeki yanılığdan dolayı sorumlu tutmaz. Fakat sizi, kalplerinizin kazandıklarından,** bilerek ve isteyerek söylediğiniz sözlerden ve yaptığınız işlerden **sorumlu tutacaktır. Allah çok bağışlayıcıdır,** sonsuz şefkatiyle kullarına yumuşak ve hoşgörölü davranır, ceza vermekte acele etmez, **y a n i halîmdir.** İşte, sorumlu olacağınız bir konu:

İslâm öncesi Arap geleneklerine göre, erkek karısına sinirlenip ona yaklaşmamaya yemin edince, bu yemininden dönünceye veya onu boşayınca kadar, zavallı kadıncağız ne kocasıyla aile hayatı yaşayabilir, ne de ondan boşanıp başkasıyla evlenebilirdi. Tamamen e rkeğın vereceğı keyfı karara bağılı olan bu durum, bazen yıllarca sürerdi. İşte Allah, aşağıdaki ayetle bu zulme son verdi. Böyle bir yemini hoş görmemekle birlikte, yemin edildiğı zaman da ona uyulması gerektiğini, ancak

bu sürenin dört ayı geçemeyeceğini bildirdi. Buna göre erkek, bu süre bitinceye kadar karısına dönmediği takdirde evlilik sona erer, kadın başka biriyle evlenebilir:

226. Eşlerine yaklaşmamaya yemin edenlerin en fazla dört ay bekleme hakları vardır. Eğer bu süre içinde pişman olup eşlerine yeniden dönerlerse, **elbette Allah çok bağışlayıcı, çok merhametlidir.** Hoş olmayan bu duruma son verdiği için onu bağışlar, fakat yemin eden kişinin, yemininden döndüğü için kefareti ödemesi gerekir.

227. Eğer eşlerine yeniden dönmeyip boşamaya karar verirlerse, şunu hiç unutmasınlar ki, **Allah her şeyi işitir, her şeyi bilir.** Bu yüzden iyice düşünüp doğru karar versinler, eşlerine haksızlık etmesinler.

228. Boşanmış kadınlar, başkasıyla evlenmeden önce tam **üç âdet dönemi süresince,** kocalarının evinde **kendilerini**

gözetererek beklerler. Eğer Allah'a ve âhiret gününe gerçekten inanıyorlarsa, Allah'ın rahimlerinde yarattığını, yani hamile veya âdetli olduklarını gizlemeleri onlara helâl değildir. Eğer kocaları bu süre içinde —yani kadının beklemesi gereken süre dolmadan önce— barışmak isterlerse, onları geri almaya başkalarından daha öncelikli hak sahibidirler.

Kadının bu süreyi beklemesinin amacı, hamile olup olmadığının anlaşılması ve boşanma gibi önemli bir konuda, kocaya bir kez daha düşünüp kararını gözden geçirme fırsatının verilmesidir. Boşanmış kadınlar, bir başkasıyla evlenmek için:

1. Âdet görmekte olanlar üç âdet dönemi,
2. Herhangi bir sebeple âdet olmayanlar üç ay,
3. Hamile olanlar doğum yapıncaya kadar,
4. Kocasını ölmüş kadınlar ise dört ay on gün beklerler.

Gerdeğe girmeden boşanmış kadınların beklemelerine gerek yoktur, boşanır boşanmaz bir başkasıyla evlenebilirler.

İddet bekleyen kadın, üçüncü âdeti görür görmez boşanma gerçekleşmiş olur ve artık dilediği kişiyle evlenmekte serbesttir; ister bir başkasıyla evlenir, ister —üç talak hakkı da kullanılmamışsa— yeni bir nikah ve mehir ile eski kocasına geri döner.

Bilinen adâlet ve hukuk kuralları çerçevesinde, kadınların kocalarına karşı yükümlülükleri olduğu gibi, meşru hakları da vardır. Fakat erkeklerin görev ve sorumlulukları daha ağır olduğu için, onların kadınlar üzerindeki hakları bir derece daha fazladır. Çünkü ailenin geçimini sağlamak, yuvayı tehlikelerden korumak ve benzeri görevler, —ruhsal ve bedensel özellikleri itibarıyla bu göreve daha uygun olan— erkeğin omzundadır.

Unutmayın; **Allah azizdir**, tartışmasız yetki ve

otorite sahibidir, **hakîmdir**, yersiz ve uygunsuz hüküm vermez, her işi yerli yerince yapar.

229. Kocaya, pişman olduğu takdirde eşine yeniden dönme imkânı veren **boşama, iki defadır**. Erkek, birinci ve ikinci boşamadan sonra hanımına geri dönebilir. **Bundan sonra ya** eşini bir daha boşamadan **iyilikle tutmalı, ya da onu** üçüncü kez boşadığı takdirde **güzellikle serbest bırakmalıdır**.

Eşlerinize evlilik bedeli, mehir ya da hediye olarak **verdiklerinizden herhangi bir şeyi**, onları boşama karşılığında **geri almanız size helâl değildir. Ancak**, koca ve karısından **her ikisi de**, evliliğin devam etmesi hâlinde **Allah'ın çizdiği sınırları çiğneyeceklerinden endişe ediyorlarsa, o zaman başka**. Bu durumda, sırf karısından kaynaklanan sebeplerle onu boşamak zorunda kalan koca, —eğer kocalık görevini ihmal etmemiş ise —verdiği mehrin—hakimin belirleyeceği— bir kısmını geri alabilir.

Ey İslâm toplumunun hâkimleri, yöneticileri, aile büyükleri! Eşinden soğuduğu için evliliği sona erdirmek isteyen **kadının ve kocasının**, bu evlilik devam ettiği süreçte **Allah'ın çizdiği sınırları çiğneyeceklerinden endişe ederseniz, bu durumda kadının kendisini boşaması karşılığında kocasına bir bedel ödemesinde ikisine de günah yoktur.** Kadın, evlilik bedelini kocasına iade etmek şartıyla, İslâm toplumunda yetkili hâkim aracılığıyla evliliği sona erdirebilir.

İşte bunlar, Allah'ın çizdiği sınırlardır, sakın onları aşmayın. Kim Allah'ın sınırlarını aşarsa, işte onlar zâlimlerin ta kendileridir.

Evet, kadının bekleme süresi sona erinceye kadar kocası onu boşamaktan vazgeçip evliliği sürdürme hakkına sahiptir. Fakat bekleme süresi dolduktan sonra pişman olup hanımını geri almak isterse, ancak eşinin rızasıyla ve yeniden nikah kıyıp yeni bir evlilik bedeli ödeyerek onu nla tekrar evlenebilir. Bu hüküm, birinci ve ikinci boşamalar için geçerlidir. Ancak;

230. Kocası onu üçüncü kez boşarsa, bundan böyle kadın başka bir erkekle —formalite icabı değil, gerçek bir nikahla— evlenmedikçe, bir daha kendisine helâl olmaz. Kadının evlendiği bu ikinci kocası da kendi rızasıyla **onu boşarsa**, kadının bekleme süresi dolduktan sonra, eski kocası onu geri almak isterse ve **her ikisi de** yeniden evlendikleri takdirde **Allah'ın sınırlarını koruyabileceklerine inanıyorlarsa, birbirlerine dönmelerinde ikisine de günah yoktur.**

İşte bunlar, bilinçli ve duyarlı bir toplum için, Allah'ın açıkça ortaya koyduğu

sınırlardır, sakın bu sınırları aşmayın!

231. Hanımlarınızı boşadığınız zaman, onlar bekleme sürelerinin sonuna yaklaştıklarında, ya boşamaktan vazgeçerek onları güzellikle tutun, ya da sürenin sona ermesini bekleyip onları güzellikle serbest bırakın; haklarını çiğnemek ve kendilerine zarar vermek için her bekleme süresinin sonuna doğru onlara dönüp, sonra yeniden boşamak sûretiyle onları alıkoymayın. Kim böyle yaparsa, ancak kendisine kötülük etmiş olur. Sakın bu ve benzeri davranışlarla Allah'ın ayetlerini hafife almayın; Allah'ın size sunduğu nîmetleri, öğüt almanız için size bahsettiği Kitabı ve Kitaptaki hükümleri pratik hayata uygulama anlamına gelen ve Peygamberin örnek yaşantısıyla ortaya konan hikmeti düşünün. Allah'a karşı gelmekten de sakının ve unutmayın ki, Allah her şeyi bilmektedir.

232. Kadınlarınızı boşadığınız zaman,

bekleme süreleri sona erince, eğer kendi aralarında uygun biçimde anlaşmışlarsa başka bir erkekle veya daha önceden ayrıldıkları kocalarıyla evlenmelerine engel olmayın. İşte, içinizden Allah'a ve âhiret gününe inananlara öğütlenen budur. Bu, size yakışan en erdemli ve en temiz davranıştır. Öyleyse, yersiz kıskançlıklara kapılarak Allah'ın yasalarını çiğnemeyin! Unutmayın, her şeyi en ince ayrıntısıyla ve mükemmel biçimde Allah bilir, siz bilemezsiniz.

233. Boşanmış olan anneler, emzirme süresini tamamlamak isteyen kocaları için, çocuklarını tam iki yıl emzirirler. Bu onlar için hem bir hak, hem de bir görevdir. Emzirme süresi boyunca baba, çocuğu annesinden alamaz. Anne de çocuğunu emzirmekten kaçınamaz. Bu arada, onların yiyecek, giyecek, barınma, vs. ihtiyaçlarını uygun biçimde karşılamak, çocuğun babasına düşen bir görevdir.

Bununla birlikte, hiç kimse, gücünün

yettiğinden fazlasıyla yükümlü tutulamaz. Ne anne çocuğundan dolayı sıkıntıya uğratılmalıdır, ne de çocuğun babası. Çocuğunu iki yıl emzirme dışında, onun bakımı, yetiştirilmesi, eğitimi gibi esasen babaya ait olan sorumluluklar anneye yüklenmemelidir. Ayrıca, gücünün üzerinde nafakayla yükümlü tutularak da babaya sıkıntı verilmemelidir.

Mirasçılara da aynı görev düşer. Baba ölürse, onun görevini mirasçılar üstlenmelidir.

Eğer eşler kendi aralarında danışıp anlaşarak daha iki yıl dolmadan çocuğu **sütten kesmeye** ve dolayısıyla annesinden ayırıp babaya vermeye **karar verirlerse, bunun da bir sakıncası yoktur.**

Eğer çocuklarınızı başka bir sütanneye emzirtmek isterseniz, hak ve adâlet ölçülerine uygun olarak ücretini ödediğiniz taktirde, bunun da bir sakıncası yoktur.

Yeter ki, bütün bunları yaparken **Allah'a karşı**

gelmekten sakının ve bilin ki, Allah yaptığınız her şeyi görmektedir.

234. İçinizden ölen birinin geriye bıraktığı hanımı, evlenmeden, süslenmeden, görücüye çıkmadan kendi başına dört ay on gün bekler.

Bu arada kadının kocası, ölmeden önce, eşinin bir yıllık geçimini sağlayacak miktarda nafakayı vasiyet etmiş olmalıdır (2. Bakara: 240). Vasiyet edilmemiş olsa bile, hâkim, onun mirasından nafakayı alıp kadına verir.

Bu bekleme süresinin asıl illeti, gerekçesi “kocanın ölümü” olduğundan, gerdeğe girmemiş olan, henüz âdet görmeyen, âdetten kesilen ve hamile olup da bu sürenin bitiminden önce doğum yapan kadınlar da, —kocaları öldüğü takdirde— evlenmeden önce dört ay on gün beklerler.

Bekleme sürelerini bitirdiler mi, artık kendileri için uygun olanı yapmalarından dolayı ne onlara, ne de size bir günah yoktur.

Unutmayın; **Allah**, bütün **yaptıklarınızdan haberdardır.**

235. Böyle kocası ölmüş veya geri dönüşü olmayan, bâin talâkla boşanmış, y a n i önceki kocalarıyla evlilik ilişkisi tamamen sona ermiş olan **kadınlarla evlenme isteğinizi**, —bekleme süreleri hâlen devam ediyor olsa bile— **üstü kapalı olarak onlara bildirmenizin veya kalbinizde böyle bir niyet beslemenizin bir sakıncası yoktur.** Sizin iç dünyanızı sizden daha iyi tanıyan **Allah**, o kadınları **gönlünüzden geçireceğinizi bilmekt e ve bu doğal tepkinizden dolayı sizi mâzur görmektedir.** O hâlde, onlara evlilik isteğinizi bildirebilirsiniz, **fakat onlarla gizli gizli buluşmak üzere sözleşmeyin; ancak** bu, hiçbir şekilde görüşmeyeceksiniz anlamına gelmez. Onlarla, beşerî ilişkilerin gerektirdiği ölçüde ve İslâm'ın ortaya koyduğu ahlâk ve edep kuralları çerçevesinde görüşüp konuşabilir, onl ara, meşrû ve **güzel sözler söyleyebilirsiniz.** Bu arad a , **beklemeleri gereken süre dolmadan, sakın nikah**

kıymaya kalkmayın!

İyi bilin ki, Allah gönlünüzden geçen her şeyi bilmektedir, o hâlde, O'ndan gelen emirler doğrultusunda yaşayın ve O'nun sevgisini kaybetmekten sakının!

Şunu da iyi bilin ki, Allah çok bağışlayıcıdır, sonsuz şefkatiyle kullarına yumuşak ve hoşgörülü davranır, ceza vermekte acele etmez, yani halîmdir.

236. Kendilerine henüz dokunmadan, yani gerdeğe girmeden veya evlilik bedeli olan mehir miktarını belirlemeden, yâhut her ikisini de yapmadan hanımlarınızı boşamanız, size günah değildir. Boşanmalarda:

1. Gerdeğe girmiş ve mehir miktarını belirlemiş iseniz, hanımınıza mehrin tamamını verin.

2. Gerdeğe girmiş, fakat mehri belirlememişseniz, ona mehr-i misil yani sosyal konumu ona benzeyen kadınlarinkine göre

ortalama bir mehir verin.

3. Henüz gerdeğe girmemiş, fakat mehri belirlemiş iseniz, mehrin yarısını verin.

4. Henüz gerdeğe girmeden ve mehir de belirlemeden eşinizi boşarsanız, gönüllerini hoş edecek güzel hediyelerle **onları sevindirir. İmkânları geniş olanlar kendi gücü ölçüsünde, kısıtlı olanlar da yine kendi ölçüsünde** tesellî edici hediyeler vererek onları **faydalandırmalıdır. Bu, iyilik ve erdem sahibi kimseler için bir görevdir.**

237. Eğer mehirlerini kararlaştırdıktan sonra, henüz kendilerine dokunmadan onları boşarsanız, bu durumda mehrin yarısını vermelisiniz. **Ancak** boşanan **kadın** alacağı mehir hakkında **vazgeçer veya nikah bağı elinde olan** kocası, mehrin tamamını eşine **bağışlarsa, o zaman başka.** Fakat ey erkekler, **sizin** kendi hakkınızı **bağışlamanız,** yani cömertlik edip mehrin tümünü eşinize bırakmanız,

dürüst ve erdemli kişilerin özelliği olan **takvâya daha uygundur**. Hep kendi çıkarınızı düşünmek olmaz, **birbirinize karşı iyilikte bulunmayı da unutmayın**. Hiç kuşkusuz **Allah, yaptığınız her şeyi görmektedir**.

Bu gibi toplumsal görevleri, ancak Allah'a karşı sorumluluğunun idrâkinde olan bir ümmet yerine getirebilir ve bu sorumluluğun idrâkine, en mükemmel şekilde ancak namaz ile ulaşılabilir:

238. Ey iman edenler! Dinin direği olan **namazları**, her türlü aşınmaya, pörsümeye, yıpranmaya, gevşemeye karşı titizlikle koruyun. Namazı mekanik hareketlere dönüştürmeden, okuduklarınızı anlayıp özümsemeye çalışarak, vaktinde ve gereği gibi kılın ve iş hayatının insanı en çok meşgul ettiği, namazın geciktirilmesine, çabucak kılınıp geçiştirilmesine ve hattâ terk edilmesine sebep olan vakitlerdeki namazlara, örneğın, ikindi namazına gereken dikkat ve özeni gösterin. Daha da önemlisi, namazınızın, ibâdetin bütün güzelliklerini içinde barındıran, bireyi ve

toplumu her türlü aşırılıktan, kötülükten uzak tutan bir namaz olmasına gayret edin. Sizi üstün ahlâkî meziyetlerle donatarak dengeli, ölçülü, uyumlu, âdil, iyiliksever ve orta yolu izleyen bir ümmet konumuna yükseltecek olan bu namazları, yani **orta namazı** titizlikle **muhafaza edin ve** bunun için, **yürekten bir saygı ve bağlılıkla Allah'ın huzurunda kıyâma durun.**

239. Ama eğer düşman, yırtıcı hayvan, doğal âfet ve benzeri önemli bir tehlikeden **korkar** da durup namaz kılacak imkânı bulamazsanız, **o zaman yürüyerek veya binek üzerinde,** yani durum neyi gerektiriyorsa, gücünüz yettiği kadarıyla namazınızı kılmalısınız (4. Nisâ: 102). Bu tehlikeli durumlardan kurtulup **güvene kavuştuğunuz zaman, daha önce bilmediklerinizi Allah size nasıl öğrettiyse, siz de** namazı güzelce kılarak ve O'nun ayetlerini sürekli gündemde tutarak **O'nu öylece anın.**

240. İçinizden, geride hanımlarını bırakarak öleceğini anlayanlar, eşlerinin

koca evinden **çıkartılmaya** ihtiyaç duymaksızın **bir yıl boyunca geçimlerini sağlayacak kadar nafakayı vasiyet etsinler.**

Gerçi bu kadınların, bu bir yıl zarfında, kendi arzularıyla kocalarının evini **terk ederek kendileri hakkında** hukuk ve ahlâk kurallarına **uygun işler yapmalarından —mesela evlenmelerinden— dolayı size bir günah da yoktur.** Çünkü kocasının evinde kalmak kadının görevi değil, hakkıdır ve o, hakkını kullanıp kullanmamakta özgürdür.

Daha sonra inen ve kadına, ölen kocasının mirasından belli bir pay verilmesini öngören miras ayetlerinin, bu vasiyet zorunluluğunu kaldırdığı zannedilmemelidir. Çünkü miras ayrı bir hak, nafaka ayrı bir haktır. O hâlde koca, kendi ölümünden sonra hanımının bu hakkını garantiye almak üzere vasiyette bulunmak zorundadır. Vasiyet etmemiş olsa bile, hâkim, onun mirasından nafakayı alıp kadına vermelidir. Nitekim:

241. Boşanmış kadınların, adâlet ölçülerine uygun biçimde kocalarından nafaka alma hakları vardır. İslâm toplumunda hâkim, içinde bulundukları toplumsal şartları ve eşlerin durumunu göz önüne alarak, nafakanın süresini ve miktarını belirler. Kadın, henüz süre dolmadan evlenecek olursa, nafaka sona erer. Yeme içme, giyinme, barınma gibi ihtiyaçlardan ibaret olan bu hakkı ödemek ve ödenmesini sağlamak, haksızlıktan **sakınanların boynunun borcudur.**

242. İşte Allah, düşünesiniz diye ayetlerini size böyle açıklıyor.

Aile hayatınızı düzenleyen hükümlerden sonra, geelim toplumsal hayatınızı düzenleyen hükümlerin açıklanmasına:

İlâhî yasalara göre, büyük tehlikeler karşısında ölüm korkusuyla paniğe kapılarak mücâdeleden kaçan toplumlar, çok daha büyük zararlara uğrar, hattâ yok olup giderler. İşte, İsrail Oğulları

tarihinden bir örnek:

243. Baksana şü, binlerce kişi oldukları hâlde, ölüm korkusuyla yurtlarını terk eden geçmişteki Yahudilere! Bu yüzden Allah, hayatın ve ölümün yalnızca Kendi elinde olduğunu, dolayısıyla, ölüm korkusuyla görevi terk edenlerin, korktuklarından çok daha büyük felâketlerle yüz yüze geleceklerini göstermek üzere, onlara “Ölün!” dedi, ölümlerinden sonra da onları yeniden diriltti.

Doğrusu Allah, insanlara karşı sonsuz lütuf sahibidir; ne var ki, insanların çoğı, bunca nimetleri kendilerine bahşeden Rablerine gereğince şükretmezler.

O hâlde ey inananlar, belâlara uğrayıp darmadağın olmak istemiyorsanız ölümden korkmayın, aksine;

244. Allah yolunda malınızla, canınızla savaşın ve bilin ki, Allah her şeyi işiten, her şeyi bilendir.

Ve elinizdeki nîmetleri, en çok kâr getirecek yerlere harcayarak akılcıca yatırım yapın;

245. Allah'ın kat kat fazlasıyla kendisine geri ödeyeceği bir güzel borcu Allah'a verecek olan kimdir? Yani kim canını, malını ve yeteneklerini İslâm yolunda fedâ ederek Allah'a güzel bir borç verirse, **Allah da** onu sonsuz cennet nîmetleri ve hoşnutluğu ile ödüllendirerek bu borcu **ona** âhirette kat kat fazlasıyla geri öder. **Rızkı eksiltene de artıran da Allah'tır. Darlık veren de odur, bolluk veren de** ve hepiniz **sonunda** mutlaka döndürölüp O'na götürüleceksiniz. Bu bir imtihandır. Allahû Teâlâ da imtihanı nasıl isterse öyle yapar. Fakat her imtihan fedâkârlık ve sabır ister! Bunu bilin ki, önc ekilerin düştüğü hatâya düşmeyin:

246. Mûsâ'dan sonra, İsrail Oğulları'nın ileri gelenlerine bir baksana; hani Peygamberlerinden birine:

“Bize bir komutan tayin et de, onun

önderliğinde Allah yolunda savaşalım!” demişlerdi. Peygamberleri:

“Peki, ya size savaş emredilir de savaşmayacak olursanız?” deyince:

“Bizler düşman tarafından yurtlarımızdan çıkarılmış ve çocuklarımızdan ayrı bırakılmışken, ne diye Allah yolunda savaşmayalım ki?” dediler. Fakat kendilerine savaş emredilince, —içlerinden pek azı hariç— hemen yüz çevirdiler. Allah, zâlimleri çok iyi bilmektedir. Demek ki, Allah’ın hoşnutluğunu kazanmaktan çok, kişisel çıkarları koruma amacıyla mücâdele başlatanlar, sıkıntılarla yüz yüze gelir gelmez dâvâdan döneceklerdir.

Savaşı kabul edenlere gelince:

247. Peygamberleri, onlara:

“Allah size komutan olarak Talut’u seçti” deyince, onlar:

“Biz bu göreve ondan daha lâîk olduğumuz hâlde, o nasıl bizim başımıza komutan olabilir? Üstelik onun malı mülkü de yok!” diye itiraz ettiler. Peygamber:

“Doğrusu, onu size komutan olarak ben değil, bizzat Allah seçti ve hem bilgi ve hikmet, hem de bilek gücünde onu hepinizden üstün kıldı. Doğrusu Allah, yeryüzünde egemenlik gücünü kullarında n dilediğine verir. Allah ’ın lütuf ve merhameti pek geniştir ve O, her şeyi bilendir.” dedi.

248. Peygamberleri, onlara devamla dedi ki:

“Onun komutanlığının işâreti, öteden beri savaşırken yanınızda bulundurduğunuz, fakat uzun zaman önce düşmanın eline geçmiş olan o kutsal sandığın onun vasıtasıyla elinize geçmesi olacaktır. Meleklerin taşıyarak getireceği o sandığın içinde, Rabb’inizden bir sekinet, bir gönül ferahlığı ve Mûsâ ile Hârûn ailesinden kalan bazı önemli eşyalar, kutsal emânetler ve

hatıralar vardır. Bu sandığın bu şekilde size getirilmesi, kalplerinizin huzur ve güvenle dolmasını sağlayacaktır. **Eğer gerçekten inançlı kişiler iseniz, bu aynı zamanda, Talut'un komutanlığı konusunda sizin için kesin bir işaret, apaçık bir delildir.”** Böylece, sözü edilen sandık geldi ve Talut komutan olarak ordunun başına geçti.

249. Talut ordusuyla yola çıkınca:

“Muhakkak Allah, sizin sadakat ve sabrınızı bir ırmakla deneyecek; kim ondan içerse benden değildir, kim de ondan tatmazsa, işte o bendendir, yani beni seven ve emirlerime uyan disiplinli bir askerdir. İrmaktan doyasıya su içenler, Allah'a isyan etmiş olurlar, ancak sadece eliyle bir avuç alanlara izin var.” dedi. Fakat ırmağa varır varmaz, içlerinden pek azı hariç, ondan içtiler. Nihâyet, Talut ve beraberindeki müminler ırmağı geçince, o zamana kadar imtihanı başarıyla geçenlerden bir grup:

“Bu gün, Câlût ve ordusuna karşı savaşacak gücümüz yoktur!” dediler. Mahşer günü Allah’ın huzuruna çıkacaklarına yürekten inananlar ise:

“Nice küçük ve inançlı topluluklar vardır ki, Allah’ın izniyle, büyük fakat inançtan yoksun nice orduları, kalabalıkları bozguna uğratmıştır. Unutmayın arkadaşlar; Allah, zorluklara karşı sabredenlerle beraberdir!” dediler.

250. Müminler, Câlût ve ordusuyla karşılaştıklarında:

“Ey Rabb’imiz, bu çetin imtihanda üzerimize sabır yağdır, zorluklar karşısında bize dayanma gücü bahşet; dizimize derman, yüreğimize cesâret vererek adımlarımızı sağlam kıl ve inkârcı topluluğa karşı bize yardım eyle!” diye duâ ettiler.

251. Nihâyet, Talut ve askerleri Allah’ın izniyle onları bozguna uğrattılar ve o zaman

genç bir asker olan **Davut, Câlût'u öldürdü.** Daha sonra **Allah, ona hükümdarlık** kudreti ve **hikmet** bilgis i **verdi.** Ayrıca Davud'u, madenleri işleyip zırh örme, dağlara ve kuşlara hükmetme, güzel ve etkili sesiyle ayetler okuma yerinde ve doğru hüküm verme, etkileyici konuşma gibi meziyetlerle donatarak, **ona dilediği şeyleri öğretti.**

O hâlde, siz de lütuf ve rahmete nâil olmak istiyorsanız, Allah y olunda mücâdele etmelisiniz. Unutmayın ki:

Eğer Allah, insanların bir kısmıyla diğer bir kısmını bertaraf etmemiş olsaydı, yani adâleti gerçekleştirmek isteyen iyi insanlara, zâlimlere karşı savaşma yetki ve görevini vermeyip, insanları birbirlerine karşı savunmasız bırakmış olsaydı, dünyada haksızlık ve zulüm egemen olur ve **yeryüzü fesada boğulurdu. Fakat Allah, tüm insanlara karşı lütuf sahibidir.** Bu yüzden de onların iyiliği için, zâlimlere karşı savaşmanızı emretmiştir.

252. İşte bunlar Allah'ın ayetleridir, o nları sana hak olarak okuyoruz. Hak ve hakikat ile tam bir uyum içinde olan bu mesajları, doğruyu ve gerçeği ortaya koymak üzere sana bildiriyoruz.

Çünkü ey şanlı Elçi; **elbette sen, Allah tarafından gönderilmiş elçilerdensin.**

253. O elçiler ki, Biz onlardan bazılarına, diğerlerinden farklı üstün özellikler bahsettik: Onlardan kimileriyle Allah bizzat konuşmuş, kimilerini de daha başka derecelerle yükseltmiştir. Me ryem oğlu İsa'ya da apaçık mûcizeler verdik ve onu Kutsal Ruh Cebrail'in vahiy ve ilham gücü ile destekledik.

Gerçi Allah insanların irâdelerini ellerinden alıp onları zorla Hak Dine boyun eğdirmeyi **dileseydi, o elçilerden sonrakiler, kendiler ine apaçık mûcizeler gelmesine rağmen ayrılığa düşüp birbirleriyle savaşmazlardı.** Fakat Allah, onları seçimlerinde serbest bıraktı. İçlerinden bir kısmı,

kendilerine bahşedilen bu özgürlük ve irâdeyi kötüye kullanınca **ayrılığa düştüler**; böylece **kimileri inandı, kimileri de inkâr etti**.

Evet, Allah dileseydi birbirleriyle çatışmazlardı, fakat Allah, sizin sınırlı bilginiz ve arzularınız doğrultusunda değil, kendi sonsuz ilim ve hikmeti gereğince, dilediğini yapar.

254. Ey inananlar; hiçbir pazarlığın, dostluğun ve aracılığın olmadığı o dehşet verici Gün gelmeden önce, size verdiğimiz nîmetlerden bir kısmını Allah için ihtiyaç sahiplerine harcayın!

Unutmayın ki, Allah'ın bahşettiği nîmetleri O'nun yolunda harcamaktan kaçınan **nankörler, zâlimlerin ta kendileridir!**

Demek ki, bütün zulümlerin temelinde, insanların Allah'ı gereğince tanıyamamaları yatmaktadır. O hâlde, Rabb'inizi iyi tanıyın:

255. Allah, kendisinden başka ilâh

olmayan bir tek ilâh, kulluk ve itaate lââyık yegâne otoritedir. **Hayy'dır**, dâimâ diridir, hayatın biricik kaynağıdır; **Kayyum'dur**, kâinâtın nizamını elinde bulunduran, bütün varlıkları koruyup gözeten, yöneten ve yönlendiren O'dur. Her şey, O'nun kudret ve irâdesiyle varlık ve intizâmını sürdürmektedir. O'nun kudret ve iradesi kesintisizdir; **ne bir uyuklama tutar O'nu, ne de bir uyku. Göklerde ve yerde ne varsa hepsi O'nundur. O'nun izni olmaksızın, huzurunda kim şefaât edebilir? Cezayı hak eden zalimleri azaptan kim kurtarabilir? O, kullarının önlerinde ve arkalarında olan her şeyi bilir.** Onların yaptıkları ve yapacakları, bildikleri ve bilmedikleri, açıkladıkları ve gizledikleri, yapıp gönderdikleri ve geride bıraktıkları her şeyi bilir. **Oysa onlar, Allah dilemedi kçe, O'nun ilminden hiçbir şey kavrayamazlar. O'nun sonsuz kudret ve hükümrânlığı, gökleri ve yeri kuşatmıştır. Bunların korunup gözetilmesi, O'na asla zor gelmez. Gerçek yücelik, gerçek büyüklük, sadece O'na aittir.**

İşte insanlık, bu yüce hakîkate iman etmediği sürece asla kurtuluşa ulaşamayacaktır. Bunun için, apaçık ve ikna edici delillerle insanları hak dine davet etmeli, ancak onları inanç konusunda zorlamamalısınız:

256. İslâm dini bir inanç ve o doğrultuda yaşam tarzıdır. Onu böyle kabul etmek kişinin özgür seçimine bağlıdır. Çünkü **Dinde zorlama yoktur.** Hiç kimseye, herhangi bir dini kabul veya reddetme konusunda baskı yapılamaz. İnanç özgürlüğü baskı ve zorbalıkla sınırlandırılmaz. Ayrıca kimsenin Müslüman olma mecburiyeti yoktur. Ge rçekler açıkça anlatılıp zihinler aydınlatıldıktan sonra, her insan kendi özgür iradesiyle bir tercihte bulunur ve bunun sorumluluğunu da yine kendisi taşır. Çünkü **doğru yol, eğri yoldan tamamen ayrılıp açıkça ortaya konmuştur. Artık her kim,** kelime-i tevhidin ilk rûknünde ifâde edildiği gibi, Allah'ın otoritesini ve hükümlerini hiçe sayan insan ve cin şeytanlarının egemenliğini, yani **tağutları inkâr eder,** Lâ ilâhe der ve hayatın her alanında

tek egemen güç olarak **Allah'a inanırsa**, illallah derse, **kopmak bilmeyen sapasağlam bir kulpa tutunmuş olur**. Hiç kuşkusuz **Allah**, her şeyi **işitendir, bilendir**.

Evet, inanıp inanmamakta serbestsiniz, fakat şunu iyi bilin ki:

257. Allah, inananların koruyucusu, yardımcısı, dostu ve velisidir; onları karanlıklardan aydınlığa çıkarır. İnkâr edenlere gelince, onların velisi de Allah'ın otoritesini ve hükümlerini hiçe sayarak kendilerini ilâhlaştıran insan ve cin şeytanları, yani tağutlardır. Bu azgın şeytanlar, onları aydınlıktan karanlıklara sürüklerler. İşte bunlar, cehennem halkıdır ve sonsuza dek orada kalacaklardır!

Mümin ile kâfiri daha iyi tanımak üzere, şu yaşanmış örneğe kulak verin:

258. Allah kendisine hükümdarlık verdi diye, O'nun bahşettiği zenginlik ve güçle şımarıp

azgınlılaşarak **Rabb'i hakkında İbrahim'le tartışmaya girişen** Nemrut adındaki **kimsenin hâline bir baksana! Hani İbrahim:**

“Benim Rabb'im hem dirilten, hem de öldürendir!” deyince, o:

“Ben de tıpkı senin Rabb'in gibi diriltir ve öldürürüm!” dedi. Sonra güya iddiasını ispatlamak için, ölüm cezası almış iki mahkûmu zindandan çıkarttı. Birini öldürdü, diğëerininse hayatını bağışladı. **Buna karşılık İbrahim,** onunla kısır tartışmalara girmeden:

“Peki, Allah güneşı doğudan getirir, haydi sen de kayıtsız şartsız itaat edilmeye lâayık bir otorite isen, onu batıdan getirsene!” deyince, o inkârcı şaşırıp kaldı, İbrahim'e verecek bir cevap bulamadı.

Allah, hakîkati bile bile reddeden **zâlim toplumu doğru yola iletmez.**

Gelelim, ikinci örneğë:

259. Yâhut hakîkate ulaşmak için çaba harcayan, doğruyu görünce de, inatçılık etmeden ona teslim olan **şu kimsenin misaline** ibretle bir bak, bir düşünsene: Hani **o, altı üstüne gelmiş, ıssız mı ıssız bir şehrin yanından geçerken** kendi kendine:

“Bütün bunlar ölüp gitmişken, Allah hepsini yeniden ne zaman, nasıl diriltecek acaba?” deyince, **Allah onu derhâl öldürdü ve yüz yıl sonra yeniden dirilterek:**

“Söyle bakalım, sence ölü vaziyette kaç yıl kaldın?” diye sordu. Adam:

“Olsa olsa bir gün, ya da birkaç saat kalmışımıdır!” deyince, Allah buyurdu ki:

“Hayır, aslında yüz yıl kaldın. Yiyeceğine ve içeceğine baksana, daha bozulmamışlar bile. Bir de şu etleri çürümüş, kemikleri dağılmış eşeğine bak! İşte bütün bunları, seni, insanlığa, sınırsız kudretimizi gösteren bir ibret belgesi kılmak için yaptık. Şimdi o çürümüş

kemiklere bir bak; nasıl onları üst üste yerleştiriyor, sonra da üzerlerine et giydiriyoruz!”

Nihâyet, ölüm ötesi hayat ile ilgili hakikat ona iyice belli olunca:

“Artık kesinlikle anladım ki, Allah’ın her şeye gücü yetermiş!” dedi.

Demek ki Allah sizden körü körüne iman etmenizi değil, aksine vahyin ışığında aklınızı kullanarak ve tüm kalbinizle iknâ olarak inanmanızı istiyor. Bakınız, imanın sembolü olan atanız İbrahim, size nasıl yol gösteriyor:

260. Hani bir vakit İbrahim:

“Ey Rabb’im, ölüleri nasıl dirilteceğini bana göster!” demişti. Allah:

“Yoksa buna inanmıyor musun ey İbrahim?” deyince, o:

“Yo, elbette inanıyorum fakat kalbimin iyice yatışması için bunu gözlerimle görmek istedim yâ Rab!” dedi. Bunun üzerine Allah:

“Öyleyse dört tane kuş yakala ve onları iyice kendine alıştır. Sonra onları kesip parçalara böl ve her bir parçasını birer tepeye bırak. Ardından da onları çağır, Allah’ın izniyle hepsi dirilecek ve uçarak sana gelecekler. Şunu iyi bil ki, Allah sonsuz kudret ve hikmet sahibidir.” dedi.

Evet, tüm evreni şaşmaz bir ölçü ve mükemmel bir uyum içinde yaratan sonsuz hikmet ve adâlet sahibi Allah, elbette insanları öldükten sonra yeniden dirilecek ve iyileri cennete, kötülerini de cehenneme gönderecektir. Böylece zâlimlerin kötülükleri yanlarına kalmayacak, iyilik yapanların iyilikleri de boşa gitmeyecektir.

O hâlde, yeryüzünde ezilen, s ömürülen, çaresiz ve yoksul insanların kurtuluşu için harcadığınız hiçbir emeğin, hiçbir malın boşa gitmeyeceğinden

emîn olun, çünkü:

261. Mallarını Allah yolunda harcayanların durumu, tıpkı buğday tohumu eken bir çiftçinin durumuna benzer: Toprağa atılan bu tek tohum, **her başağında yüz buğday tanesi olmak üzere, tam yedi başak filiz verecektir.** Yani, Allah yolunda harcama yapan kişi, mükafatını yedi yüz katıyla alacaktır. Hattâ **Allah, dilediğine, bundan kat kat fazlasını da verir. Çünkü Allah, lütuf ve merhametiyle sınırsızdır, her şeyi bilendir.**

262. Mallarını Allah yolunda harcayan ve bu harcamalarının ardından, yaptığı iyilikleri başa kakmayan, gönül incitmeyen kimseler var ya, işte Rableri katında onlara nice ödüller vardır; Hesap Gününde onlar ne korkuya kapılacak, ne de üzüntüye uğrayacaklar!

263. Gönül alıcı tatlı bir söz söylemek veya bir kimsenin ayıbını örtüp kusurunu bağışlamak,

peşinden başa kakma ve incitme gelen bir sadakadan daha değerlidir.

Öyle ya, **Allah hiçbir şeye muhtaç değildir**, dolayısıyla sizin vereceğiniz sadakalara da ihtiyacı yoktur; bununla birlikte, O ceza vermekte acele etmez, **sonsuz şefkatiyle yumuşak davranır**. O hâlde:

264. Ey inananlar! Sadakaların ı z ı ve yaptığınız iyilikleri, insanların başına kakarak, gönül inciterek boşa çıkarmayın; tıpkı Allah’a ve âhiret gününe inanmadığı hâlde, sırf insanlara gösteriş olsun diye malını güya Allah yolunda harcayan ve böylece tüm iyilikleri boşa giden münâfıklar gibi sadakalarınızı geçersiz kılmayın.

Böylesi bir iyilik, tıpkı üzerinde biraz toprak bulunan kayalığa atılan tohuma benzer ki, ansızın yağan bir yağmur, tohumu filizlendireceği yerde, kaya üzerindeki toprağı silip süpürerek onu çıplak bir taş

hâlinde bırakır. İşte bu tür sadakalar, böyle bir kaya üstüne atılmış tohum gibi boşa gitmeye mahkûmdur. Dolayısıyla, gösteriş amacıyla iyilik yapanlar veya yaptıkları iyilikleri insanların başına kakanlar, **kazandıklarından hiçbir şey elde edemeyecekler.** Allah, **inkâra sapan** ve cömertçe sunduğu nîmetleri yoksullarla paylaşmaktan kaçınarak nankörlük eden **bir toplumu, asla doğru yola iletmez.** O'nun doğru yola ileteceği kimseler şunlardır:

265. Allah'ın hoşnutluğunu kazanmak ve yüreklerindeki pekiştirmek için, yani kalplerindeki imanı kökleştirmek ve ruhlarını eğitip iyiliklere alıştırmak için **mallarını harcayanların durumu, yaylalık bir tepe üzerindeki verimli bir bahçeye** tohum eken bir çiftçinin durumuna **benzer ki, oraya kuvvetli bir yağmur yağınca,** normal bahçelerin en az **iki katı ürün verir; hattâ yağmur değmese bile,** yüksekliğinden dolayı ince bir yağmur, ya da çiy gibi hafif **bir çisenti** düşer, yine de ürününü verir. Öyleyse, az çok demeyin, malınızı Allah

yolunda harcayın, çünkü **Allah, yaptığınız her şeyi görmektedir.**

Yaptığı iyilikleri insanların yüzüne vurup gönül inciterek sadakalarını boşa çıkaran ve bu sadakaların sevabına en çok muhtaç olduğu mahşer gününde hepsinin yok olup gittiğini gören kişinin durumu neye benzer, bilir misiniz?

266. İçinizden hanginiz arzu eder ki,

İçerisinde ırmakların aktığı, çeşit çeşit ürünlerin yetiştiği hurma bahçelerine, üzüm bağlarına sahip olsun da,

Çoluk çocuğunun bakıma muhtaç olduğu bir sırada, tam da üzerine ihtiyarlık çökmüşken,

Aniden alevli bir kasırga kopsun ve biricik geçim kaynakları olan o bahçeyi yakıp kül ediversin? Herhâlde hiçbiriniz, böyle acınacak bir duruma düşmek istemezsiniz, değil mi?

İşte Allah, düşünesiniz de, bugünden tedbirinizi alıp, yarın Hesap Gününde pişman olmayasınız diye size ayetlerini böyle açıklıyor. O hâlde;

267. Ey iman edenler! Gerek sizin çalışıp üreterek kazandığınız, gerekse yerden sizin için çıkardığımız toprak ürünleri, maden, define ve petrol gibi nîmetlerin temiz ve helâl olanlarından bir kısmını Allah yolunda ihtiyaç sahiplerine harcayın. Size verilecek olsaydı, beğenmediğiniz için yüzünüzü buruşturmadan almayacağınız döküntü, bozuk, çürük ve değersiz malları sakın sadaka olarak vermeye kalkışmayın.

Şunu iyi bilin ki, Allah hiçbir şeye muhtaç değildir, dolayısıyla sizin iyiliklerinize de ihtiyacı yoktur, asıl buna muhtaç olan sizsiniz. Ve gerçek anlamda yüceltmeye, şükredilmeye ve övülmeye lâyık olan da sadece O'dur. O hâlde, Allah'ın bahşettiği nîmetleri yoksullarla paylaşmaktan sizi alıkoymaya çalışan insan ve cin

şeytanlarının sözlerine aldanmayın:

268. Şeytan, fakirlik ihtimali ile gözünüzü korkutur ve size cimrilik, hırsızlık, hayasızlık gibi kötülükleri telkin eder. Allah ise, size kendi katından bir bağışlama ve büyük bir lütuf vaad etmektedir. Öyle ya, Allah lütuf ve merhamet bakımından sınırsızdır, her şeyi bilendir.

269. O , ilâhî bilgiyi pratik hayata uygulama yeteneği olan hikmeti dilediğine verir. Kime hikmet verilmiş ise, ona gerçekten pek çok iyilik bağışlanmış demektir.

Ne var ki, idrâk ve sağduyu sahibi olanlardan başkası bunlar ı düşünüp ibret almaz.

270. Allah, yaptığınız her harcamayı ve adadığınız her adağı kesinlikle bilmektedir ve ona göre karşılığını verecektir. Öyleyse, sakın iyilik etmekten uzaklaşarak zulme sapmayın! Unutmayın ki, zâlimlerin âhirette hiçbir

yardımcıları olmayacaktır. Bu dünyada da sizden asla destek görmemelidirler.

271. Sadakalarınızı, —gösteriş amacı gütmemek şartıyla— açıktan verirsiniz, ne güzel! Fakat onu fakirlere gizlice vermeniz, sizin için daha iyidir. Çünkü bu, bazı günahlarınızın bağışlanmasını ve kalplerde sevgi, şefkat, kardeşlik gibi duyguların filizlenerek, müminler arasında birlik, beraberlik ve dayanışma ruhunun canlanmasını, böylece, kötülüklerin, zulüm ve haksızlıkların silinip yok olmasını sağlar. Bunun için, sadakaları gizlice vermek daha güzeldir. Ancak zekât, açıktan verilmelidir. Böylece hem yanlış anlaşılmanın ve kötü zannın önüne geçilmiş, hem de insanlar zekât vermeye teşvik edilmiş olur.

Unutmayın; Allah, yaptığınız her şeyden haberdardır.

Ey Peygamber ve onun izinden giden Müslüman! Hangi dinden olursa olsun, ihtiyacı olan ve yardımı hak eden herkese yardım elini uzatmalısın. Fakat

bu iyilikleri, onları İslâm'a çekmek için baskı aracı olarak kullanmamalısın. Ayrıca, yardıma muhtaç müminler dururken, kâfirlere —onları İslâm'a ısındırma amacıyla bile olsa— öncelik tanımamalısın. Çünkü:

272. Senin görevin, onları her ne pahasına olursa olsun hidâyete erdirmek değildir. Sen sadece uyarmakla yükümlüsün ve dilediğini imana erdirmeye yetkisine sahip değilsin. Fakat yalnızca **Allah'tır**, samîmî bir kalple doğruya, gerçeğe ulaşmak **isteyeni doğru yola ileten.**

Ey inananlar! **İyilik nâmına yaptığınız her harcama, aslında kendi faydanızadır.** Çünkü **siz yalnızca Allah'ın hoşnutluğunu kazanmak için harcama yapıyorsunuz.** O hâlde, şu müjde ile sevinin: **Yaptığınız bütün iyilikler, size tam olarak —hem de kat kat fazlasıyla— geri ödenecek ve kesinlikle haksızlığa uğratılmayacaksınız.**

273. Fakat bu yardımları, öncelikle **Allah**

yolunda olmaya çalışan, yani kendisini İslâm yolunda hizmete adanmış, bu yüzden de **darlığa düşen** ve geçimini kazanmak amacıyla **yeryüzünde gezip dolaşacak gücü olmayan yoksullara** vermelisiniz. Yardıma hiç ihtiyaçları yokmuş gibi sadaka istemekten **çekindikleri için**, işin içyüzünü **bilmeyenler onları zengin sanır. Onları**, yüzlerine ve kıyafetlerine dikkatlice bakınca **simalarından tanırırsın, çünkü insanlara el açıp dilenmezler.**

İşte böyle muhtaç insanlara **her ne iyilik yaparsanız, Allah hepsini bilmektedir.** Dolayısıyla, mükâfâtını da tam olarak verecektir:

274. Mallarını gece gündüz, gizli açık demeyip hangi zaman ve durumda olursa olsun, ihtiyaç sahibini görür görmez derhâl harcayanlar var ya, onlar için Rableri katında nice ödüller vardır ve mahşer günü onlar ne korkuya kapılacak, ne de üzüleceklerdir.

Fakat yoksulları gözetmeyen, hele h ele fâiz ve

tefecilikle onların kanını emerek sömüren zâlimlere gelince:

275. İnsanların acil paraya ihtiyaç duydukları zayıf anlarını fırsat bilerek, verdikleri borç karşılığında fâiz alıp insafsızca tefecilik yapanlar, y a n i **ribâ yiyenler**, mahşer gününde kabirlerinden **ancak şeytan çarpmış** ve cinnet geçirmiş **kimsenin kalktığı gibi** perişan bir hâlde **kalkacaklardır. Bunun sebebi:**

“Sizin helâl gördüğünüz kâr ortaklığına dayalı borçlanmalar ve her türlü **ticâret** ve kira gelirleri **de tıpkı fâiz gibidir**. Eğer fâiz almak haramsa, bunların da haram olması gerekir. Zira ikisinde de sermayenin para kazanması söz konusudur!” **demeleridir.**

Dikkat edilirse, kâfirler, fâizin ticâret gibi helâl olduğunu ifâde etmek için “Faiz ticâret gibidir.” demeleri gerekirken, sanki iktisadi hayatın vazgeçilmez unsuru fâizmiş de, yasaklığı tartışılan konu ticâretmiş gibi, “Ticâret fâiz gibidir.” diyorlar.

Oysa Allah ticâreti helâl, fâizi haram kılmıştır. Çünkü fâiz, ticârî faaliyetlerden tamamen farklıdır.

O hâlde, her kim kendisine Rabb'inden bir öğüt ulaşır da o öğüdü dinleyip tefecilikten, fâizcilikten vazgeçerse, geçmişte olan kendisininindir. Bu ayet inmeden önce fâiz yoluyla elde ettiği kazanç kendisinden geri alınmayacaktır. **Onun âhiretteki durumu ise Allah'a kalmıştır.** Allah, tövbesindeki samîmiyete ve tövbe ettikten sonraki davranışlarına göre ona hak ettiği karşılığı verecektir.

Fakat kim de Allah'ın emrini hiçe sayarak yeniden fâizciliğe dönerse, işte onlar da cehennem halkıdır ve sonsuza dek orada kalacaklardır!

Faizden vazgeçmeyenler, bunun cezasını sadece âhirette görecektir de değil:

276. Allah, fâiz ve tefecilikle elde edilen kazancı, y a n i ribâyı bereketsiz kılar,

sadakaları ise kat kat artırır. Nitekim, fâiz ve tefeciliğin yaygınlaştığı toplumlarda, çıkarıcılık ve bencillik duyguları egemen olur. Sürekli sınıf çatışmaları, anarşi ve sosyal bunalımlar yaşanır. Karşılıksız yardım ve iyiliklerin yaygınlaştığı toplumlarda ise, kardeşlik, yardımlaşma ve dayanışma duyguları hakim olur. Refah ve zenginlik, toplumun her kesimine yayılır. İşte bu yüzdendir ki, fakirlere verilen sadakalar cennet nîmetlerine, fâiz kazançları ise cehennem azâbına sebep olacaktır.

Ç ü n k ü Allah, nankörlüğe batmış günahkârların hiçbirini sevmez.

277. İman edip doğru ve yararlı işler yapan, namazını özenle kılan, zekâtını verenlere gelince, işte Rablerinin katında onlara nice ödüller vardır, o gün onlar ne korkuya kapılacak, ne de üzüntü çekecekler. O hâlde:

278. Ey inananlar, eğer Allah'a ve âhiret

gününe gerçekten inanıyorsanız, Allah'tan korkup sakının da, geçmişten kalan fâiz alacaklarınızdan vazgeçin.

279. Şâyet bunu yapmayacak olursanız, Allah'a ve Elçisine karşı savaş açtığınızı ve Allah'ın da size savaş ilân ettiğini bilmiş olun. Fakat tövbe ederseniz, birikmiş fâiz alacaklarınızdan vazgeçmeniz şartıyla, anamallarınız sizindir. Bu konuda temel prensip şudur: Ne haksızlık edin, ne de haksızlığa uğrayın. Zulmeden de, zulme rıza gösteren de suçludur.

280. Eğer borçlu olan kişi maddî sıkıntı içindeyse, borcunu kolayca ödeyebileceği bir zamana kadar beklemek ve ona vade tanımak gerekir. Fakat eğer bilerseniz, alacağınızı tümüyle ona bağışlayıp sadaka olarak vermeniz, sizin için daha iyidir.

İşte bu gibi iyilik ve erdemliliklerin toplumda tamamen yerleşmesi için;

281. Kendinizi öyle bir Güne hazırlayın ki, o gün hepiniz Allah'ın huzuruna çıkarılacaksınız, sonra da herkese, ne kazanmışsa tastamam ödenecek ve hiç kimseye haksızlık edilmeyecektir.

A m a âhiret inancının yanı sıra borçlar ve alacaklar konusunda bağlayıcı ve caydırıcı önlemler için, hukukî yaptırımlara da gerek vardır:

282. Ey inananlar! Aranızda belli bir vade ile borçlandığınızda, onu hukûkî bağlayıcılığı olacak bir şekilde yazın. Aranızdan bir yazıcı veya yetkili bir kimse, adâlet prensiplerine uygun biçimde onu yazsın. Böyle bir yazı yazması için kendisine başvurulana hiçbir yazıcı, Allah'ın kendisine —okuma yazma kabiliyeti bahşederek— öğrettiği şekilde yazmaktan kaçınmasın, Kur'an'da belirtilen kurallar doğrultusunda yazsın.

Sadece borç veren kişi değil, borçlanan kişi de borcun miktarını ve vâdesini yazdırsın, Rabb'i

olan Allah'tan korkup sakınsın da, borcunu olduğundan eksik göstermesin.

Eğer borçlanan kişi; zihinsel özürlü veya kârını zararını bilmeksizin harcamada bulunan bir kimse ise, yahut yaşının küçüklüğü, ihtiyarlığı, hastalığı... sebebiyle yetersiz ve **güçsüz biriye, ya da** dilsiz olduğu için konuşamama, aşırı derecede bilgisiz olma, o anda orada bulunamama gibi sebeplerle bizzat kendisi **yazdıramayacak durumdaysa**, o zaman, onun haklarını korumakla yükümlü olan **velisi, adâlete uygun biçimde** böyle bir yazı **yazdırsın.**

Bu işlemleri yaparken, **içinizden**, doğruluğuna güvendiğiniz ve ergenlik çağına ulaşmış akıllı başında **iki erkek şâhit bulundurun. Şâyet iki erkek yoksa, şâhitliğine güvenebileceğiniz kimselerden bir erkek ve iki kadın şâhit tutun ki, kadınlardan biri** ayrıntıları hatırlamakta güçlük çeker yahut **yanılırsa, diğeri ona hatırlatabilsin.** Çünkü amaç, hiç kimsenin haksızlığa uğramaması için şâhitlerin doğru tespit

edilmesi ve böylece gerçeğin ortaya çıkarılmasıdır.

Şahitler, yazışmaya veya gerektiğinde şâhitlik etmeye **çağrıldıkları** **zam a n**, bu görevi yapmaktan **kaçınmasınlar**.

Ey yazıcılar, şâhitler, borç al anlar ve borç verenler! **İster az, ister çok olsun, verilen borcu vadesiyle birlikte yazma konusunda üşengeçlik göstermeyin. Bu, Allah nazarında hem adâlete daha uygun, hem şâhitliğin yerine getirilmesi bakımından daha sağlam, hem de şüpheye düşmemeniz için daha elverişlidir.**

Ancak, aranızda elden ele, birebir olarak yaptığınız peşin alışverişlerinizi yazmamamanızın bir sakıncası yoktur. Fakat yine de, bu peşin alışveriş sırasında, —yapabilerseniz— iki şâhit bulundurun.

Ne yazıcıya, ne de şahide asla zarar verilmemelidir. Eğer böyle bir fenâlığı yaparsanız, zararı yine kendinize dönecek bir

suç işlemiş olursunuz.

Bunun için, **Allah'tan** gelen ilkeleri çiğnememe konusunda son derece dikkatli davranın, dürüst ve erdemlice bir hayat sürerek kötülüğün her çeşidinden titizlikle **sakının!** İşte **Allah, sizleri böyle eğitiyor.** Unutmayın ki, **Allah her şeyi en mükemmel şekilde bilendir.**

283. Eğer yolculuk veya buna benzer herhangi bir imkânsızlık durumunda olur da, yazacak birini bulamazsanız, o takdirde verilen borca karşılık rehin alınan mallar da yeterli olur, yazılı belge ve şâhit yerine geçer. Nitekim, yazıcı ve şâhitlerin bulunduğu durumlarda bile, yalnızca rehin alınmış mallarla yetinebilirsiniz.

Bununla birlikte; şâhit, yazılı belge ve rehin gibi tedbirleri ihmal ederek **birbirinize güvenmiş olursanız, kendisine güven duyulan kişi, Rabb'i olan Allah'tan korksun da, üzerindeki emâneti sahibine geri ödesin.**

Bir de, şâhit olduğunuz gerçekleri örtbas ederek, ya da delilleri ortadan kaldırarak **şâhitliği gizlemeyin. Her kim onu gizlerse, işte öylesinin kalbi günaha batmış** ve hattâ imanı tehlikeye düşm ü ş **demektir.** Unutmayın ki, **Allah, yaptığınız her şeyi bilmektedir.** Dolayısıyla, yeri ve zamanı geldiğinde hepsinin karşılığını verecektir.

Sakın “Kalplerdeki gizlilikleri de kim bilecekmiş?” demeyin:

284. Göklerde ve yerde ne varsa hepsi Allah’ındır. İçinizdeki kötü niyet, duygu ve düşünceleri açığa vursanız da, gizleseniz de, Allah sizi ondan hesaba çeker; sonra dilediğini bağışlar, diled iğ ini cezalandırır. Elinizde olmadan aklınıza geliveren kötü düşüncelerinizi bağışlar, bilerek ve isteyerek kurduğunuz hâince niyet ve düşünc elerinizi de —eğer cezayı gerektiriyorsa— cezalandırır.

Hiç kuşku yok ki, Allah’ın her şeye g ücü

yeter.

Bu ayet-i kerime inince, Allah'ın emir ve yasaklarını uygulamakta son derece titiz davranan Müslümanlar, ellerinde olmaksızın kalplerinden geçen bütün duygu ve düşüncelerinden dolayı günaha girdiklerini ve bu yüzden azâba uğrayacaklarını zannederek, Allah'ın elçisine gelip gözyaşları içinde ona acziyetlerini arz ettiler. Bunun üzerine, konuyu açıklığa kavuşturarak yanlış anlamaları gideren ve endişe dolu kalplere ferahlık veren şu ayetler indi:

285. Peygamber, Rabb'inden kendisine gönderilen her şeye gönülden iman etmiştir, ona tâbi olan müminler de... Onların hepsi de, Allah'a, meleklerine, kitaplarına ve elçilerine inanırlar. Bütün Peygamberlerin aynı kaynaktan geldiğini, aynı mesajı taşıdığını bilerek, **“Biz onlar arasında hiçbir ayırım gözetmeyiz.”** derler. En çetin ve dayanılmaz imtihânlarda, en ağır şartlarda bile:

“Çağrını işittik ve tüm kalbimizle emrine boyun eğdik, fakat yine de lâayık olduğın itaati sana gösteremedik, bağışla bizi ey Rabb’imiz; dönüşümüz elbet Sanadır!” dediler.

İlâhî hükümlere itaat konusunda son derece duyarlı ve dikkatli olan müminler, “İçinizdekileri açığa vursanız da, gizleseniz de, Allah sizi ondan hesaba çeker.” ayetinin omuzlarına yüklediğı görevi yerine getirememeye korkusuyla, telaş içerisinde Peygamberin huzuruna çıkmış ve acziyetlerini, endişelerini dile getirerek, gözleri yaşlı bir hâlde Rabb’lerine el açıp yakarmışlardı. Bunun üzerine, hem dualarının kabul edildiğini bildirerek yüreklerine su serpen, hem de kıyâmete kadar gelecek müminleri ilâhî rahmet ve yardım ile müjdeleyen şu mübarek ayetler nâzil oldu:

286. Allah hiç kimseye, gücünün üstünde bir sorumluluk yüklemey. İnsan ı n kendi özgür irâdesiyle, bilerek ve isteyerek yaptığı iyilikler kendi lehine, bilerek ve isteyerek işlediğı kötülükler de kendi aleyhinedir. İşte,

sizin kabul edilen dualarınız:

“Ey Rabb’imiz, eğer unuttur veya yanılr isek, istemeden, bilmeden işlediğimiz günahlardan dolayı bizi sorumlu tutma!”

“Ey Rabb’imiz! Bizden önceki ümmetlere isyankârlıklarından dolayı yüklediğin gibi, bize de ağır görev ve yükümlülükler verme!”

“Ey Rabb’imiz, güç yetiremeyeceğimiz sorumluluğu bize yükleme! İnsanın dayanma gücünü esasen aşmasa bile, bizim eksikliğimizden ve irâdemizin zayıflığından kaynaklanan sebeplerle, başarmakta zorlanacağımız, altından kalkamayacağımız ağır sorumluluklarla, dehşet verici belâ ve imtihânlarla yüz yüze getirme bizi, ya Rab! Günahlarımızı bağışla, bizi affet, bize merhamet eyle! Sensin bizim Mevla’mız, efendimiz, gerçek dostumuz! O hâlde, senin ayetlerini inkâr eden kâfir topluma karşı bize yardım eyle, ya Rab! ”

Şimdi, bu ilâhî yardımın sizden öncekilerde nasıl

tecellî ettiğini görmek üzere, şu mübarek sûreye
kulak verin: